

OPĆINA KAKANJ

STRATEŠKA PLATFORMA **Strategije razvoja Općine Kakanj 2021. – 2027.godina**

NACRT

Juni; 2021.godine

Sadržaj

Sadržaj.....	2
Lista slika i dijagrama	5
SITUACIONA ANALIZA	6
1. Geografski položaj i prirodne karakteristike Općine Kakanj.....	6
1.1. Geografske odlike područja (položaj, reljef, klima i resursi).....	6
1.2. Prirodni resursi.....	7
2. Demografske karakteristike i kretanja.....	10
2.1. Stanovništvo (starosna i polna struktura).....	10
2.2. Prirodni priraštaj stanovništva.....	11
2.3. Etnička struktura i geografska raspoređenost stanovništva prema popisima iz 1991. i 2013. godine.....	12
2.4. Razvojni problem i potrebe stanovništva	12
3. Ekonomska struktura.....	13
3.1. Nivo razvijenosti.....	13
3.2. Poslovni subjekti na području općine Kakanj.....	13
3.3. Podaci o vanjskotrgovinskoj razmjeni i najznačajnijim izvoznim proizvodima i preduzećima..	15
3.4. Podaci o većim investicijama u građevine koje su realizirane na posmatranom području ili su u toku.....	16
3.5. Poslovne zone.....	17
3.6. Stanje prostorno-planske dokumentacije u pogledu vrste dokumenata, pokrivenosti područja prostorno-planskom dokumentacijom i u pogledu ažurnosti planova.....	17
3.7. Nosioци privrednih aktivnosti.....	18
3.8. Poljoprivreda i šumarstvo.....	20
3.9. Saobraćaj i veze.....	28
3.10. Turistički potencijali.....	29
4. Pregled stanja i kretanja na tržištu rada općine Kakanj	32
4.1. Broj zaposlenih i neto plaća na području općine Kakanj.....	32
4.2. Zaposlenost	32
4.3. Iznos neto plaće po djelatnostima na području općine Kakanj.....	34
4.4. Nezaposlenost na području općine Kakanj.....	34
4.5. Podaci o broju penzionera i visini penzija.....	37
4.6. Razvojni problemi i potrebe tržišta rada.....	37

5. Javna uprava i javna sredstava Općine Kakanj	39
5.1. Općinska administracija	39
5.2. Javna sredstva	40
5.3. Projekcija budžetskih prihoda i rashoda za općinu Kakanj za period 2021-2023.....	44
5.4. Razvojni problemi i potrebe budžeta.....	46
6. Društvene djelatnosti	47
6.1. Obrazovanje.....	47
6.2. Sport.....	49
6.3. Civilno društvo.....	50
6.4. Vjerske zajednice.....	51
6.5. Socijalna zaštita.....	51
6.6. Vojni invalidi.....	54
6.7. Kategorija civilnih žrtava rata.....	54
6.8. Zdravstvena zaštita.....	55
6.9. Stanje sigurnosti građana na području općine Kakanj.....	58
6.10. Razvojni problemi i potrebe društvenih djelatnosti.....	60
7. Javna infrastruktura općine Kakanj	61
7.1. Energetska infrastruktura.....	61
7.2. Stanje vodovodne i kanalizacione mreže.....	62
7.3. Termoenergija.....	63
7.4. Cestovna infrastruktura i PTT saobraćaj.....	64
7.5. Ostale komunalne usluge.....	66
7.6. Razvojni problemi i potrebe.....	70
8. Zaštita okoliša	
8.1. Zemljište	71
8.2. Zrak,.....	72
8.3. Voda.....	74
8.4. Biodiverzitet.....	77
8.5. Energijska efikasnost	77
8.6. Upravljanje otpadom.....	79
8.7. Razvojni problemi i potrebe okoline.....	79
SWOT ANALIZA	80
STRATEŠKO FOKUSIRANJE	84

Lista tabela

Opis	Strana	Opis	Strana
Tabela 1	5	Tabela 37	40
Tabela 2	5	Tabela 38	42
Tabela 3	6	Tabela 39	44
Tabela 4	6	Tabela 40	44
Tabela 5	7	Tabela 41	46
Tabela 6	6	Tabela 42	47
Tabela 7	9	Tabela 43	48
Tabela 8	9	Tabela 44	48
Tabela 9	10	Tabela 45	49
Tabela 10	10	Tabela 46	51
Tabela 11	12	Tabela 47	52
Tabela 12	13	Tabela 48	53
Tabela 13	13	Tabela 49	54
Tabela 14	16	Tabela 50	55
Tabela 15	18	Tabela 51	55
Tabela 16	18	Tabela 52	56
Tabela 17	19	Tabela 53	57
Tabela 18	19	Tabela 54	57
Tabela 19	20	Tabela 55	58
Tabela 20	24	Tabela 56	60
Tabela 21	24	Tabela 57	61
Tabela 22	25	Tabela 58	61
Tabela 23	25	Tabela 59	63
Tabela 24	25	Tabela 60	64
Tabela 25	26	Tabela 61	64
Tabela 26	26	Tabela 62	64
Tabela 27	26	Tabela 63	65
Tabela 28	27	Tabela 64	65
Tabela 29	31	Tabela 65	67
Tabela 30	32	Tabela 66	67
Tabela 31	34	Tabela 67	68
Tabela 32	35	Tabela 68	71
Tabela 33	35	Tabela 69	75
Tabela 34	36	Tabela 70	76
Tabela 35	36	Tabela 71	78
Tabela 36	39		

Lista slika i dijagrama

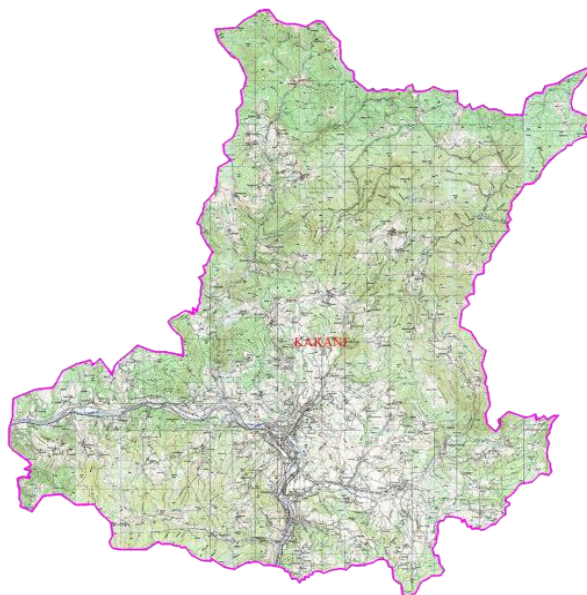
Opis	Strana
Slika 1. Mapa općine Kakanj	5
Dijagram 2. Procjena kretanja broja stanovnika za period od 2013-2020	9
Dijagram 3. Zastupljenost subjekata po djelatnostima (pravna lica)	12
Dijagram 4. Pokrivenost uvoza izvozom za period 2017-2020	15
Dijagram 5. Investicije na području općine Kakanj po godinama	15
Dijagram 6. Neto plaće na području općine Kakanj po granama	34
Dijagram 7. Nezaposlenost po kvalifikacionoj strukturi	35
Dijagram 8. Zadovoljstvo korisnika usluga Općine Kakanj	40
Dijagram 9. Planirani i ostavreni prihodi 2017-2020	41
Dijagram 10. Struktura budžetskih rashoda	44
Dijagram 11. Iznos isplaćene novčane pomoći po vrstama	53
Dijagram 12. Kretanje broja oboljelih na području Kaknja	56
Dijagram 13. Učešće težih bolesti u ukupno broju oboljenja za 2020. godinu	57
Dijagram 14. Struktura kriminaliteta na području općine Kakanj u 2020. godini	59

SITUACIONA ANALIZA

1. Geografski položaj i prirodne karakteristike Općine Kakanj

1.1. Geografske odlike područja (položaj, reljef, klima i resursi)

Općina Kakanj zauzima centralni položaj u Sarajevsko-zeničkoj kotlini, koja se nalazi sjeverno od Visokog i jugoistočno od Zenice, privredno najznačajnijem i najgušće naseljenom regionu BiH. Smještena je u Zeničko-dobojskom kantonu, u njegovom krajnjem južnom dijelu (40°00' - 44°22'30" s.g.š. i 18°00' - 18° 15' i.g.š). Općina je smještena na nadmorskoj visini od 380 (Dobojsko polje) do 1458 metara nadmorske visine (Lipničko brdo). Samo gradsko područje smješteno je na nadmorskoj visini od 384 metra. Općina Kakanj spada u red srednje naseljenih mjesta u BiH sa prosječnom gustoćom naseljenosti od 99,31 stanovnika po kilometru kvadratnom. Stanovništvo naseljava ukupno 42 mjesne zajednice.

Slika 1. Mapa općine Kakanj

Općina Kakanj ima povoljan geoprometni položaj, razvijenu mrežu magistralnih, regionalnih, lokalnih i nekategorisanih putnih pravaca. Kroz njen teritorij prolazi trasa Koridora V-c, kao i magistralni put M 17, što pruža dobre pretpostavke za razvoj saobraćajnih komunikacija. Općina Kakanj udaljena je od glavnog grada Bosne i Hercegovine - Sarajeva 50 km, od sjedišta Zeničko-dobojskog kantona odnosno grada Zenice 25 km, a od međunarodnog aerodroma u Sarajevu 51 km.

Paralelno sa Koridorom Vc, magistralnim i regionalnim putem pruža se i željeznička pruga Ploče - Bosanski Šamac u ukupnoj dužini 21 km unutar općine Kakanj.

Reljef općine Kakanj je pretežno brdsko - planinski, bogat mnogobrojnim izvorištima pitke vode, šumama, rudnim poljima, te drugim prirodnim resursima.

Na području općine Kakanj, prevladava umjerena kontinentalna klima sa umjereno toplim ljetima i hladnim zimama, dok u brdsko-planinskom području sa nadmorskim visinama i preko 1.000 m, imamo subplaninsku klimu gdje su prosječne godišnje temperature za nekoliko stepeni niže, a količina padavina iznosi više od 800 mm. Prosječna količina padavina na godišnjem nivou iznosi 861 mm.

Najveće količine padavina imamo u novembru i decembru, dok su u ostalom dijelu godine, izuzev juna mjeseca, dosta pravilno raspoređene. Prosječna godišnja temperatura iznosi 10°C. Najhladniji mjesec je januar, sa prosječnom temperaturom od -2,3 °C, a najtopliji mjeseci su juli i avgust, sa temperaturama od 19,7 i 19,5 °C. Prosječna godišnja relativna vlažnost iznosi 81%.

1.2. Prirodni resursi

Raspoloživa prirodna bogatstva na području općine Kakanj su:

- mineralne sirovine (ugalj, lapor, krečnjak i termomineralne vode),
- šume,
- vode,
- obnovljivi izvori energije i
- poljoprivredno zemljište.

Geološka istraživanja su pokazala da se na području općine osim gore navedenih resursa nalaze i kvarcni pješčar, bituminozni i sedrasti krečnjaci, vulkanogeni sedimenti (spiliti, dijabazi, serpentiniti) i glina (kaolinske i dr.) u ograničenim količinama.

Energetski potencijal općine uglavnom se bazira na rezervama mrkog uglja. Karakteristika eksploatacionog polja na području općine Kakanj je da se u njima nalaze ležišta izdvojena kao posebne cjeline. U zavisnosti od vertikalnog položaja ugljenih slojeva, u odnosu na površinu, pojedini dijelovi eksploatacionog polja se eksploatišu jamski, a drugi površinski. Pregled rezervi uglja na području općine Kakanj i susjednim općinama dat je u narednoj tabeli:

Tabela 1. Pregled rezervi uglja

Lokalitet/ležište	Geološke rezerve	Vanbilanske rezerve	Eksploatacione rezerve	Potencijalne rezerve
Breza (2006)	77.105.529	36.387.874	41.412.655	78.000.000
Kakanj (2007)	249.140.096	56.061.000	164.228.103	126.847.283
Zenica (2006)	282.924.568	119.830.669	163.063.230	1.042.722.518
Ukupno	609.170.193	212.279.543	368.703.988	1.247.569.801

Izvor: RMU Kakanj i Karta privrednih potencijala ZDK-a (oktobar 2020.g.)

U narednoj tabeli prikazana je proizvodnja uglja u ZDK-u u periodu 2015.-2020. godina:

Tabela 2. Proizvodnja uglja u ZDK-u 2015-2018 i RMU Kakanj 2015-2020

Rudnik mrkog uglja	2015. (u t)	2016. (u t)	2017. (u t)	2018. (u t)	2019. (u t)	2020. (u t)
Breza	473.126,00	541.639,00	676.544,85	729.695,00	-	-
Kakanj	1.008.054,00	962.557,00	1.301.193,00	1.108.566,00	1.140.408,00	1.102.409,00
Zenica	266.263,98	313.193,68	415.989,00	571.876,00	-	-
Ukupno	1.747.443,98	1.817.380,68	2.393.762,85	2.410.137,00	-	-

Izvor: RMU Kakanj i Karta privrednih potencijala ZDK-a (oktobar 2020.g.)

Djelatnost vađenja uglja na području općine Kakanj obavlja Rudnik mrkog uglja „Kakanj“ d.o.o. Kakanj.

U ZDK se proizvodnja električne energije skoro u potpunosti obavlja u TE Kakanj. U narednoj tabeli su prikazani podaci o proizvodnji električne energije u ZDK u termoelektranama za trogodišnji period (2015.-2017. godina):

Tabela 3. Proizvodnja električne energije u ZDK u termoelektranama za period (2015-2017)

Termoelektrana	Proizvodnja 2015. (MWh)	Proizvodnja 2016. (MWh)	Proizvodnja 2017. (MWh)
TE „Kakanj“ Kakanj	1.926.900	2.093.800	2.546.467
TE „Natron-Hayat“ Maglaj	169.250,7	125.620	162.643
Ukupno	2.096.150,7	2.219.420	2.709.110

Izvor: Karta privrednih potencijala ZDK-a (oktobar 2020.g.)

Zapadno od Kaknja nalaze se praktično neograničene količine krednih krečnjaka koji se na užim lokacijama takođe eksploatiše kao sirovina za cementnu industriju. Zalihe krečnjaka prema podacima kojim raspolažu nadležne službe RMU Kakanj iznose 1.995.613,73 m³. Postojanje ove sirovine uslovalo je razvoj građevinske djelatnosti. U sektoru građevinarstva dominira nekoliko malih preduzeća i jedna veća kompanija: Heidelberg cement group - Tvornica cementa Kakanj d.d. Kakanj.

Izvorišta termalnih voda – Tičići

Od dosadašnjih aktivnosti realizovano je sljedeće: urađena studija o istraživanjima termalnih, mineralnih i termomineralnih voda na području općine Kakanj, utvrđena ukupna izdašnost izvedenih bušotina IT-1 i IT-2 je Q=57 l/s, temperatura na bušotini IT-1 Tv = 53°C, a na IT-2 Tv = 39°C, mineralizacija vode bušotine IT-1 = 846-1312 mg/l, mineralizacija vode bušotine IT-2 = 902-1262 mg.

Šume

Upravljanje šumskim gazdinstvom je u nadležnosti JP Šumsko-privrednog društva ZDK-a. Područje općine Kakanj najvećim dijelom pokriva Šumsko-upravno područje „Kakanjsko“. Od ukupne površine kojom gospodari JP ŠPD Zavidovići a koja iznosi 179.477,67 ha, a „Kakanjsko“ obuhvata 19.386,42 ha. Dozvoljeni obim sječe utvrđen je Integralnim planom gospodarenja šumskim resursima šumsko-privrednog područja „Kakanjsko“ za period 2013.-2022.godina i isti je dat u tabeli u nastavku:

Tabela 4. Integralni plan gospodarenja šumskim resursima JP ŠPD Zavidovići

Red. broj	Šumsko-upravno područje	Datum važenja	Površina u ha	Godišnji etat u m ³		
				Četinari	Lišćari	Ukupno
1	Olovsko	2012-2021	32.371,38	114.261	45.082	159.343
2	Gornje bosansko	2013-2022	29.741,79	86.298	42.772	129.070
3	Kakanjsko	2013-2022	19.386,42	33.616	43.565	77.181
4	Krivajsko	2017-2026	83.134,09	89.831	111.330	201.161
5	Natron-Usorsko	2018-2027	14.843,99	8.255	17.092	25.347
	Ukupno		179.477,67	332.261	259.841	592.102

Izvor: Integralni plan gospodarenja šumskim resursima JP ŠPD Zavidovići za „Kakanjsko“

Riječni tokovi

Područje općine Kakanj koje je pretežno brdsko-planinskog reljefa sa umjerenom kontinentalnom klimom, iznimno je bogato riječnim tokovima i izvorištima pitkih voda. U narednoj tabeli dat je prikaz rijeka čiji tokovi prolaze cijelom dužinom ili jednim dijelom svoga toka teritorijem općine Kakanj.

Tabela 5. Prikaz rijeka koje protiču kroz općinu Kakanj

Naziv rijeke	Dužina (km)	Dužina na području općine (km)
Bosna	274	22
Trstionica	27	27
Zgošća	15,5	15,5
Ribnica	20,5	20,5
Marošićka	13,5	13,5
Mala rijeka	11,5	11,5
Žuća	6,6	6,6
Zgošća	6,5	6,5
Bijele vode	6,5	6,5
Vukanjska	5,5	5,5
Bukovica	2,9	2,9
Ukupno	336,5	85

Izvor: Mjerenja sa topografske karte BiH

Osim riječnih tokova, na području Kakanja postoji veliki broj potoka s tim da njih 17 prelazi dužinu od 1 km. Ukupna dužina svih potoka je 68 km.

Ostali prirodni potencijali

Kad su u pitanju obnovljivi izvori energije općina Kakanj raspolaže sljedećim: energija sunca, vjetra, hidroenergija, geotermalna energija i energija biomase. U posljednjim godinama primjetan je veći interes za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora. U period 2020.-2021. registrovano je nekoliko fizičkih i pravnih lica kojim je osnovna djelatnost proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora. Za očekivati je da će u narednom periodu ova oblast imati značajan uticaj na privrednu sliku kako u BiH tako i na području općine Kakanj.

2. Demografske karakteristike i kretanja

2.1. Stanovništvo (starosna i polna struktura)

Demografska slika Zeničko-dobojskog kantona u posmatranom je periodu doživjela primjetne izmjene. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, na području općine Kakanj ukupno je živjelo 55.950 stanovnika, a prosječna gustina naseljenosti je bila 148,4 st/km². Prema konačnim rezultatima popisa stanovništva provedenog 2013. godine na području općine Kakanj živi ukupno 37.441 stanovnika, a prosječna gustina naseljenosti je 99,31 st/km². Stanovništvo je u odnosu na 1991. godinu smanjeno za 18.509 stanovnika ili 33 %. Broj domaćinstava je 12.240.

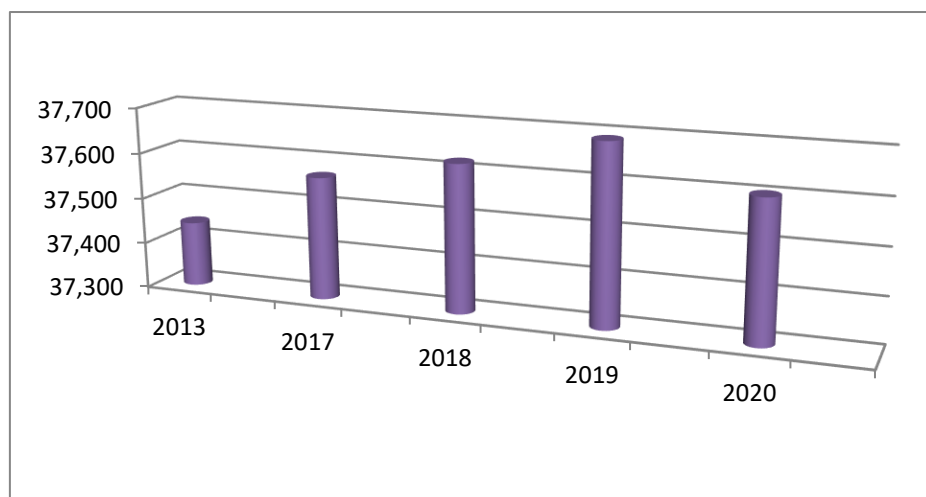
Najveći udio čini stanovništvo srednje starosne dobi (15-64 godine) sa oko 72% u odnosu na ukupan broj stanovnika.

Tabela 6. Starosna struktura stanovništva na području općine Kakanj (popis 1991. i 2013.godine)

Starosna struktura	1991			2013		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
0-14	9.700	9.450	19.150	3.319	3.128	6.447
15-64	17.158	16.285	33.443	13.511	13.333	26.844
65+	2.057	1.300	3.357	1.821	2.329	4.150
Sveukupno	28.915	27.035	55.950	18.651	18.790	37.441

Izvor: Popis stanovništva u BiH 1991.g. i Popis stanovništva u BiH 2013.g.

Dijagram 2. Procjena kretanja broja stanovnika za period od 2013-2020

Izvor: Na broj stanovnika iz popisa 2013. godine 37.441 dodat je prirodni priraštaj za 2017., 2018., 2019. i 2020. godinu. (procjena nadležne općinske službe)

Zvanični podaci o ukupno iseljenom stanovništvu nisu dostupni, ali je potrebno istaći da se trend iseljavanja stanovništva, posebno mladih, nastavlja te da je u pitanju odlazak radno sposobnog stanovništva i ovom problemu je potrebno posvetiti posebnu pažnju. (Prema Anketi Agencije za statistiku BiH i Unije za održivi povratak i integracije u BiH i procjenama za Bosnu i Hercegovinu, u periodu od 2013. do 2019. godine, Bosnu i Hercegovinu je napustilo 530.000 stanovnika).

Osim pomenutih migracija, evidentna je i deruralizacija područja i sve veći trend naseljavanja gradskih i prigradskih područja stanovništvom iz okolnih sela.

Kretanje stanovništva kroz evidenciju prebivališta sa područja općine Kakanj za protekli period prikazano je u tabeli 7.

Tabela 7. Podaci o migracijama na području općine Kakanj

Godine	Napustili općinu (broj)			Doselili u općinu (broj)		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
1991	-	-	-	-	-	-
2013	104	176	280	57	93	150
2015	84	169	253	68	108	176
2016	71	159	230	67	136	203
2017	105	157	262	58	111	169
2018	86	157	243	41	123	164
2019	96	162	258	40	125	165
2020	94	147	241	43	88	131

Izvor: Podaci nadležne općinske službe i MUP-a (CIPS evidencija)

2.2. Prirodni priraštaj stanovništva

Prirodni priraštaj za period 2017.-2020. pokazuje trend opadanja posebno u 2020. godini kada je zabilježen negativan priraštaj i najveći broj umrlih u nekoliko posljednjih godina. Ovakav trend može se pripisati uticaju pandemije COVID-19 koja značajno utiče na sve aspekte života pa samim tim i na demografske pokazatelje. Procjena kretanja broja stanovnika za period od 2013.-2020. godina data je u sljedećoj tabeli:

Tabela 8. Podaci o prirodnom priraštaju stanovništva

GODINA	2017			2018			2019			2020		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
Broj rođenih	245	246	491	241	235	476	243	229	472	204	214	418
Broj umrlih	191	174	365	226	196	422	221	182	403	285	220	505
Prirodni priraštaj	54	72	126	15	39	54	22	47	69	-81	-6	-87

Izvor: Podaci nadležne općinske službe

2.3. Etnička struktura i geografska raspoređenost stanovništva prema popisima iz 1991. i 2013. godine

Na osnovu podataka iz popisa stanovništva iz 1991. i 2013. godine evidentno je da se broj stanovnika smanjio za 18.509 ili 33% te da je etnička struktura stanovništva značajno promijenjena. Navedeno je posljedica ratnih dešavanja i migracija stanovništva.

Tabela 9. Etnička struktura stanovništva

Etnička struktura	1991	2013
	Σ	Σ
Bošnjaci	30.528	32.341
Hrvati	16.556	2.973
Srbi	4.929	281
Ostali	1.383	1.818
Jugosloveni	2554	-
Nepoznata	-	28

Izvor: Popis stanovništva u BiH 1991. g. i Popis stanovništva u BiH 2013. g.

Prema geografskoj raspoređenosti 2/3 stanovništva živi u ruralnom dok 1/3 u urbanom području.

Tabela 10. Geografska raspoređenost stanovništva

Geografska raspoređenost	1991 godina	2013 godina
Urbano	21%	33%
Ruralno	79%	67%
Sveukupno	0	0

Izvor: Podaci nadležne općinske službe

2.4. Razvojni problem i potrebe stanovništva

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Pad nataliteta i demografsko starenje stanovništva 	<ul style="list-style-type: none"> • Razviti mjere pronatalitetne politike kroz rješavanje pitanja zapošljavanja, stambenih pitanja, kvalitetnijeg obrazovanja, i sl.
<ul style="list-style-type: none"> • Iseljavanje stanovnika 	<ul style="list-style-type: none"> • Osmisliti i provoditi mjere za poticanje zadržavanja stanovništva na području općine Kakanj kroz osiguranje radnih mjesta, podršku privrednicima, poljoprivrednicima te svima koji rade na zapošljavanju i poboljšanju kvalitete života na području općine Kakanj; • Kroz politiku i mjere ruralnog razvoja, zaustaviti proces deruralizacije i omogućiti zadržavanje seoskog stanovništva.

3. Ekonomska struktura

3.1. Nivo razvijenosti

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja za 2019. godinu, Općina Kakanj je po nivou razvijenosti rangirana u 3. kategoriju sa indeksom razvijenosti od 0,93. U odnosu na ostale gradove/općine FBiH nalazi se na 25. mjestu.

U odnosu na 2018.godinu došlo je do pada indeksa razvijenosti za 0,1 i ranga za dva mjesta, sa 23. na 25. mjesto, najvećim dijelom zbog smanjenja prihoda od poreza na dohodak u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu.

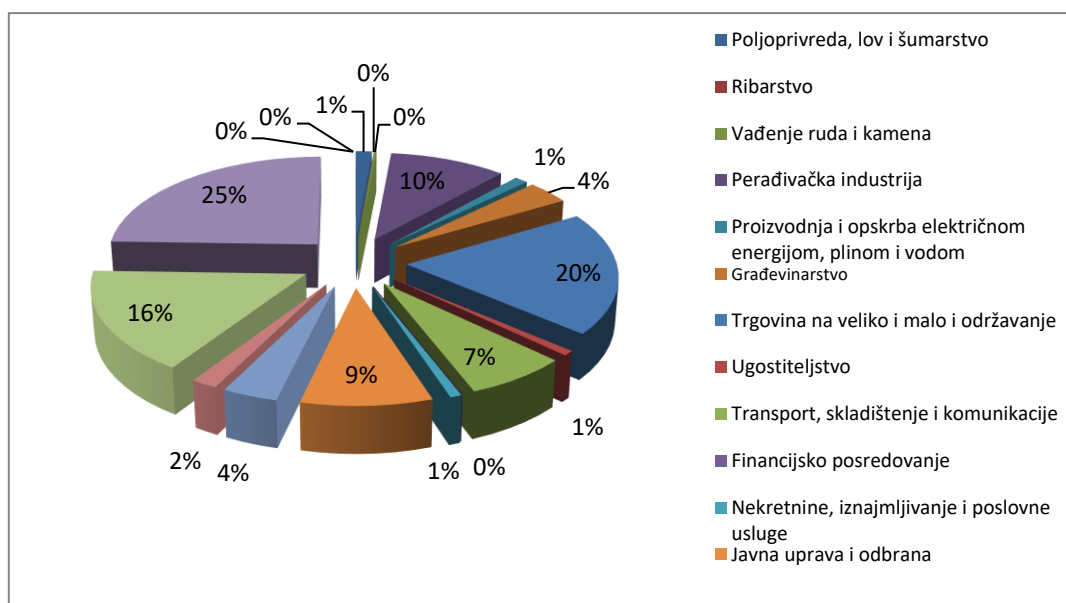
Osim mehanizama tržišne ekonomije na pokazatelje ekonomskog razvoja utiču i prirodne nesreće koje su se desile tokom 2014. godine te pandemija COVID-19 aktuelna od 2020.godine na indirektan ili direktan način.

Pomenuti događaji su nanijeli ogromne materijalne štete i uticale na usporavanje razvoja ne samo na području općine Kakanj već i cijele Bosne i Hercegovine.

3.2. Poslovni subjekti na području općine Kakanj

Na području općine Kakanj krajem 2020. godine, registrovano je ukupno 1.088 poslovnih subjekata, od čega 53,21 % čine fizička lica (obrti i srodne djelatnosti, trgovine, ugostitelji, profesionalne djelatnosti) a 46,79% su pravna lica. U 2019. godini je registrovano ukupno 1.074 poslovnih što je za 1,29 % manje u odnosu na 2020.godinu. Na kraju 2020.godine od registrovanih djelatnosti najzastupljenije su trgovine (na veliko i malo), prerađivačka industrija i ostale uslužne djelatnosti. Zastupljenost subjekata po djelatnostima prikazana je na sljedećem dijagramu:

Dijagram 3.
Zastupljenost subjekata po djelatnostima (pravna lica)

Izvor: Federalni zavod za statistiku – Kantoni u brojkama 2017., 2018. i 2019.godina

Broj registrovanih fizičkih lica na području općine Kakanj za posmatrani period (2017-2020) povećao se za 11,13% i ima konstantan rast. Kretanje broja poslovnih subjekata po djelatnostima dato je u tabeli u nastavku.

Tabela 11. Poslovni subjekti po djelatostima (fizička lica)

	Broj registrovanih subjekata											
	2017			2018			2019			2020		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Trgovačke radnje	36	52	88	38	54	92	37	55	92	39	52	91
Ugostiteljske radnje	48	22	70	41	25	66	40	26	66	40	25	65
Zanatske radnje	121	30	151	145	36	181	144	45	189	156	51	207
Poljoprivredna djelatnost	66	24	90	66	19	85	67	26	93	61	28	89
Prijevoznici	38	0	38	37	0	37	40	0	40	41	0	41
Profesionalne djelatnosti	16	16	32	15	18	33	15	17	32	13	17	30
Taxi prijevoznici	45	0	45	44	0	44	44	0	44	44	0	44
Trgovina izvan prodavnice	2	5	7	4	14	18	3	9	12	2	10	12
Ostali	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno	372	149	521	390	166	556	390	178	568	396	183	579

Izvor: Podaci nadležne općinske službe

Na području općine Kakanj dominiraju mikro i mala preduzeća dok je najveći broj zaposlenih koncentrisan u velikim poslovnim subjektima.

Broj poslovnih subjekata u periodu 2017.-2020. godina ima trend rasta što potvrđuje činjenica da je u posmatranom periodu registrovano 66 pravnih lica dok je 37 odjavilo djelatnost. Slična je situacija sa fizičkim licima gdje je za isti period djelatnost registrovalo 363 osobe a odjavilo 270.

Ovakvom trendu značajno su doprinijeli i podsticajni programi u oblasti poduzetništva i poljoprivrede koje Općina Kakanj kontinuirano realizuje od 2013. godine. Izdvajanja u te namjene prikazana su u tabelama u nastavku.

Tabela 12. Realizovani poticaji za podršku poduzetništvu

Poticaji poduzetništvo (programi)				
2017	2018	2019	2020	UKUPNO (KM)
340.393,20	428.361,89	391.505,52	520.519,55	1.680.780,16

Poticaji u iznosu uplaćene rente, UGZ i naknade za zemljište				
2017	2018	2019	2020	UKUPNO
107.339,52	149.429,03	182.261,75	65.498,13	504.528,43

Sredstva realizovana na PZ Vrtlište				
2017	2018	2019	2020	UKUPNO
127.339,94	2.624,89	/	/	129.964,83

Sredstva realizovana za pripravnike i volontere				
2017	2018	2019	2020	UKUPNO
99.959,37	149.549,86	148.848,77	133.073,41	531.431,41

Izvor: Podaci nadležnih općinskih službi

3.3. Podaci o vanjskotrgovinskoj razmjeni i najznačajnijim izvoznim proizvodima i preduzećima

Pregled vanjskotrgovinske razmjene (u mil. KM) dat je u tabeli u nastavku. Iz prikazanih podataka je evidentan trend rasta i izvoza i uvoza posebno u 2019. godini. Bilans valjskotrgovinske razmjene je negativan što je karakteristika većine općina u ZDK-u, pa i na nivou BiH:

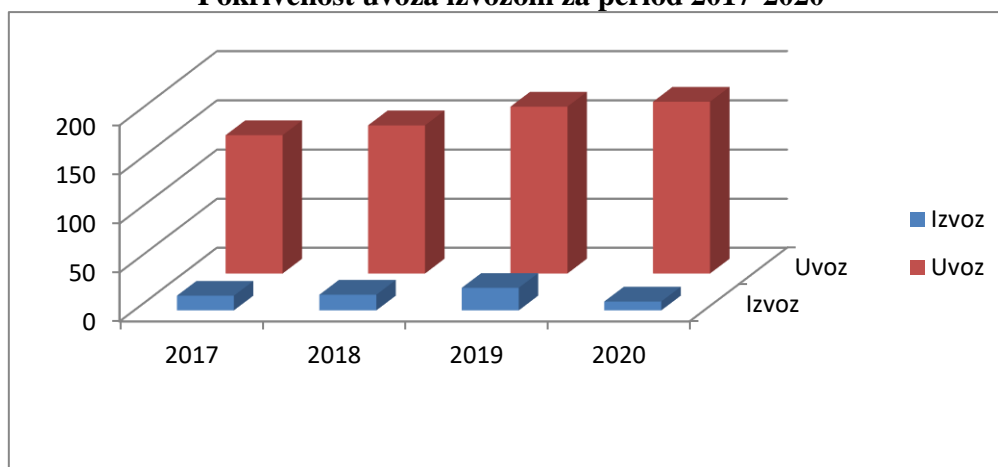
Tabela 13. Bilans vanjskotrgovinske razmjene za područje općine Kakanj

	2017	2018	2019	2020
Izvoz	15	16	23	9
Uvoz	141	151	170	175

Izvor: Zavod za programiranje razvoja FBiH.

Najveći udio u uvozu ali i izvozu ostvaruju firme iz prerađivačke industrije, trgovine na veliko i trgovine farmaceutskim proizvodima. Pokrivenost uvoza izvozom prikazana je u dijagramu 4.

Dijagram 4.
Pokrivenost uvoza izvozom za period 2017-2020

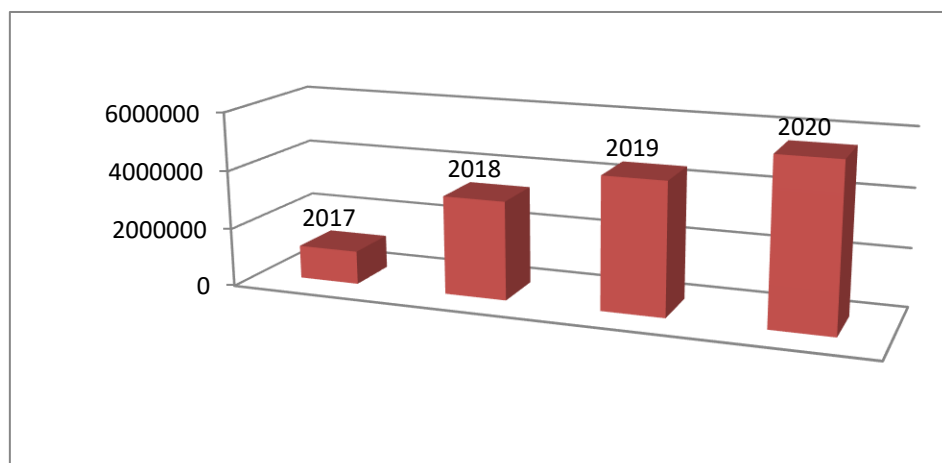

Izvor: *Zavod za programiranje razvoja FBiH*

3.4. Podaci o većim investicijama u građevine koje su realizirane na posmatranom području ili su u toku

U period 2017.-2020. godina na području općine Kakanj realizovano je ukupno 14.600.404,37 KM investicijskih sredstava u građevine s tim da su neke investicije još uvijek u toku. Iznosi ulaganja po godinama dati su u dijagramu.

Dijagram 5.
Investicije na području općine Kakanj po godinama

Izvor: Podaci nadležne općinske službe

U 2017. godini najveće investicije realizovali su DSM TRADE d.o.o. Kakanj, ENIKON d.o.o. Kakanj i ZU MEDICA d.o.o. Kakanj (sada u sastavu MGM Farm d.o.o. Kakanj). Namjena sredstava je proširenje prostornih kapaciteta (poslovne hale i skladišta).

U 2018. godini u poslovne objekte investirali su: Mega travel d.o.o. Kakanj, BEGED d.o.o. Kakanj TVORNICA CEMENTA d.d. KAKANJ, SIM-KOMERC d.o.o. Kakanj TD NOVA TRGOVINA d.o.o. KAKANJ.

Investicije realizovane u 2019. godini imale su za cilj proširenje prostornih kapaciteta poslovnih objekata, izgradnju stambeno - poslovnih zgrada, rekonstrukciju i dogradnju. Najznačajnije investicije u 2019. godini su: DELTA PETROL d.o.o. Kakanj, DELIBAŠIĆ POLIURETANI d.o.o. Kakanj - Moj San, TRGOŠPED d.o.o. Kakanj, MBD export import d.o.o. Kakanj, Kuzma transport d.o.o. Kakanj i OR Pekar Delibašić.

Najveći dio investicija realizovan je u 2020.godini i to u zemljište, poslovno proizvodne objekte, izgradnju i rekonstrukciju poslovnih kapaciteta. Investicije su realizovali: DSM TRADE d.o.o. Kakanj, MBD export import d.o.o. Kakanj, INDUSTRIJA 4B d.o.o. Kakanj, TRGOŠPED d.o.o. Kakanj, MALAK INVEST d.o.o. Sarajevo, podružnica MALAK FARMA, CNT d.o.o. Kakanj, NUR BOSNA d.o.o. Visoko i DELTA PETROL d.o.o. Kakanj.

3.5. Poslovne zone

Na području općine Kakanj odlukama Općinskog vijeća, uspostavljene su dvije poslovne zone.

➤ Poduzetnička zona „Vrtlište“

Osnovna namjena poduzetničke zone „Vrtlište“ je industrijsko-poslovna, a nalazi se na lokaciji Površinskog kopa Rudnika mrkog uglja” Kakanj” d.o.o. Kakanj.

Površina zone je prema katastarskim podacima 9,9385 ha , infrastrukturni projekti su završeni. Na poduzetničkoj zoni „Vrtlište“ nema slobodnih parcela. Zona raspolaže kompletnom infrastrukturom i stavljena je u funkciju.

➤ Poduzetnička zona „Modrinje“

U pitanju je greenfield investicijska lokacija a nalazi se u neposrednoj blizini cestovnih i željezničkih komunikacija. Površina, prema katastarskim podacima je 4,9693 ha. Nalazi se na lokalitetu Modrinje. Zona ne posjeduje infrastrukturu ali je u toku priprema dokumentacije kako bi se pristupilo realizaciji infrastrukturnih projekata.

Poduzetničke zone „Vrtlište“ i „Modrinje“ registrovane su na web portalu poslovnih zona FBiH.¹

3.6. Stanje prostorno-planske dokumentacije u pogledu vrste dokumenata, pokrivenosti područja prostorno-planskom dokumentacijom i u pogledu ažurnosti planova

Područje općine Kakanj pokriveno je zakonom propisanom prostorno-planskom dokumentacijom.

Za cjelokupnu površinu općine donesen je Prostorni plan općine za period od 20 godina. Prostorni plan općine 2010.-2030. godina je obavezujući planski dokument kojim se određuje svrsishodno organizovanje, korištenje i namjena zemljišta, te mjere i smjernice za zaštitu prostora općine Kakanj koji obuhvata površinu od 376,54 km². Planom su propisani uslovi korištenja, izgradnje, uređenja i zaštite prostora. Za postojeći Prostorni plan usvojena je Odluka o izmjenama i dopunama Prostornog plana 2010.-2030.godina koja se treba realizovati u 2021. godini, ukoliko Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje uspije pratiti planiranu dinamiku izrade izmjena i dopuna, eventualno u 2022. godini. Urbanistički plan Kakanja donesen je na 15 godina, za planski period 2011.-2026. godine. Urbanističkim planom propisuje se buduća organizacija, korištenje i zaštita prostora radi stvaranja povoljnih uslova za život, rad i odmor stanovnika na području obuhvata koji iznosi 820,77 ha. Plan sadrži opće i posebne ciljeve prostornog razvoja, projekciju urbanog uređenja i Odluku o provođenju.

¹ (<https://zonefbih.gov.ba/>)

U 2026. godini potrebno je krenuti u donošenje novog planskog dokumenta Urbanističkog plana koji bi trebao da se primjenjuje od 2027. godine. Za postojeći Urbanistički plan donesena je Odluka o izmjenama i dopunama Urbanističkog plana 2011-2026 godine. koja obuhvata površinu od 123 ha, te trebala bi se odraditi u 2021. godini, ukoliko Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje uspije pratiti planiranu dinamiku izrade izmjena i dopuna, eventualno u 2022. godini.

Urbanističkim planom propisana je obaveza donošenja detaljnih planskih dokumenata za 6 zona (Centar grada, Doboj IV, Kakanj II, Varda, Povezice i Termoelektrana). Za Centar grada usvojen je Regulacioni plan „Kakanj“, za Vardu Regulacioni plan „Romsko naselje Varda“, dok će se za ostale zone u planskom periodu do 2026. godine zavisno od intenzivnosti gradnje donositi Regulacioni planovi užih zona. Regulacionim planovima utvrđuje se pored namjene površina gustina naseljenosti, koeficijenti izgrađenosti, spratnost objekata, infrastrukturni koridori, urbano zelenilo, komunalna opremljenost, urbana oprema i dr. Kao takvi regulacioni planovi su podložni stalnim zahtjevima za izmjene. Regulacioni plan „Kakanj“ usvojen je 2016 godine, a Izmjene i dopune 2020. godine. Kako je to kratkoročni planski dokument u periodu za koji se radi Strategija biće potrebno u 2027. godini donijeti novi Regulacioni plan centra grada. Regulacioni plan „Romsko naselje Varda“ usvojen je 2014 godine, u periodu 2021.-2023.godina očekuje se izgradnja stambenih objekata na još mogućim slobodnim lokacijama, te nakon toga potrebno je donijeti Odluku da li je potrebna izmjena istog, ili ne.

3.7. Nosioци privrednih aktivnosti

Na području općine Kakanj posluju tri veća poslovna subjekta:

- JP Elektroprivreda BiH – Podružnica Termoelektrana “Kakanj” Kakanj
- RMU “Kakanj” d.o.o. Kakanj
- Tvornica cementa d.d. Kakanj

JP Elektroprivreda BiH –Podružnica Termoelektrana “Kakanj” Kakanj

U ZDK se proizvodnja električne energije skoro u potpunosti obavlja u TE Kakanj. U narednoj tabeli su prikazani podaci o proizvodnji električne energije u Termoelektrani Kakanj za petogodišnji period (2015-2020):

Tabela 14. Proizvodnja električne energije u TE “Kakanj” Kakanj 2015-2020

Naziv	Proizvodnja 2015. (MWh)	Proizvodnja 2016. (MWh)	Proizvodnja 2017. (MWh)	Proizvodnja 2018. (MWh)	Proizvodnja 2019. (MWh)	Proizvodnja 2020. (MWh)
TE “Kakanj” Kakanj	1.926.900	2.093.800	2.546.467,00	2.759.539	2.011.571	2.306.347

Izvor: *Karta privrednih potencijala ZDK-a za period 2015-2017 i obračun proizvodnje TE Kakanj, Služba za finansije 2018-2020.*

Instalirana snaga: 450 MW (bez blokova 1,2,3 i 4). godišnja proizvodnja električne energije je oko 2300 GWh dok je godišnja potrošnja uglja: oko 1,8 miliona tona.

Proizvodnja električne energije je počela 1956. godine, puštanjem u pogon blokova 1 i 2. Povećanje instalirane snage TE "Kakanj" Kakanj slijedi izgradnjom i puštanjem u pogon ostalih proizvodnih jedinica.

Blokovi 1, 2, 3 i 4 su stavljeni van pogona. Električnu energiju TE „Kakanj“ Kakanj proizvodi u termoblokovima 5, 6 i 7. U poslijeratnom periodu izvršena je rekonstrukcija i modernizacija blokova 5 i 6 (110 MW) te djelomična rekonstrukcija Bloka 7 (230 MW) i rashladnog sistema blokova 5 i 6 – prelazak s poluotvorenog na zatvoreni sistem hlađenja.

Realizacijom navedenih investicija proizvodni vijek postrojenja produžen je za 15 godina, poboljšana je pogonska spremnost, povećan stepen korisnog djelovanja i smanjena emisija polutanata. Pored proizvodnje električne energije za potrebe EES, TE „Kakanj“ Kakanj proizvodi i isporučuje toplotnu energiju za daljinsko grijanje dijela općine Kaknja i šljaku i pepeo Tvornici cementa Kakanj.

RMU „Kakanj“ d.o.o. Kakanj

Djelatnost vađenja uglja na području općine Kakanj obavlja Rudnik mrkog uglja „Kakanj“ d.o.o. Kakanj. U sadašnjem organizacionom obliku egzistira od 2010. godine. Nakon izvršenog pripajanja preduzeća u koncern JP „Elektroprivreda BiH“, registrovan je kao Rudnik mrkog uglja „Kakanj“ d.o.o. Kakanj odnosno kao društvo sa ograničenom odgovornošću.

Društvo je registrovano i za vađenje kamena, šljunka i pijeska, proizvodnju različite vrste opreme i alata, trgovinu na veliko i malo različitim vrstama proizvoda i posredništvo, kao i za obavljanje ostalih djelatnosti prema Odluci o standardnoj klasifikaciji djelatnosti u Federaciji BiH, što je regulisano Statutom.

Do 2009. godine ZD RMU „Kakanj“ d.o.o. Kakanj je poslovao kao samostalan pravni subjekt i imao je 2.126 zaposlenih radnika, a sa 31.07.2020. godine u RMU „Kakanj“ d.o.o. Kakanj je uposleno 1.582 zaposlenika. Ukupan prihod za 2019. godinu je iznosio 69.607.597,75 KM.

RMU „Kakanj“ d.o.o. Kakanj nema proizvoda niti usluga za izvoz.

Osnovni cilj RMU „Kakanj“ d.o.o. Kakanj jeste očuvanje proizvodnje i ispunjenje osnovne funkcije, odnosno obezbjeđenje dovoljnih količina uglja za potrebe Termoelektrane Kakanj. S obzirom na stanje tržišta električne energije može se reći da je ugalj, pored hidropotencijala, najznačajniji domaći energetske potencijal, tako da će rudarstvo i dalje imati značajnu ulogu kako u ukupnom privrednom razvoju ZDK, tako i u razvoju općine Kakanj.

Tvornica cementa d.d. Kakanj

U sektoru građevinarstva dominira nekoliko malih preduzeća i jedna veća kompanija: Heidelberg cement group-Tvornica cementa Kakanj d.d. Kakanj.

Najvažniji izvozni proizvod je cement a izvozna tržišta ove kompanije su Hrvatska i Crna Gora. Vrijednost izvoza u 2019. godini iznosio je 18 miliona KM

Najvažniji potencijal kompanije je vertikalna integracija koja podrazumijeva proizvodnju cementa i agregata od kojih u konačnici prave beton. To je smjer u kojem će kompanija nastaviti da traži mogućnosti širenja svoje mreže i ekspanzije, kako u BiH, tako i u cijelom regionu. *Tvornica cementa Kakanj (TCK)* se već godinama ubraja među najuspješnije kompanije Bosne i Hercegovine, ali i cijele regije.

Do danas, *Tvornica cementa Kakanj* je investirala oko 200 miliona KM (cca 100 miliona eura) u modernizaciju tvornice, zaštitu okoliša i širenje poslovanja. Emisije prašine sa glavnog dimnjaka tvornice smanjene su za čak 99 %. To je prva kompanija u BiH koja je ispunila kriterije i posjeduje zlatni certifikat 3A bonitetne izvrsnos

3.8. Poljoprivreda i šumarstvo

Poljoprivreda

Poljoprivreda je jedna od grana privrede koja se posljednjih godina intenzivnije razvija na području općine Kakanj, zahvaljujući raspoloživim prirodnim i ljudskim resursima, sektorskim udruženjima i Savezu poljoprivrednih udruženja „KAP“ Kakanj, otkupljivačima i prerađivačima, značajnim podsticajnim mjerama Općine Kakanj i viših nivoa vlasti kao i međunarodnim organizacijama.

Tabela 15. Površina različitih kategorija zemljišta i vlasnička struktura

Kategorija zemljišta	Površina (ha)				
	Privatno	%	Državno	%	Ukupno
Oranice i vrtovi	3.764,24	9,98	106,22	0,28	3.870,46
Voćnjaci	1.209,28	3,21	68,97	0,18	1.278,25
Vinogradi	/	/	/	/	/
Livade	5.815,29	15,42	332,02	0,08	6.147,31
Ukupno obradivo zemljište	10788,81		507,21		11.296,02
Pašnjaci	912,24	2,42	580,63	0,16	1.492,87
Ribnjaci	/	/	/	/	/
Ukupno poljoprivredno zemljište	11.701,05	31,03	1.087,84	0,69	12.788,89
Šumsko zemljište					22.548,49
Neplodno zemljište					2.360,29
Ukupno	11.701,05		2.682,89	100	37.697,67

Izvor: Služba za imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar nekretnina Općine Kakanj za 2021. godinu

Prema katastarskim podacima za 2021. godinu, općina Kakanj raspolaže sa 12.788,89 ha poljoprivrednog zemljišta, raspoređenih u 40 katastarskih općina. Strukturu vlasništva poljoprivrednog zemljišta čini privatno i državno vlasništvo.

Od ukupno **12.788,89 ha** poljoprivrednog zemljišta na području općine Kakanj, **1.087,84 ha (8,51 %)** je u posjedu države, a za **11.701,05 ha (91,49 %)** kao posjednici su upisana fizička i pravna lica.

Najveći dio poljoprivrednih površina po kulturi je livada (6.147,31 ha), zatim oranice (3.870,46 ha), voćnjaci 1.278,25 i pašnjaci (1.492,87 ha).

Tabela br. 16. Odnos poljoprivrednog, obradivog i oraničnog zemljišta po stanovniku za područje općine Kakanj

Broj stanovnika	37.441
Poljoprivredno zemljište ha/stanovniku	0,34
Obradivo zemljište ha/stanovniku	0,30
Oranično zemljište ha /stanovniku	0,10

Izvor: Federalni zavod za statistiku (2013. godina)

Prema međunarodnim poljoprivrednim standardima općina, grad ili država trebala bi imati 0,40 ha poljoprivrednog zemljišta, a 0,17 ha obradivog zemljišta po stanovniku, da bi mogla proizvesti dovoljne količine hrane za sve stanovnike.

Prema posljednim podacima iz 2021. godine općina Kakanj po stanovniku ima 0,34 ha poljoprivrednog zemljišta, a 0,30 ha obradivog zemljišta.

Gore navedeni podaci pokazuju stanje raspoloživog zemljišnog resursa na području općine Kakanj. Ostaje pitanje kako sačuvati poljoprivredno zemljište, odnosno kako balansirati odnos između zahtjeva za promjenu namjene korištenja zemljišta i očuvanja njegovih poljoprivrednih i ekoloških funkcija. Kao jedna od mjera dolazi i rekultivacija, jer na području općine Kakanj postoje velike površine degradirane u vidu rudokopa, jalovišta, te raznih deponija.

Tabela 17. Veličina zemljišnih posjeda po vlasničkoj strukturi

Površina (ha)	Vlasništvo	
	Privatno (br. domaćinstava)	Javno
0 – 1(ha)	1.267	82
1 – 3(ha)	278	20
3 – 5(ha)	29	8
5+(ha)	5	5
Ukupno:	1.579	115

Izvor: Podaci RPG i RK 2020. godina

Iz tabele je vidljivo da od ukupnog broja upisanih poljoprivrednih gazdinstava u RPG i RK, najveći broj gazdinstava ima upisane površine do 1 ha (1349 ili 79.63%), te onih koji imaju od 1-3 ha (298 ili 17,60 %), što znači da je usitnjenost poljoprivrednog posjeda veoma izražena.

Tabela 18. Struktura poljoprivrednog zemljišta prema bonitetnim klasama

Klasa	Postotak (%)
I	0
II	0,12
III	0,34
Iva	0,08
Ivb	4,02
V	10,16
VI	12,98
VII	4,73

Izvor: Podaci nadležne općinske službe

Na području općine Kakanj najzastupljenije kategorije poljoprivrednog zemljišta su V i VI kategorije, dok su II i III kategorije veoma malo zastupljene a III i IVb kategorije zemljišta se urbanizacijom najviše napadnute za potrebe izgradnje.

Tabela 19. Poljoprivredna proizvodnja

Vrste poljoprivredne proizvodnje	2017		2018		2019		2020	
	količina (t)	ukupna tržišna cijena (u KM)	količina (t)	ukupna tržišna cijena (u KM)	količina (t)	ukupna tržišna cijena (u KM)	količina (t)	ukupna tržišna cijena (u KM)
Žitarice								
Pšenica	406	125.860,00	351	87.750,00	464	143.840,00	630	277.200,00
Tritikal	7	2.800,00	9	2.250,00	7	2.170,00	32	13.440,00
Ječam	134	46.900,00	126	37.800,00	168	50.400,00	225	96.750,00
Kukuruz	355	142.000,00	929	250.830,00	936	318.240,00	1376	481.600,00
Raž	3	960	2	540	3	900	8	3.360,00
Zob	25	9.000,00	22	6.600,00	31	9.610,00	44	18.920,00
Voće								
Jabuke	142	106.000,00	572	486.000,00	284	336.960,00	576	460.800,00
Kruške	43	47.400,00	290	290.000,00	144	282.000,00	300	450.000,00
Dunje	2	5.300,00	20	24.000,00	10	16.820,00	22	44.000,00
Šljive	60	37.500,00	122	73.000,00	61	37.680,00	305	305.000,00
Orasi	2	10.920,00	24	120.000,00	13	72.700,00	27	108.000,00
Breskve	3	5.400,00	7	14.000,00	2	4.420,00	12	26.520,00
Višnja	21	21.000,00	66	66.000,00	39	85.000,00	67	201.000,00
Trešnja	21	29.400,00	66	99.000,00	48	143.000,00	81	283.000,00
Malina	300	540.000,00	405	567.000,00	336	825.310,00	585	2.047.500,00
Kupina	18	27.000,00	18	27.000,00	18	27.000,00	26	39.000,00
Jagoda	17	34.000,00	18	36.000,00	20	52.750,00	20	90.000,00
Aronija			11	55.000,00	10	50.000,00	12	60.000,00
Američka borovnica	6	42.000,00	7	49.000,00	7	49.000,00	9	63.000,00
Grožđe	0,25	530	0,37	925	0,25	625	0,5	1.250,00
Povrće								
Krompir	194	794.430,00	980	882.000,00	980	1.009.400,00	1880	1.654.400,00
Mrkva	50	79.000,00	80	120.000,00	76	134.520,00	120	120.000,00
Paradajz	46	46.000,00	69	69.000,00	69	72.450,00	112	145.600,00
Paprika	42	50.400,00	84	100.800,00	105	126.000,00	112	134.400,00
Krastavac	46	33.120,00	92	69.000,00	80	69.600,00	112	112.000,00
Crni luk	128	161.280,00	160	240.000,00	152	238.640,00	216	259.200,00
Bijeli luk	5	33.550,00	8	56.000,00	6	39.060,00	15	90.000,00
Grah (zrno)	54	238.680,00	65	325.000,00	54	263.520,00	97	388.000,00
Grašak (zrno)	6	19.320,00	6	21.000,00	5	16.900,00	10	30.000,00
Kupus i kelj	38	57.570,00	55	82.500,00	55	89.100,00	91	45.500,00
Salata zelena	28	70.000,00	28	70.000,00	28	75.880,00	50	75.000,00

Stočarstvo i peradarstvo				
Broj grla stoke	3.600	3.300	3.000	2.900
Broj svinja	320	320	320	300
Proizvodnja pilića	Jaja nasad 12.000	Jaja nasad 12.000	Jaja nasad 12.000	Jaja nasad 12.000
	Jednodnevni pilići 21.600	Jednodnevni pilići 21.600	Jednodnevni pilići 21.600	Jednodnevni pilići 21.600
Proizvodnja jaja	228.000,00	228.000,00	228.000,00	228.000,00
Broj muženih krava	2.250	2.300	2.000	1.950
Proizvodnja mlijeka(litara)	7.020.000	7.176.000	6.240.000	6.084.000
Broj grla ovaca	6.000	6.000	6.000	6.000
Broj pčelinjih društava	3.900	4.050	3.960	4.050
Proizvodnja meda(kilograma)	19.500	48.600	31.000	8.100
Proizvodnja svježeg kravljeg mlijeka u l (organizovani otkup)	773.397	827.819	682.628	756.755

Izvor: Podaci nadležne općinske službe

Shodno gore navedenoj tabeli 1.4., vidljivo je da ratarsku proizvodnju na području općine Kakanj možemo ocjeniti kao srednje razvijenu, jer veći dio proizvođača proizvodi za svoje potrebe i manji dio za tržište na kojem je potražnja jako varijabilna. Izuzetak čine manji broj većih proizvođača koji proizvode hranu za vlastitu stoku, zatim proizvođači koji ugovore proizvodnju i u nazad nekoliko godina proizvođači koji se odlučuju za poljoprivredne proizvodnje koje se podstiču iz Budžeta Federacije BiH, Ze-do kantona i Općine Kakanj. Proizvodnja žita u zadnjih nekoliko godina je ustaljena i nema značajnijeg povećanja iz više razloga a to su: visoka cijena repromaterijala, niske otkupne cijene, izostanak i nizak iznos podsticaja, nelojalne tržišne konkurencije sa uvezenim žitima. U strukturi proizvodnje najzastupljeniji je kukuruz. Međutim u zavisnosti od vremenskih uslova i klimatskih promjena, prinosi ratarskih kultura su se mijenjali, tako da u 2018.godini imamo veće obradive površine pod ratarskim kulturama, ali slabije prinose u odnosu na 2017.godinu.

Proizvodnja povrća na području općine Kakanj ima solidne prirodne uslove za dalji razvoj. Glavnina ove proizvodnje odvija se na gazdinstvima s mješovitom proizvodnjom, gdje je povrće dopunski izvor prihoda. Većina proizvodnje povrća namijenjena je lokalnom tržištu, pogotovo ona na otvorenom polju. U strukturi proizvodnje najzastupljeniji je krompir.

Ono što je bitno naglasiti da se prinosi kod krompira stalno povećavaju, a zahvaljujući korištenju kvalitetnog sjemenskog i sadnog materijala (2017.godina 873 tone, a u 2020.godini 1880 tona).

Proizvodnja povrća u zaštićenom prostoru predstavlja jedan od najintenzivnijih oblika poljoprivredne proizvodnje koja se profitabilno može zasnovati i na manjim posjedima. Površine pod kojima se nalazi uzgoj povrća u zaštićenom prostoru konstantno se šire, tako da su dostigle površinu od 51.000 m², zahvaljujući podsticajnim mjerama Ze-do kantona, Općine Kakanj, zatim dodjeli plastenika u saradnji sa humanitarnim i drugim nevladinim organizacijama.

Obzirom da je ovo radno, ali i ekonomski najprofitabilnija proizvodnja za manja gazdinstva mnogi proizvođači se opredjeljuju za ovu proizvodnju.

Površina plastenika najčešće je od 100 do - 300 m², dok je 5 plastenika registrirano u površini od 500-700 m², te jedan preko 1000 m². U strukturi proizvodnje u zaštićenim objektima dominiraju paradajz, salatni krastavac, paprika u proljetno-ljetnom periodu i salata, špinat i mladi luk u jesensko-zimskom periodu.

Voćarska proizvodnja, sa postojećim starim zasadima, predstavlja ekstenzivni sistem uzgoja, sa vrlo niskim prinosima i uglavnom zapuštenim posjedom. Izuzetak čine voćnjaci intenzivnog uzgoja podignutih u posljednjem periodu, koji su u relativno dobrom stanju. Unazad nekoliko godina iskazan je interes proizvođača za voćarskom proizvodnjom intenzivnog robnog karaktera. Podignuti su novi voćnjaci jabuke, kruške, šljive vodećeg sortimenta i uz savremeni sistem uzgoja. Međutim proizvodnja voćnih kultura u mnogome zavisi od vremenskih uslova i klimatskih promjena. U posljednjih nekoliko godina imamo pojavu niskih temperatura i pojave kasnih mrazeva u proljetnim mjesecima, pogotovo u 2017. i 2019.godini kada je proizvodnja u voćarstvu bila veoma niska.

Također osim visokostablašica, a zahvaljujući organizovanom otkupu i postojećim podsticajnim mjerama Ze-do kantona i Općine Kakanj, na području općine Kakanj dobro je razvijena i proizvodnja jagodastog voća, od čega dominira proizvodnja maline. Na području općine Kakanj registrovan je jedan otkupljivač jagodastog i ostalog voća (Taho-komerc d.o.o. Kakanj), i još 6 otkupljivača sa drugih općina koji otkupljuju sa područja općine Kakanj. U posljednje vrijeme počelo se i sa proizvodnjom prirodnih sokova na području općine Kakanj, a u proceduri je i registracija obrta za preradu voća i povrća, koji će otkupljivati i prerađivati tržišne viškove voća i povrća.

Pored mogućnosti uzgoja maline i druge kulture jagodastog voća imaju perspektivu razvoja, pogotovo plantažna jagode, zatim američka borovnica, aronija, kupine i ribizle za čiji uzgoj postoje agroekološki uvjeti u ruralnim predjelima općine. Pored poljoprivrednih kultura koje se uzgajaju na poljoprivrednim površinama, značajan dio prihoda ruralnog stanovništva općine, predstavlja i prihod ostvaren od ubiranja šumskih plodova i ljekovitog bilja.

Shodno gore navedenom, evidentno je da kada su vremenski uslovi optimalni i povoljni, prinosi pojedinih kultura iz godine u godinu se povećavaju, a značajan doprinos je usvajanje znanja sa organizovanih teoretskih i praktičnih edukacija o korištenju kvalitetnog sjemenskog materijala i primjene pravilnih agrotehničkih i agromeliorativnih mjera, a koje organizuje Općina Kakanj u saradnji sa Poljoprivredno-prehrambenim fakultetom iz Sarajeva, zatim Agromediterranskim fakultetom iz Sarajeva, te Federalnim zavodom za agropedologiju iz Sarajeva i Federalnim zavodom za poljoprivredu iz Sarajeva. Imajući u vidu da je uslijed pandemije Covid-19, a zahvaljujući podsticajnim mjerama Federalnog Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstva za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo Ze-do Kantona i Općine Kakanj za proljetnu i jesensku sjetvu u 2020.godini, obradive površine pod ratarskim i povrtlarskim kulturama su se povećale u odnosu na 2019. godinu cca 16 %.

I na kraju Strategija treba da podržava onu proizvodnu strukturu koju će shodno svojim interesima oblikovati komercijalna gospodarstva koja osiguravaju snažnije upošljavanje profit i održivost. Predstojeće stvaranje takvih gospodarstava treba prihvatiti kao proces, u kojem će svoje šanse imati i mala porodična imanja, ukoliko pokažu spremnost za organizacijsko objedinjavanje putem Saveza poljoprivrednih udruženja ili zadruga koju preferiramo da se oformi.

Proizvođače sa proizvodnjom koja je po obimu ispod svih kriterija rentabilnosti, bez spremnosti za organiziranje usmjeravati na socijalne podrške i programe lokalne zajednice – općine, ili ih prepustiti vlastitom snalaženju.

Kad je u pitanju stočarstvo i peradarstvo evidentno je da se ukupan stočni fond na području općine Kakanj smanjuje, jer sve više stanovništva napušta ruralna i doseljava u urbanija područja ili napuštaju državu i odlaze u druge razvijenije zemlje.

U dijelu tabele "Proizvodnja svježeg kravljeg mlijeka (organizovani otkup)", vidimo da se proizvodnja mlijeka kroz organizovani otkup povećava, a što su uveliko doprinijeli podsticaji tog

vrsti proizvodnje kako na općinskom nivou tako i sa drugih nivoa vlasti.

Broj svinja opada što je također povezano sa odlaskom ljudi iz ruralnih područja, a broj ovaca i peradi kroz navedeni period kao što se i vidi održava se na istom nivou. Tabelarno je prikazan broj pčelinjih društava i kreće se od 3.900 - 4.050 a što uveliko zavisi od vremenskih prilika tokom jedne godine. U tabeli je prikazana proizvodnja meda u kilogramima i pokazuje nam koliko vremenski uslovi djeluju na proizvodnju i prinos meda. Također, iz tabele se vidi koje godine su bile uspješne bez velikih padavina i mrazeva i godine dobre ispaše, a koje su bile lošije i gdje su bile minimalne ili nikakve količine meda za prodaju.

Na području općine Kakanj registrovana su 2 otkupljivača tržnih viškova svježeg mlijeka:

- IN AGRO d.o.o. Kakanj i
- MALAK INVEST d.o.o. Sarajevo – podružnica MALAK FARMA KAKANJ.

Planovi otkupljivača su da pored vlastite proizvodnje svježeg mlijeka i mesa, voća, povrća (na otvorenom i u zatvorenom prostoru), vrše i otkup tržnih viškova poljoprivrednih proizvoda od poljoprivrednih proizvođača sa područja općine Kakanj, što je značajan preduslov za intenzivniji razvoj poljoprivrede.

Na području općine Kakanj značajna je zastupljenost goveda pasmine domaća Buša, što sa brojem grla navedene pasmine u okolnim općinama čini oko 90% zastupljenosti pasmine u FBiH. Od nadležnih federalnih institucija je planirano da se pokrene inicijativa, te ovo područje proglasi zaštićenom zonom za uzgoj domaće buše.

Pregled upisa u RPG i RK period 2017 - 2020

Upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata je započeo 2009. godine. Od tada pa do danas u Registar se upisalo 1.929 poljoprivrednih proizvođača. Većina upisanih čine 90% porodična poljoprivredna gazdinstva, a kao Samostalni poljoprivrednici i obrti 6,8%, dok ostalih od 3,2% čine poljoprivredne zadruge, poslovna posredništva i udruženja poljoprivrednih proizvođača sa područja općine Kakanj. Upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata je preduslov za ostvarivanje prava na poticaje u poljoprivredi kako na općinskom, kantonalnom tako i na federalnom nivou.

**Tabela 20. Podsticaji u poljoprivredi
(općinski, viši nivoi vlasti i međunarodne organizacije)**

OPĆINSKI PODSTICAJI U POLJOPRIVREDI (PROGRAMI)				
2017	2018	2019	2020	UKUPNO
345.356,75	447.721,48	393.292,40	348.436,24	1.534.806,87
SREDSTVA VIŠIH NIVOVA VLASTI I MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA				
2017	2018	2019	2020	UKUPNO
-	55.700,00	-	200.502,55	256.202,55
UKUPNO				1.791.009,42

Izvor: Podaci nadležne službe

Iz gore navedene tabele vidljivo je da su u period 2017-2020.godine za podsticaje u poljoprivredi utrošeno 1.791.009,42 KM, od toga iz Budžeta Općine Kakanj 1.534.806,87 KM, a sa viših nivoa vlasti i organizacija 256.202,42 KM.

Tabela 21. Broj registrovanih poljoprivrednih proizvođača po oblastima

GODINA	UPISANI U RPG I RK		UPISANI KAO SP I OBRTI		UPISANA PRAVNA LICA (OPZ I DOO)
	UKUPNO		(FIZIČKA LICA)		
2017	188		18		1
2018	121		15		2
2019	84		24		2
2020	72		9		1
SAM.POLJOPRIVREDNICI OSNOVNA DJELATNOST			SAM.POLJOPRIVREDNICI DODATNA DJELATNOST		
BILJNA	ANIMALNA	MJEŠOVITA	BILJNA	ANIMALNA	MJEŠOVITA
16	37	8	3	7	6
61			16		

Izvor: Registar poljoprivrednih gazdinstava i klijenata Općine Kakanj

Shodno gore navedenoj tabeli, vidljivo je da najveći broj registrovanih poljoprivrednih proizvođača se bavi animalnom proizvodnjom, iz razloga što na području općine Kakanj postoji organizovani otkup svježeg kravljeg mlijeka.

U narednom periodu treba nastojati intenzivnije razvijati poljoprivredu, povećati iznose podsticaja, formirati organizacioni oblik koji će biti nosioc razvoja poljoprivrede, razvijati organizovanu i kooperativnu proizvodnju, uz mogućnost obezbjeđenja otkupa i prerade tržnih viškova poljoprivrednih proizvoda i izgradnje rashladnih kapaciteta.

Šumarstvo

Šumska vegetacija je najvažniji i najrasprostranjeniji prirodni resurs na području općine Kakanj i vrlo značajan potencijal za razvoj privrede. Od ukupne površine općine Kakanj šume zauzimaju 22.548,48 ha ili oko 60 % ukupne teritorije.

Tabela 22. Vlasništvo i površine šumskog zemljišta

Vlasništvo	Površina šumskog zemljišta u (ha)
Privatno	4.509,70
Državno	18.038,78
Ukupno	22.548,48

Iz Tabele 22. vidimo da državne šume zauzimaju površinu od 18.038,78 ha ili 80% od ukupnih šuma na području Općine Kakanj, dok individualne (privatne) zauzimaju 4.509,70 ha ili 20%.

Tabela 23. Zaliha drvene mase četinara i lišćara i njihov zapreminski prirast

Vrsta šume	Drvene zalihe (m ³)	Godišnji zapreminski prirast drvene mase u šumama (m ³)
Četinari	1.316.111,53	40.525,70
Lišćari	2.147.339,87	44.859,00
Ukupno	3.463.451,40	85.384,70

*Izvor: Šumska privredna osnova za "Kakanjsko" period važnosti
01.01.2013 - 31.12.2022. godine*

Procjenjuje se da općina raspolaže sa 3.463.0451,40 kubnih metara drvene mase, od čega 62% su zalihe lišćara, a 38% su zalihe četinarara. Drvna zaliha po stanovniku općine iznosi 92,50 m³ što znači da je općina iznad prosjeka BIH (84,9 m³ po stanovniku) - računato 37.441 stanovnika. Procjena godišnjeg zapreminskog prirasta drvene mase u šumama iznosi 85.384,70 m³, od toga četinari čine 40.525,70 m³, a lišćari 44.859,00 m³.

Plan sječa je najvažniji plan šumsko privredne osnove. Obim sječa (etat) na području općine Kakanj je prikazan u narednoj tabeli.

Tabela 24. Obim sječa na području općine Kakanj za period 2017 - 2020. godina (po godinama)

Godina	Četinari (m ³)	Lišćari (m ³)	Ukupno (m ³)
2017	13.584,41	18.777,08	32.361,49
2018	14.140,08	19.300,86	33.440,94
2019	14.253,18	19.374,73	33.627,91
2020	7.190,67	11.328,27	18.518,94
Ukupno	49.168,34	68.780,94	117.949,28

Izvor: J.P ŠPD ZDK d.o.o. Zavidovići - Šumarija Kakanj iz 2021.godine

Tabela 25. Prodaja trupaca lišćara i četinarara izraženo u m³ i KM

Godina	Četinari (m ³)	Prihod (KM)	Lišćari (m ³)	Prihod (KM)	Ukupno Č + L (m ³)	Ukupno prihod (m ³)
2017	13.087,67	1.324.534,92	18.159,47	1.531.263,13	31.247,14	2.855.798,05
2018	13.574,96	1.433.054,81	19.125,49	1.923.880,63	32.700,45	3.356.935,44
2019	13.646,53	1.533.015,54	19.222,67	1.710.538,39	32.869,20	3.243.553,93
2020	6.663,47	725.036,07	10.795,27	845.381,55	17.458,74	1.570.417,62
Ukupno	46.972,63	5.015.461,34	67.302,90	6.011.063,70	114.275,53	11.026.705,04

Izvor: J.P ŠPD ZDK d.o.o. Zavidovići - Šumarija Kakanj iz 2021.godine

Tabela 26. Pošumljavanje na području općine Kakanj za period 2017 - 2020. godina (po godinama) - površina, broj sadnica, vrijednost u KM POŠUMLJAVANJE

Godina	Površina (ha)	Broj sadnica (kom)	Cijena (KM)
2017	29,80	86.900,00	65.212,00
2018	16,10	48.300,00	44.359,00
2019	19,73	49.250,00	44.436,00
2020	18,90	54.000,00	47.420,00
Ukupno	84,53	238.450,00	201.427,00

Izvor: J.P ŠPD ZDK d.o.o. Zavidovići - Šumarija Kakanj iz 2021.godine

Šumarska strategija BiH i njena implementacija su definisane entitetskim zakonima o šumama sa partećom legislativom, kao i zakonom o zaštiti i korištenju kulturno – historijskog i prirodnog nasljeđa, Zakonom o prostornom planu, Zakonom o zaštiti bilja, Zakonom o lovu, Zakonom o ribolovu i dr. U BiH je entitetskim zakonima o šumama regulirano organiziranje šumarstva. Općina Kakanj ima odjeljenje Kantonalne uprave za šumarstvo, koje djeluje unutar Ministarstva za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo Ze- Do kantona.

3.9. Saobraćaj i veze

Povoljan geografski položaj koji ima općina Kakanj čini ju važnim sjecištem saobraćajnica. Zahvaljujući dionici autoputa koridora Vc (autoputu A1 - od južne granice grada Visokog do izlaza Zenica-Jug, 33,2 km) i magistralnim putevima M17 i M5, koji prolaze kroz općinu Kakanj, može se konstatovati da je locirana na osnovnom putnom i željezničkom koridoru iz Bosne i Hercegovine prema Evropi. Jedan od značajnih uvjeta za ekonomski razvoj lokalnih zajednica predstavlja izgradnja i održavanje putne mreže, jer postoji čvrsta povezanost transporta i privrede na ovom području.

Tabela 27. Cestovna mreža na području općine

Opis	Dužina (km)	% učešća u ukupnoj mreži na području općine	Stanje (dobro/loše)
Nekategorisani	259,00	52,42	dobro/loše
Lokalni	151,00	30,56	dobro/loše
Regionalni	65,6	13,27	dobro
Magistralni	0	0	-
Autocesta	18,526	3,75	dobro
Ukupno	494,126	100	

Izvor: Podaci Zavoda za planiranje i izgradnju Općine Kakanj

Tabela 28. Broj registriranih vozila na području općine Kakanj

Godina	2017	2018	2019	2020
Broj registriranih vozila na području općine Kakanj	9.928	10.476	10.924	11.098

Izvor: Podaci MUP-a Kakanj

3.10. Turistički potencijali

U okviru turističkih potencijala postoje preduslovi za razvoj kulturno-historijskog, vjerskog i planinskog turizma.

Kulturno-historijski spomenici

Na području općine Kakanj nalaze se brojni (176) kulturno-historijski spomenici od kojih je osam (8) proglašeno nacionalnim spomenicima od strane Komisije/Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika.

Na listi nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine na području općine Kakanj se nalaze sljedeći spomenici.

- Franjevački samostan i crkva sv. Ive Krstitelja u Krajevoj Sutjesci-graditeljska cjelina.
- Zbirka od 22 inkunabule – pokretno dobro u vlasništvu Franjevačkog samostana u Kraljevoj Sutjesci.
- Vladarski dvori iz 14. i 15. stoljeća u Kraljevoj Sutjesci.
- Džamija u Kraljevoj Sutjesci.
- Kuća Ive Duspera, Kraljeva Sutjeska.
- Prahistorijsko neolitsko naselje Obre II na lokalitetu Gornje polje u naselju Obre.
- Kula hadži Muhamed-bega zgrada poznata i kao Turski sud.
- Glavica u Bilješevu.

Izletišta na području općine Kakanj

Ponijeri

Idealno i atraktivno mjesto za odmor i relaksaciju kako domaćih tako i stranih turista. Smješteno na nadmorskoj visini od 1200 metara i udaljeno od centra grada cca dvadeset kilometara. U zimskoj sezoni Ponijeri predstavljaju idealno mjesto za odmor jer posjeduju uređenu ski stazu dužine 1000 m i ski lift, školu skijanja i mogućnost iznajmljivanja ski opreme.²

Tajan

Proglašen Spomenikom prirode „Tajan“ 2008.godine. Smješten je između općina Kakanj, Zavidovići i Vareš. Najveći vrh je na 1297 mnv. Spomenik prirode raspolaže svim potrebnim objektima i infratrukturom za zanimljiv i prijatan boravak gostiju:

- brdski biciklizam (oko 200 km staze markirano i snimljeno GPS uređajem),
- prva brdskobiciklistička staza (odvija se svake godine), MTB XC utrka.

Prirodne atrakcije Spomenika prirode Tajan su:

- Jezero Mašice (uređene staze za šetnju oko jezera, izgrađeni roštilji sa nadstrešnicama i klupama),
- Pećine ,
- Flora i Fauna,
- Sport (sportski tereni, dječija igrališta, staze za šetnju),

² <https://www.ski.ba/2018/01/11/live-stream-ponijeri/>

- Turist biro (iznajmljivanje opreme za brdski biciklizam, za speleologiju, za planinarenje, usluge smještaja),
- Gastro (autohtona jela, roštilj, jagnjetina i pastrmka).

Bočica

Planinarsko izletište Bočica je smješteno na 920 mnv, a od Kaknja je udaljeno cca deset kilometara. Planinarski dom na Bočici je okružen crnogoričnom i bjelogoričnom šumom, a okolina doma je idealna za planinarske višednevne boravke, lovačko druženje, izviđačko logorovanje, lagane šetnje, sportske pripreme. Dom raspolaže sa 46 ležaja. Izgrađeni su sportski tereni (nogomet, rukomet, odbojku i košarku) i igralište za djecu.

Močvara Bistrik

Močvara Bistrik predstavlja važan ornitološki rezervat. Nalazi se u dolini rijeke Trstionice u blizini naselja Haljinići koje pripada općini Kakanj. Posebnost močvare se ogleda u tome da je nastanjuju rijetke ugrožene vrste kao što su: čaplja žličarka, patka njorka (koja je na crvenoj listi globalno ugroženih vrsta), bijela roda, crna roda, bjelonoga vjetruša (crvena lista), kosac (crvena lista) itd. Trenutno je u procesu postupak proglašenja močvare Bistrik zaštićenim područjem kategorije „Zaštićeni krajolik/pejzaž“. Zaštitom će biti obuhvaćeno područje površine 145 hektara, sa tri zone. Prva zona stroge zaštite obuhvata površinu od 32 hektara.³

Vidikovac na Ivničko – zagradskoj gradini

Smještena na području naselja Zgrade i Ivnica, gdje se nekada nalazilo utvrđenje gradina. Pretpostavka je da je to utvrđenje, kao i gotovo sva druga širom Bosne i Hercegovine, nastalo još u prahistorijsko doba te da je egzistiralo do kraja Srednjeg vijeka.

Nekropola stećaka na Gradini

Na širem području lokaliteta Ivničko-zagradске gradine nalazi se nekropola stećaka. Nekropola se sastoji od ukupno sedam stećaka. Pored navedenog, nađeno je više komada razbijenog kamenja koje potječe od uništenja stećaka.

Prašuma Gornja Trstionica - Bukovica

Prašuma Gornja Trstionica – Bukovica kao dio prirodne baštine Općine Kakanj zajedno sa kulturno – historijskim naslijeđem (koji obuhvata dio starog grada Bobovac, sultan Mehmed el – Fatihovu džamiju i Franjevački samostan u Kraljevoj Sutjesci), predstavljaju unikatan i neponovljiv dio biološke, geomorfološko – hidrološke, ekološke i kulturno – historijske raznolikosti.

Privreda Zeničko-dobojskog kantona je velikim dijelom niskoakumulativna i bazira se na prirodnim resursima. Tako koncipirana privreda, u pravilu, vrši veliki pritisak na okoliš, a posebno na prostor i resurse.

3.11. Razvojni problemi privrede

Razvojni problem	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Uspostava partnerstva 	<ul style="list-style-type: none"> • Podržati međuopćinsku saradnju razvijanjem zajedničkih projekata od interesa za dvije ili više gradova/općina
<ul style="list-style-type: none"> • Negativan vanjskotrgovinski saldo 	<ul style="list-style-type: none"> • Uvođenje programa za podršku izvozno orjentisanim firmama

³ [https://hr.wikipedia.org/wiki/Bistrik_\(mo%C4%8Dvara\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Bistrik_(mo%C4%8Dvara))

<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak rekultivacije rudnih polja na kojima je završena eksploatacija 	<ul style="list-style-type: none"> • Podržati programe za sanaciju i rekultivaciju područja na kojima je završena eksploatacija
<ul style="list-style-type: none"> • Rizik osiguranja budžetskih sredstava podršku za „start-up“-e 	<ul style="list-style-type: none"> • Unaprijediti programe podrške za uspostavljanje novih start-up-a i podršku postojećim start-up-ima, uz razvoj preduzetničke infrastrukture gdje za to postoje uslovi
<ul style="list-style-type: none"> • Niska primjena novih tehnologija, inovacija i informatizacije u privredi 	<ul style="list-style-type: none"> • Unaprijediti podršku preduzetnicima za inovacije i uvođenje novih tehnologija u industriji i informatizaciji
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak resursa za uspostavu poslovnih zona (zemljište, imovinsko-pravni odnosi, infrastruktura i sl.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Iznaženje pogodnih lokacija za razvoj poslovnih zona, iskorištavanje prostornih kapaciteta • Razvoj projekata izgradnje infrastrukture za poslovne zone i njihova promocija za privlačenje domaćih i stranih investitora te rješavanje imovinsko-pravnih pitanja za poslovne zone za koje je to potrebno
<ul style="list-style-type: none"> • Tehnološka zastarjelost mehanizacije 	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati mjere podrške i grant sheme za poslovnu zonu
<ul style="list-style-type: none"> • Deficit zanatskih obrta i nedostatak valorizacije i k zanata 	<ul style="list-style-type: none"> • Unaprijediti podršku zanatstvu i poticati samozapošljavanje zanatlija
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna zaštita domaće proizvodnje 	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje konkurentnosti uz primjena novih tehnologija u proizvodnji, • Izgradnja poljorivredno-prerađivačkih kapaciteta
<ul style="list-style-type: none"> • Odlazak mladih iz ruralnih područja 	<ul style="list-style-type: none"> • Stimulativni program ruralnog razvoja
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna iskorištenost EU fondova 	<ul style="list-style-type: none"> • Educirati resurse za apliciranje na javne pozive i pripremu projekata
<ul style="list-style-type: none"> • Bespravna sječa šuma 	<ul style="list-style-type: none"> • Primjena legislative

4. Pregled stanja i kretanja na tržištu rada općine Kakanj

4.1. Broj zaposlenih i neto plaće na području općine Kakanj

Na području općine Kakanj najveći broj zaposlenih je u mikro i velikim preduzećima. Evidentno je da trend rasta broja zaposlenih imaju mikro i mala preduzeća dok je kod srednjih i velikih preduzeća značajno smanjen broj radnika u posmatranom periodu.

Neto plaće imaju trend rasta za period 2017 - 2020 porasle su za 9,57%.

Tabela 29. Ukupan broj zaposlenih i iznos neto plaća

	2017			2018			2019			2020		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
Broj zaposlenih	4835	2153	6988	4947	2232	7179	4944	2339	7283	4794	2304	7089
Prosječna neto plaća (KM)	992			1.005			1.025			1.087		

Izvor: Federalni zavod za statistiku

4.2. Zaposlenost po djelatnostima/sektorima

Kao što se može vidjeti iz naredne tabele, najveći broj zaposlenih na području općine Kakanj u periodu 2017-2020 godini je u sektoru vađenja ruda i kamena 21,93%, trgovina na veliko i malo i opravak vozila 14,58%, prerađivačka industrija 12,11% i proizvodnja električne energije 9,18% .

Najmanja zaposlenost zabilježena je u sljedećim djelatnostima: poslovanje nekretninama, informacije i komunikacije, finansijske djelatnosti, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti. U navedenim djelatnostima broj zaposlenih je opadao u periodu 2017. - 2020.

Dok je u ostalim granama primjetan trend rasta.

Zbog posljedica pandemije COVID-19 za očekivati je da će se neizvjestan trend nastaviti i u narednim godinama.

**Tabela 30. Broj registriranih zaposlenih u preduzećima
– klasificirano po djelatnostima-**

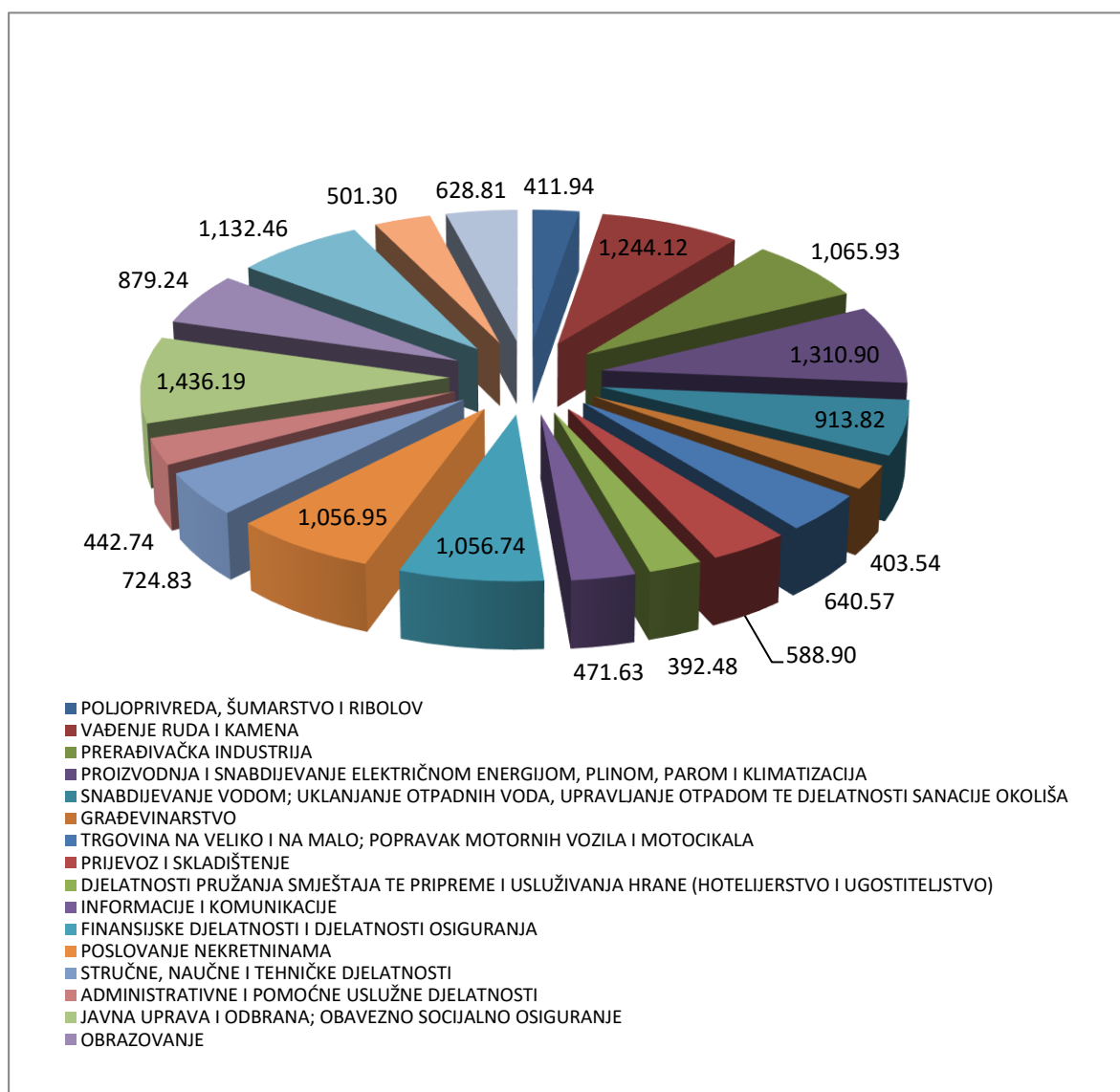
Područje djelatnosti	Broja zaposlenih na dan 31.12.2017.g.				Broja zaposlenih na dan 31.12.2018.g.				Broja zaposlenih na dan 31.12.2019.g.				Broja zaposlenih na dan 31.12.2020.g.			
	Ž	M	Podatak o spolu nepoznat	Σ	Ž	M	Podatak o spolu nepoznat	Σ	Ž	M	Podatak o spolu nepoznat	Σ	Ž	M	Podatak o spolu nepoznat	Σ
POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV	29	142	0	171	30	137	0	167	31	138	0	169	36	145	1	182
VADENJE RUDA I KAMENA	204	1510	1	1715	204	1516	7	1727	197	1459	7	1663	194	1355	6	1555
PRERADIVAČKA INDUSTRIJA	169	673	1	843	182	714	1	897	197	670	1	868	208	649	2	859
PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLOVOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	97	604	0	701	90	588	0	678	102	584	1	687	89	561	1	651
SNABDIJEVANJE VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, UPRAVLJANJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA	29	110	0	139	28	110	0	138	28	102	0	130	26	109	0	135
GRAĐEVINARSTVO	18	187	0	205	23	202	0	225	15	185	1	201	20	186	0	206
TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVK MOTORNH VOZILA I MOTOCIKALA	504	416	0	920	557	476	0	1033	588	497	0	1085	540	493	1	1034
PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	33	378	0	411	32	372	0	404	33	390	0	423	35	395	1	431
DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE (HOTELIJERSTVO I UGOSTITELJSTVO)	132	119	0	251	144	109	0	253	165	105	0	270	129	96	1	226
INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	13	13	0	26	16	13	0	29	18	13	0	31	20	15	0	35
FINANSIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	40	32	0	72	43	33	0	76	48	29	0	77	45	27	0	72
POSLOVANJE NEKRETNINAMA	7	4	0	11	6	5	0	11	6	8	0	14	8	4	0	12
STRUČNE, NAUČNE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	47	97	0	144	56	108	0	164	62	111	0	173	63	118	1	182
ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	13	35	0	48	17	33	0	50	15	44	0	59	17	71	0	88
JAVNA UPRAVA I ODBRANA; OBAVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	100	178	0	278	101	179	0	280	100	176	0	276	100	171	0	271
OBRAZOVANJE	423	209	0	632	424	208	0	632	445	204	0	649	452	196	0	648
DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE ZAŠTITE	167	38	0	205	164	39	0	203	170	37	0	207	174	37	1	212
UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	83	28	0	111	85	32	0	117	86	32	0	118	83	29	1	113
OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	53	48	0	101	60	63	0	123	58	49	0	107	57	51	0	108
DJELATNOSTI DOMAĆINSTAVA KAO POSLODAVACA; DJELATNOSTI DOMAĆINSTAVA KOJA PROIZVODE RAZLIČITA DOBRA I OBAVLJAJU RAZLIČITE USLUGE ZA VLASTITE POTREBE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DJELATNOSTI VANTERITORIJALNIH ORGANIZACIJA I ORGANA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Izvor: Porezna uprava FBiH

4.3. Iznos neto plaće po djelatnostima na području općine Kakanj

Kad su neto plaće u pitanju najveće iznose bilježe proizvodnja električne energije, javna uprava, finansijske djelatnosti, djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite i trgovine nekretninama.

Dijagram 6.
Neto plaće na području općine Kakanj po granama

Izvor: Porezna uprava FBiH

4.4. Nezaposlenost na području općine Kakanj

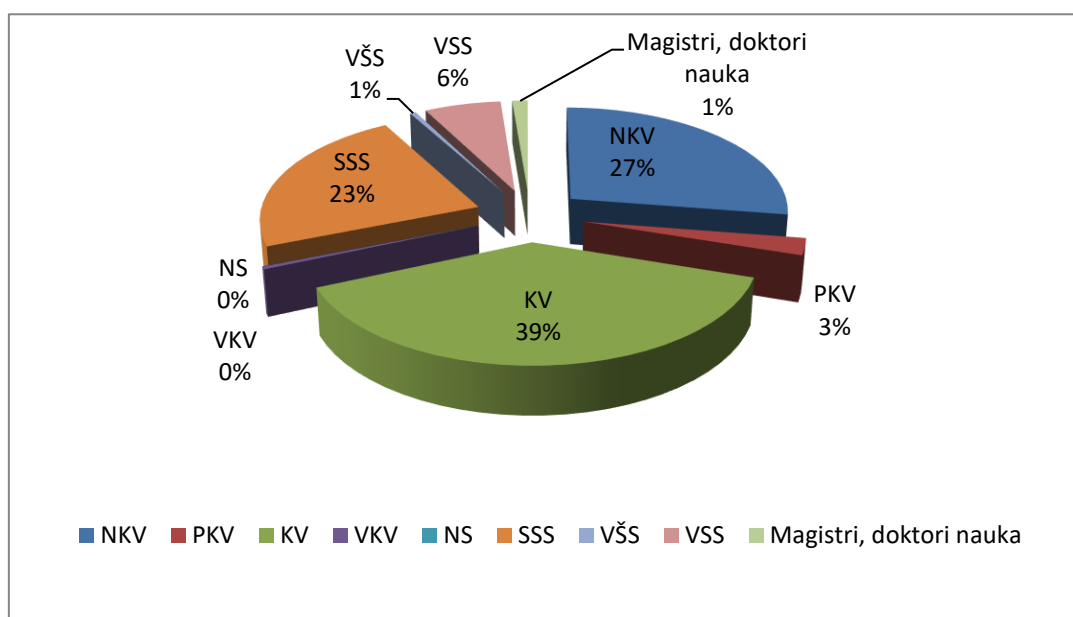
Nezaposlenost na području općine Kakanj u periodu 2017 - 2020 pokazuje trend opadanja. Prema kvalifikacionoj strukturi najveći broj nezaposlenih je KV profila dok je najmanje sa nižom spremom i višom (VŠS).

Tabela 31. Broj nezaposlenih na području općine Kakanj

Obrazovna struktura	2017			2018			2019			2020		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
NKV	775	974	1749	728	998	1726	674	987	1661	633	986	1619
PKV	102	58	160	86	62	148	84	62	146	78	73	151
KV	1608	1223	2831	1378	1209	2587	1236	1178	2414	1083	1191	2274
VKV	32	1	33	39	2	41	30	2	32	23	1	24
NS	0	10	10	1	10	11	1	10	11	0	0	0
SSS	574	887	1461	505	898	1403	464	913	1377	447	903	1350
VŠS	8	30	38	8	23	31	5	26	31	5	24	29
VSS	157	236	393	128	254	382	122	278	400	108	268	376
Magistri, doktori nauka	42	54	96	35	52	87	31	46	77	34	42	76
Ukupno	3298	3473	6771	2908	3508	6416	2647	3502	6149	2411	3488	5899

Izvor: Biro za zapošljavanje Kakanj

Dijagram 7.
Nezaposlenost po kvalifikacionoj strukturi

Izvor: Biro za zapošljavanje Kakanj

Nezaposlenost po starosnoj strukturi pokazuje da najveći broj osoba koje traže zaposlenje ima između 21 i 24 godine. Posmatrajući po polnoj strukturi broj nezaposlenih žena je nešto veći u odnosu na muškarce.

Tabela 32. Broj registriranih nezaposlenih osoba prema starosnoj strukturi

Starosna struktura	2017			2018			2019			2020		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
15-18	20	33	53	24	36	60	24	33	57	21	33	54
19-20	178	185	363	128	146	274	131	118	249	135	115	250
21-24	518	489	1007	468	521	989	389	514	903	329	455	784
24-27	363	442	805	233	389	622	194	342	536	203	324	527
28-30	285	444	729	232	429	661	216	424	640	179	391	570
31-35	391	562	953	315	570	885	269	575	844	227	609	836
36-40	350	329	679	319	354	673	288	386	674	252	411	663
41-45	311	304	615	292	311	603	265	292	557	213	300	513
46-50	236	270	506	243	262	505	235	295	530	216	296	512
51-55	252	249	501	236	264	500	228	255	483	221	252	473
55-60	233	145	378	242	170	412	236	191	427	226	212	438
61-65	122	60	182	156	76	232	167	82	249	176	103	279
Ukupno	3259	3512	6771	2888	3528	6416	2642	3507	6149	2398	3501	5899

Izvor: Biro za zapošljavanje Kakanj

Najveći broj evidentiranih nezaposlenih lica na posao čeka više od 48 mjeseci.

Tabela 33. Broj registriranih nezaposlenih osoba prema dužini čekanja na zaposlenje

Dužina čekanja (mjeseci)	2017			2018			2019			2020		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
do 12 mjeseci	249	284	533	255	297	552	207	245	452	202	245	447
Od 12 do 24 mjeseca	216	251	467	161	226	387	186	233	419	134	182	316
Od 25-36 mjeseci	251	254	505	163	207	370	134	188	322	142	185	327
Od 37 od 48 mjeseci	207	201	408	176	228	404	116	187	303	106	171	277
Više od 48 mjeseci	2336	2522	4858	2133	2570	4703	1999	2654	4653	1814	2718	4532
Ukupno	3259	3512	6771	2888	3528	6416	2642	3507	6149	2398	3501	5899

Izvor: Biro za zapošljavanje Kakanj

4.5. Podaci o broju penzionera i visini penzija

Na području općine Kakanj za period 2017-2020 godina primjetan je trend rasta ukupnog broja penzionera za 3,47 %. U ukupnom iznosu najveći udio imaju starosne penzije sa 59,24%, dok je najmanje invalidskih svega 7,58 % i imaju trend opadanja za razliku od starosnih i porodičnih koje imaju trend rasta.

Tabela 34. Podaci o broju penzionera na području općine Kakanj

Broj penzionera po vrsti prava				
GODINA	Starosne	Invalidske	Porodične	UKUPNO
2017	3383	543	1971	5897
2018	3527	524	1957	6008
2019	3551	502	1983	6036
2020	3577	495	1998	6070
2021	3615	463	2024	6102

Izvor: Zavod za PIO/MIO FBiH

U narednoj tabeli prikazane su visine prosječnih penzija za period 2017-2020 kao i broj maksimalnih i najnižih penzija.

Tabela 35. Podaci o iznosu penzija

Prosječan iznos penzije najniže i maksimalne penzije			
GODINA	Najniže (broj korisnika)	Maksimalne	Prosječna penzija (KM)
2017	2349	4	430,00
2018	2100	5	466,10
2019	2341	5	492,80
2020	2418	5	496,30
2021	2336	6	513,20

Izvor: Podaci Zavoda za PIO-MIO FBiH

4.6. Razvojni problemi i potrebe tržišta rada

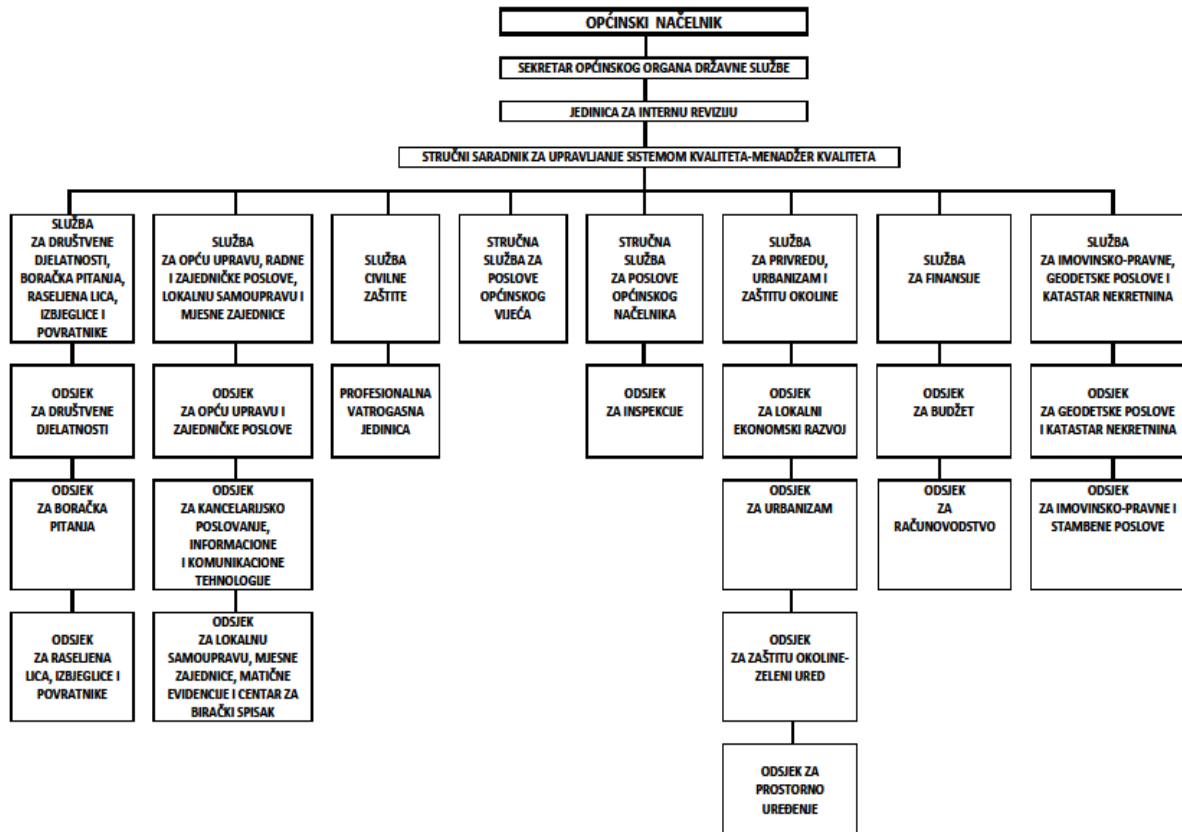
Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none">Neusklađenosti programa obrazovnih institucija i potreba tržišta rada te pojava deficitarnih zanimanja	<ul style="list-style-type: none">Unaprijediti usklađenost programa obrazovnih institucija s potrebama tržišta rada, uz uvođenje novih obrazovnih modula/zanimanja u škole i smanjenje upisa za obrazovne cikluse za struke u kojima se javlja hiperprodukcija kadra koje tržište rada nije u stanju apsorbovatiUvođenje programa prekvalifikacija i doškolovanja

<ul style="list-style-type: none"> • Prisutnost rada na crno i nedovoljna koordinacija institucija u vođenju evidencije i sprječavanju rada na crno • Neiskorištenost prostornih kapaciteta u užem dijelu općine 	<ul style="list-style-type: none"> • Intenzivirati inspekcijski nadzor na tržištu rada i saradnju institucija za evidenciju i provođenje mjera sprečavanja „rada na crno” • Nastaviti poticati poslodavce na prijavu radnika kroz subvencije za doprinose
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna saradnja službi za zapošljavanje i privrednog sektora 	<ul style="list-style-type: none"> • Jačati saradnju službi za zapošljavanje, obrazovnih institucija i privrednog sektora
<ul style="list-style-type: none"> • Starenje radne snage i iseljavanje mladih 	<ul style="list-style-type: none"> • Intenziviranje aktivnosti u okviru programa poticaja za zapošljavanje i samozapošljavanje za mlade ljude • Programi podrške mladim ljudima za zasnivanje porodice

5. Javna uprava i javna sredstava Općine Kakanj

5.1. Općinska administracija

Općinski organ uprave organizovan je prema sljedećoj strukturi:

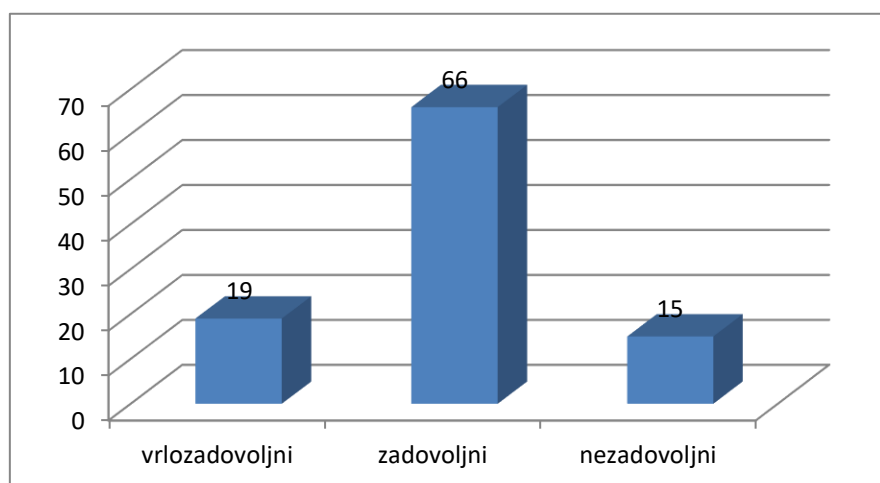

Prema sistematizaciji radnih mjesta u Općini Kakanj planirano je 172 zaposlenika, od toga 84 državna službenika i 88 namještenika. Sa 31.12.2020. godine popunjeno je 131 ili 76,16% (60 državnih službenika ili 68,18% i 71 namještenik ili 80,68%).

Godišnja izdvajanja u tehničku opremljenost i informatizaciju su u prosjeku 30.000,00 KM dok se u edukaciju uposlenih izdvaja cca 5.000,00 KM na nivou godine.

Postotak riješenih predmeta u period 2017.-2020.godina kreće se između 80% i 90%. Kvalitet rada općinske administracije mjeri se anketiranjem korisnika usluga na temelju uzorka od 100 anketiranih. Stepenn zadovoljstva prikazan je u dijagramu u nastavku:

Dijagram 8.
Zadovoljstvo korisnika usluga Općine Kakanj

Izvor: Podaci nadležne općinske službe

Na osnovu ankete može se zaključiti da je 15% anketiranih, nezadovoljno uslugama općinske administracije te isti predstavljaju osnovu za dalje unapređenje i poboljšanje kako u pogledu ljudskih resursa tako i materijalne podrške.

5.2. Javna sredstva

5.2.1. Poreski i neporeski prihodi

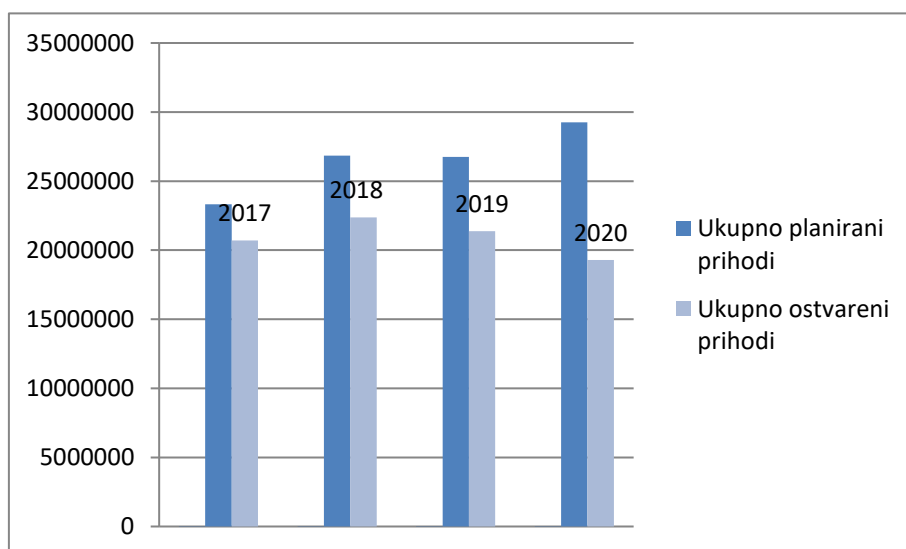
Ukupni prihodi i primici u Budžetu općine Kakanj u 2020. godini iznosili su 19.283.337,83 KM, i manji su za cca 10% čime je nastavljen trend opadanja u odnosu na period do 2018. godine. Iz podataka navedenih u tabeli vidljivo je da od 2019. godine slijedi trend opadanja ukupnih prihoda koji je posebno evidentan u 2020. godini. Navedeno je posljedica negativnih efekata izazvanih pandemijom Covid-19. Slabiju realizaciju bilježe prihodi od indirektnih poreza, porez na dohodak (koji je, za poređenje, od 2010. godine imao konstantan rast) te neporezni prihodi kao posljedica oslobađanja poslovnih subjekata od dijela obaveza u svrhu podrške oporavka privrede od posljedica pandemije Covid-19.

Tabela 36. Pregled planiranih i realizovanih prihoda u Budžetu Općine Kakanj

PRIHODI	2017	2018	2019	2020
Ukupno planirani prihodi	23.319.383,22	26.848.233,68	26.755.747,19	29.263.775,11
Ukupno ostvareni prihodi	20.701.462,26	22.374.288,74	21.381.109,02	19.283.337,83

Izvor: Podaci općinske nadležne službe

Dijagram 9.
Planirani i ostvareni prihodi 2017-2020

Izvor: Podaci općinske nadležne službe

Porezni prihodi su imali trend rasta do 2019. godine, a potom je uslijedio pad od 11% u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu. Razlog pada prihoda kao i u većini budžeta je pad ekonomske aktivnosti zbog pandemije.

Neporezni prihodi su takođe imali trend rasta do 2019. godine, a potom je uslijedio pad od 25% u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu. Razlog pada prihoda kao i u većini budžeta je pad ekonomske aktivnosti, donesene ekonomske mjere za ublažavanje posljedica pandemije, izostanak investicija u nekretnine i ostalo.

Transferi i donacije su imali pad već u 2019. godini ali se prihod povećao koji je u 2020. godini dosegao iznos iz 2017. godine.

Učešće namjenskih prihoda u ukupnim prihodima u 2020. godini iznosi čak 57,67 %. Kako se ovi prihodi imaju realizovati strogo namjenski po posebnim propisima i odlukama Općinskog vijeća to ova činjenica ima ključni uticaj na način izvršenja Budžeta.

Tabela 37. Struktura budžetskih prihoda prema namjeni

Vrsta prihoda	2017 (000 KM)	(%)	2018 (000 KM)	(%)	2019 (000 KM)	(%)	2020 (000 KM)	(%)
Prihodi od indirektnih poreza na ime finansiranja autocesta i drugih cesta u FBiH	0,00	0,00	124.372,27	0,56	148.345,22	0,69	150.737,50	0,78
Prihodi od indirektnih poreza koji pripadaju Direkcijama cesta	451.105,75	2,18	344.421,01	1,54	416.433,10	1,95	321.192,09	1,67
Prihodi ostvareni prodajom stanova, objekata i opreme	50.105,74	0,24	0,00	0,00	566.117,05	2,65	19.998,77	0,10
Komunalna naknada	1.367.991,71	6,61	1.834.717,07	8,20	1.821.163,29	8,52	1.715.888,36	8,90

Naknada za dodijeljeno zemljište	621.379,62	3,00	96.073,31	0,43	177.861,21	0,83	208.970,00	1,08
Naknada za osiguranje od požara	2.246,65	0,01	9.000,37	0,04	38.436,60	0,18	24.117,35	0,13
Naknada za korištenje građevinskog zemljišta	306.636,29	1,48	446.067,28	1,99	139.586,04	0,65	1.283,92	0,01
Prihodi za izgradnju i održavanje javnih skloništa	79.715,19	0,39	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Naknada po osnovu dijela prihoda preduzeća ostvarenih radom TE	3.868.824,07	18,69	4.729.815,84	21,14	4.084.524,63	19,10	3.023.173,14	15,68
Prihodi od cestovnih i posebnih naknada za ceste	244.109,05	1,18	261.848,45	1,17	277.033,60	1,30	286.427,23	1,49
Posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	206.686,47	1,00	76.360,85	0,34	167.120,74	0,78	199.061,75	1,03
Vodne naknade	351.405,46	1,70	52.742,72	0,24	89.909,62	0,42	103.214,33	0,54
Fond za zaštitu okoliša	1.943.169,74	9,39	2.160.086,10	9,65	1.765.553,83	8,26	1.179.437,13	6,12
Koncesije	516.666,33	2,50	303.767,99	1,36	257.866,45	1,21	348.094,71	1,81
Primljeni transferi od međunarodnih organizacija	52.935,22	0,26	0,00	0,00	0,00	0,00	53.726,10	0,28
Primljeni transferi od nivoa BiH, FBiH i ZDK, Općina - Općina Kakanj	1.526.566,56	7,37	1.624.172,72	7,26	646.634,11	3,02	1.404.065,19	7,28
Primljeni transferi od nivoa BiH, FBiH i ZDK - JU KSC	8.000,00	0,04	16.000,00	0,07	8.600,00	0,04	3.000,00	0,02
Primljeni transferi od nivoa BiH, FBiH i ZDK - JU CSR	1.212.845,04	5,86	1.474.431,16	6,59	1.268.689,18	5,93	1.383.967,62	7,18
Primljeni transferi od nivoa BiH, FBiH i ZDK - JU Mladost	30.618,00	0,15	19.137,00	0,09	15.995,00	0,07	12.801,60	0,07
Donacije	68.979,98	0,33	0,00	0,00	0,00	0,00	302.343,00	1,57
Kapitalni transferi od nivou BiH, FBiH i ZDK	0,00	0,00	708.861,32	3,17	26.700,00	0,12	380.648,87	1,97
Kapitalni primici	31.139,26	0,15	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00

Izvor: Podaci općinske nadležne službe

5.2.2. Struktura rashoda u Budžetu Općine Kakanj

Budžetska potrošnja obuhvata finansiranje plaća i materijalnih troškova administracije i javnih ustanova, tekuće i kapitalne transfere, otplata obaveza po osnovu kredita za vodosnabdijevanje i kapitalne izdatke. Najveći udio u ukupnim rashodima imaju tekući i kapitalni transferi (cca 60%). Realizacija javne potrošnje dobrim dijelom je uslovljena prilivom prihoda i ograničenjima koje aktuelna situacija izaziva.

Plaće i naknade zaposlenih imaju kontinuirani trend rasta. Učešće ovog rashoda u ukupnim rashodima se povećava sa 24,41% u 2017. godini pa do 30,88% u 2020. godini.

Materijalni izdaci imaju stabilne apsolutne iznose kao i relativno učešće u ukupnim rashodima.

Svi ostali izdaci direktno su uvjetovani strukturom namjenskih prihoda i variraju shodno promjenama istih.

Tabela 38. Struktura budžetskih rashoda prema namjeni

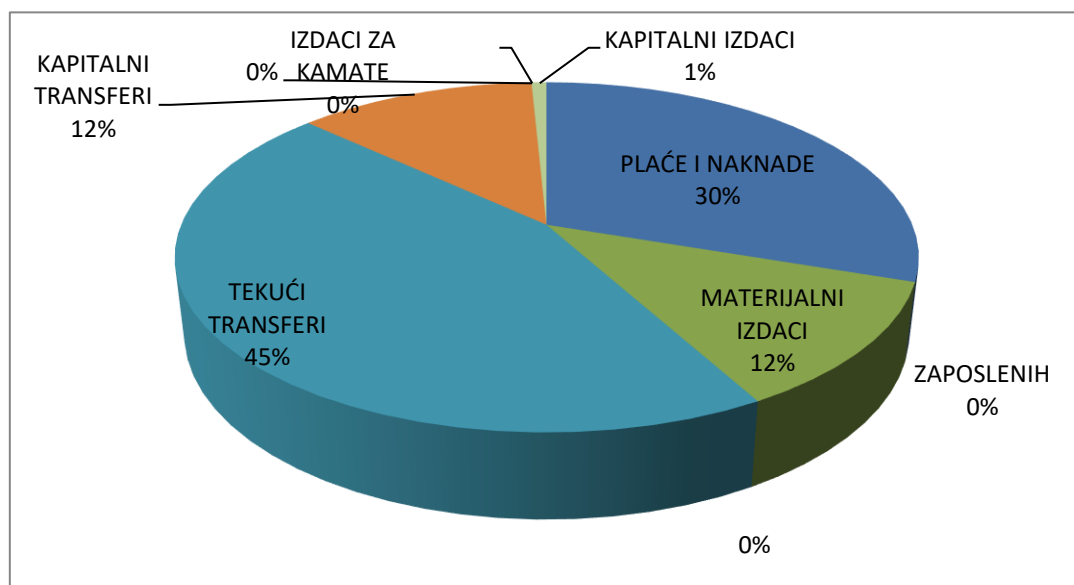
Vrsta rashoda	2017 (000 KM)	(%)	2018 (000 KM)	(%)	2019 (000 KM)	(%)	2020 (000 KM)	(%)
PLAĆE I NAKNADE ZAPOSLENIH (ukupno)	5.052.647,12	24,41	5.389.066,06	24,09	5.687.527,20	26,60	5.953.882,70	30,88
Bruto plaće zaposlenih	4.021.009,18	19,42	4.308.139,55	19,25	4.550.482,01	21,28	4.756.252,06	24,67
Naknade zaposlenih	587.662,83	2,84	609.294,46	2,72	631.506,38	2,95	672.265,99	3,49
Doprinosi poslodavca	443.975,11	2,14	471.632,05	2,11	505.538,81	2,36	525.364,65	2,72
MATERIJALNI IZDACI (ukupno)	2.557.421,04	12,35	2.223.653,66	9,94	2.255.898,87	10,55	2.322.281,43	12,04
TEKUĆI TRANSFERI (ukupno)	8.447.912,48	40,81	10.301.701,98	46,04	9.120.844,79	42,66	8.862.224,59	45,96
Tekući transferi drugim nivoima vlasti i fondovima	17.500,00	0,08	23.410,35	0,10	20.146,30	0,09	18.999,45	0,10
Tekući transferi pojedincima	2.731.460,55	13,19	3.216.221,85	14,37	2.869.550,70	13,42	2.994.345,77	15,53
Tekući transferi neprofitnim organizacijama	4.903.582,24	23,69	5.807.242,63	25,95	5.048.846,01	23,61	4.788.690,08	24,83
Subvencije privatnim preduzećima	764.807,91	3,69	978.674,91	4,37	914.553,44	4,28	863.786,73	4,48
Izvršenje sudskih presuda i rješenja	30.561,78	0,15	276.152,24	1,23	267.748,34	1,25	196.402,56	1,02
KAPITALNI TRANSFERI (ukupno)	4.124.555,92	19,92	3.643.290,12	16,28	2.384.910,50	11,15	2.440.433,90	12,66
Kapitalni transferi	4.124.555,92	19,92	3.643.290,12	16,28	2.384.910,50	11,15	2.440.433,90	12,66
IZDACI ZA KAMATE (ukupno)	156.330,21	0,76	200.000,00	0,89	1.368.227,54	6,40	0,00	0,00
Kamate na domaće pozajmljivanje	156.330,21	0,76	200.000,00	0,89	1.367.227,54	6,39	0,00	0,00
KAPITALNI IZDACI (ukupno)	140.502,17	0,68	211.206,40	0,94	204.814,28	0,96	152.045,14	0,79
Nabavka stalnih sredstava i opreme	39.639,70	0,19	127.103,60	0,57	113.202,00	0,53	52.997,70	0,27
Nabavka stalnih sredstava i opreme - budžetski korisnici	100.862,47	0,49	80.651,30	0,36	91.612,28	0,43	19.047,46	0,10

Nabavke iz Programa Fonda okoliša ZDK	0,00	0,00	3.451,50	0,02	0,00	0,00	79.999,98	0,41
FINANSIRANJE (ukupno)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Iznos za saniranje deficita	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Izvor: Podaci općinske nadležne službe

Dijagram 10.

Struktura budžetskih rashoda

Izvor: Podaci općinske nadležne službe

5.3. Projekcija budžetskih prihoda i rashoda za općinu Kakanj za period 2021-2023

Pri izradi ovog dokumenta korišteni su makroekonomski pokazatelji za period 2020-2023. godina na nivou BiH preuzeti sa web stranice Direkcije za ekonomsko planiranje BiH (DEP), Projekcije prihoda za 2020. godinu i period 2021-2023. godina za Zeničko-dobojski kanton dostavljeno od strane Federalnog ministarstva finansija u maju 2020. godine i podaci iz Informacije o perspektivama za Bosnu i Hercegovinu 2020-2022. godina.⁴ Planiranje budžeta na trogodišnjem nivou vršeno je na osnovu smjernica ekonomske i fiskalne politike za period 2021-2023. godina.

⁴ (web stranica: <http://www.dep.gov.ba/analizeiprojekcije/projekcije/perspektive/>)

5.3.1. Projekcija prihoda i primita **Tabela 39. Prihodi i primicu budžeta općine Kakanj za period 2019-2022**

Redni broj	OPIS	Izvršenje	Projekcija/Plan			
		2019.	2020.	2021.	2022.	2022.
I	POREZI	7.876,8	8.034,6	8.436,3	8.858,1	9.301,1
1	Indirektni porezi sa Jedinstvenog računa	4.871,1	5.012,5	5.263,1	5.526,2	5.802,5
2	Porez na dohodak	2.195,2	2.209,8	2.320,3	2.436,3	2.558,1
3	Porez na dobit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4	Porezi građana	810,3	812,3	852,9	895,5	940,3
5	Ostali porezi	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
II	NAKNADE I TAKSE	8.653,8	9.654,2	10.136,9	10.643,8	11.175,9
1	Naknade i takse	8.653,8	9.654,2	10.136,9	10.643,8	11.175,9
III	NOVČANE KAZNE	210,8	108,9	114,3	120,0	126,0
1	Novčane kazne	21,8	25,0	26,3	27,6	28,9
2	Ostali prihodi	189,0	83,9	88,1	92,5	97,1
IV	OSTALI NEPORESKI PRIHODI	581,6	1.397,1	1.467,0	1.540,3	1.617,4
	Ostali neporeski prihodi	581,6	1.397,1	1.467,0	1.540,3	1.617,4
V	FINANSIRANJE I TRANSFERI	4.058,1	8.105,7	8.447,9	8.808,5	9.188,1
1	TRANSFERI	4.058,1	8.105,7	8.447,9	8.808,5	9.188,1
VI	KAPITALNI PRIMICI OD PRODAJE STALNIH SREDSTAVA	0,00	110,0	115,5	121,3	127,3
	UKUPNO (I+II+III+IV+V+VI)	21.381,1	27.410,5	28.717,9	30.092,0	31.535,8

Izvor: Općinska nadležna služba

5.3.2. Projekcija rashoda i izdataka

Tabela 40. Rashodi i izdaci budžeta općine Kakanj za period 2019-2022

Redni broj	Ekon. kod	OPIS	IZVRŠEN JE 2019. GODINA	PLAN 2020. GODINA	PROJEKCIJA		
					2021. GODINA	2022. GODINA	2023. GODINA
1		UKUPNO PLAĆE I NAKNADE (2+3+4)	5.687,53	6.199,69	6.509,64	6.835,13	7.176,96
2	611100	Bruto plaće	4.550,48	4.793,62	5.033,30	5.284,97	5.549,21
3	611200	Naknade	631,51	854,99	897,7	942,6	989,80
4	612000	Doprinosi	505,54	551,08	578,63	607,57	637,94
5	613000	MATERIJALNI TROŠKOVI	2.255,9	3.590,64	3.770,20	3.958,7	4.156,60
6	614000	TEKUĆI TRANSFERI I DRUGI TEKUĆI RASHODI (7+8+9+10)	9.120,85	12.128,98	12.735,4	13.372,2	14.040,80

7	614400 614500 614600	Subvencije	914,55	944,0	991,2	1.040,8	1.092,80
8	614200	Transferi pojedincima	2.869,55	3.754,22	3.941,9	4.139,0	4.346,00
9	614100	Transferi drugim nivoima vlasti i fondovima	20,15	14,0	14,7	15,4	16,20
10	614300 614700 614800	Ostali tekući transferi	5.316,6	7.416,76	7.787,6	8.177,0	8.585,80
11	615100, 615200, 615300, 615400, 615500, 615600, 615700	Kapitalni transferi	2.384,91	4.298,5	4.513,4	4.739,1	4.976,10
12	616000	Izdaci za kamate	1.368,22	755,12	735,3	715,7	696,20
13	821000	Izdaci za nabavku stalnih sredstava	204,81	327,6	344,0	361,2	379,20
14	823000	Izdaci za otplatu dugova	0	10	10,0	10,0	10,0
15	822000	Izdaci za finansijsku imovinu	0	0	0	0,00	0,00
16		Ostalo	98,28	100,0	100,0	100,0	100,0
		UKUPNO (1+5+6+11+12+13+14+15+16)	21.120,5	27.410,53	28.717,94	30.092,03	31.535,86

5.4. Razvojni problem i potrebe budžeta

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> COVID-19 pad javnih prihoda 	<ul style="list-style-type: none"> Raspodjelu budžetskih sredstava izvršiti prema prioritetima Harmonizacija i koordinacija procesa budžetiranja,
<ul style="list-style-type: none"> Ograničenost budžetskih sredstava po namjeni 	<ul style="list-style-type: none"> Inicijative za izmjenu zakonskih propisa
<ul style="list-style-type: none"> Dostupnost sredstava viših nivoa vlasti 	<ul style="list-style-type: none"> Apliciranje prema ostalim izvorima viših nivoa vlasti
<ul style="list-style-type: none"> Složenost procedura za pristup sredstvima EU fondova 	<ul style="list-style-type: none"> Usklađivanje fiskalne statistike s međunarodnim standardima, Osiguranje budžetske podrške za ispunjenje uvjeta Evropskog partnerstva i euroatlantskih integracija

6 Društvene djelatnosti

6.1. Obrazovanje

Obrazovanje na području općine Kakanj organizovano je na tri nivoa: predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje. Na području općine Kakanj nalaze se dvije ustanove za predškolski odgoj i obrazovanje te šest ustanova (centralnih) za osnovno obrazovanje. Broj djece koja pohađaju obrazovne ustanove predškolskog obrazovanja na području općine Kakanj kontinuirano je u porastu, dok je broj djece koja pohađaju osnovno obrazovanje u blagom opadanju. Kad je u pitanju predškolsko obrazovanje, postojeći kapaciteti ne mogu u potpunosti zadovoljiti trenutne potrebe i zbog kontinuiranog rasta broja djece u vrtićima potrebno je u narednom periodu adekvatno pristupiti rješavanju ove problematike. Kako su školski objekti posebno oni udaljeniji od gradske jezgre zbog smanjenog broja djece nedovoljno iskorišteni, potrebno je razmotriti mogućnost njihovog korištenja za potrebe predškolskog odgoja djece. U ovom pravcu je potrebno planirati i realizaciju produženog boravka za djecu predškolskog i školskog uzrasta.

U narednoj tabeli dat je pregled podataka o obrazovnim ustanovama za predškolsko i osnovno obrazovanje na području općine Kakanj u posljednje četiri školske godine:

Tabela 41. Pregled obrazovnih ustanova (predškolsko i osnovno obrazovanje)

Naziv ustanove	Broj područnih ustanova	Broj učionica u funkciji	Broj učenika								Broj nastavnog osoblja		Broj djece koja do škole putuju više od 4km	Broj učenika koji imaju organiziran prevoz	Broj djece sa posebnim potrebama	
			2017/18		2018/19		2019/20		2020/21		2019/20					
			M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž				
Vrtić																
JU "Mladost" Kakanj	0	10	81	94	78	119	89	107	103	94	0	17	0	0	5	
PU "Pčelica i med"	0	4	23	17	18	33	31	34	36	39	0	10	0	0	0	
Ukupno- vrtići	0	14	104	111	96	152	120	141	139	133	0	27	0	0	5	
UKUPNO			215		248		261		272		27					
1. H.Krešvljaković	0	22	535	501	560	505	556	497	544	494	21	52	0	0	15	
2. M.M.Bašeskija	3	43	493	472	501	470	493	461	498	455	19	51	45	25	31	
3. Omer Mušić	4	32	247	238	241	231	225	212	210	208	11	28	139	139	5	
4. A.Muradbegović	5	24	210	221	210	230	217	213	236	206	10	26	0	150	4	
5. 15.april	4	23	249	271	249	266	264	250	258	245	21	33	22	43	3	
6. Rešad Kadić	2	6	125	126	116	106	104	91	90	76	10	15	0	113	0	
Ukupno - OŠ	18	150	1.859	1.829	1.877	1.808	1.859	1.724	1.836	1.684	92	205	206	470	58	
UKUPNO			3688		3685		3583		3520		297					

Izvor: Godišnji planovi i programi, administrativno obračunske službe

Osnovno i srednje obrazovanje i odgoj su djelatnosti od posebnog društvenog značaja. Osnovnu i srednju školu kao javnu ustanovu osniva Skupština Kantona, u skladu sa principima i standardima utvrđenim zakonom, te u skladu sa dugoročnim programom razvoja i koncepcijom odgoja i osnovnog i srednjeg obrazovanja.

Tim programom se utvrđuje potreba društva, obim i vrsta obrazovanja i odgoja za određeni period. Osnivač obezbjeđuje sredstva za osnivanje i rad u skladu sa Pedagoškim standardima i normativima. Svrha obrazovanja je da učeniku omogući stjecanje znanja, pojmova, umijeća, stavova i navika potrebnih za život i rad ili daljnje školovanje.

Srednjoškolsko obrazovanje na području općine Kakanj organizirano je u tri srednje škole. Od školske 2017/2018. do školske 2019/20. godine broj učenika upisanih u srednje škole smanjen je za 133 učenika. U narednoj tabeli dat je pregled podataka za ustanove srednjeg obrazovanja:

Tabela 42. Pregled obrazovnih ustanova u srednjem obrazovanju sa brojem učenika

Naziv ustanove i vrsta obrazovanja (navesti sve profile za koji se vrši obrazovanje pojedinačno)	Broj učionica u funkciji	Broj učenika						Broj nastavnog osoblja	
		2017/18		2018/19		2019/20		2019/20	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Gimnazija "Muhsin Rizvić" Kakanj	11	108	232	96	213	91	199	11	20
Mješovita srednja škola	13	335	203	329	192	322	203	38	39
a) bravari		37	0	36	0	47	0		
b) zavarivači		72	0	70	0	66	0		
c) elektroenergetičari		63	0	55	0	60	0		
d) vozači motornih vozila		63	0	64	0	61	0		
e) prodavači		8	20	4	15	0	21		
f) kuhari		10	24	10	15	8	15		
g) frizeri		4	64	1	67	9	59		
h) građevinski tehničari		26	34	25	25	20	19		
i) rudarski tehničari		48	52	52	44	37	39		
j) poslovno-pravni tehničari		4	9	12	26	14	50		
Srednja tehnička škola "Kemal Kapetanović"	13	307	204	246	228	217	224	23	23
a) ekonomski tehničari		32	64	28	98	20	101		
b) bankarski tehničari		33	37	23	24	16	24		
c) elektrotehničari energetike		100	10	90	12	81	13		
d) mašinski tehničari		102	32	68	30	67	24		
e) tehničari drumskog saobraćaja		40	61	37	64	33	62		
UKUPNO PO SPOLNOJ STRUKTURI	37	750	639	671	633	630	626		
UKUPNO		1389		1304		1256			

Izvor: Godišnji planovi i programi, administrativno obračunske službe

Općina Kakanj se suočava sa ekonomskim i socijalnim izazovima, sa nedostatkom osnovnih vještina kod mladih i odrasle radne snage, te sa potrebom za unapređivanje vještina radne snage zbog promjena u potražnji na tržištu rada i novih tehnologija.

Stručno obrazovanje i obuka prepoznato je kao važan činilac u sklopu sveukupne strategije rasta ekonomije i otvaranja novih radnih mjesta. Doprinos stručnog obrazovanja i obuke je naročito prepoznat u kontekstu borbe protiv nezaposlenosti mladih, boljeg usklađivanja obrazovanja i obuke i potreba tržišta rada kao i olakšavanja prelaska mladih na tržište rada. Upravo zbog toga Općina Kakanj izdvaja značajna sredstva za stipendiranje učenika i studenata koji se školuju za deficitarna zanimanja i na taj način indirektno usaglašava potrebe privrede i ponudu radne snage putem zanimanja za koja se mladi školuju.

Broj i iznos stipendija koje je Općina Kakanj izdvojila za obrazovanje u period 2017-2020 godina dat je u tabeli:

Tabela 43. Općinske stipendije za period 2017-2020

	2017 Σ	2018 Σ	2019 Σ	2020 Σ
Osnovno obrazovanje				
broj stipendija	-	5	7	8
ukupan iznos stipendija	-	1.500,00	2.100,00	2.400,00
Srednje obrazovanje				
broj stipendija	166	195	193	198
ukupan iznos stipendija	49.800,00	58.500,00	57.900,00	87.600,00
Visokoškolsko obrazovanje				
broj stipendija	156	327	293	297
ukupan iznos stipendija	124.800,00	167.000,00	123.000,00	181.800,00
TOTAL (ukupan iznos stipendija)				

Izvor: Nadležena općinska služba

6.2. Sport

Općina Kakanj raspolaže značajnim sportskim kapacitetima kako za profesionalni tako i za rekreativni aspekt sporta. Naredna tabela daje pregled sportskih ustanova/objekata na području općine Kakanj:

Tabela 44. Pregled ustanova sporta (površina)

Naziv ustanove	m ² korisnog prostora			
	2017	2018	2019	2020
a) Sportska dvorana "Sala A"	2.000	2.000	2.000	2.000
b) Sportska dvorana "Anes Begić B i C"	-	-	1.900	1.900
d) Sportska dvorana "Real"	2.037	2.037	2.037	2.037
e) Stadion FK "Mladost" Doboj - Kakanj	24.525	24.525	24.525	24.525
f) Stadion FK "Rudar" Kakanj	17.200	17.200	17.200	17.200
g) Kuglana	310	310	310	310
h) SKI centar Ponijeri	40.000	40.000	40.000	40.000
i) Pansion Ponijeri	-	-	-	-

Izvor: Nadležena općinska služba i sportska udruženja/klubovi

Sportska dvorana sa tribinama, teretana, svlačionice 1800 m² ; caffe EUROPA 200 m²

Sportska dvorana "Anes Begić B i C" (parketi, svlačionice, teretana)- Sala B 1200 m², sala C 700 m²

Fudbalski stadion FK Mladost - Glavni stadion 8800 m²; pomoćni stadion - 7000 m²; plastična trava - 2925 m²;

Tribina zapad - 2100 m²; Tribina sjever - 1100 m²; Prostor ispod tribina - 2000 m²; Objekat

(svlačionice, prostorije) - 600 m²

Pomoćni stadion FK Rudar (6000 m²) – Stadion nije u funkciji a za osposobljavanje je potrebno ulaganje u osposobljavanje infrastrukture.

Tabela 45. Finansiranje ustanova sporta

Naziv ustanove	Sredstva iz općinskog budžeta			
	2017	2018	2019	2020
JU Kulturno-sportski centar Kakanj	971.710,00	1.135.779,50	1.251.660,00	1.178.870,00
a) Sportska dvorana "Sala A"	-	-	-	-
b) Sportska dvorana "Anes Begić B i C"			-	-
d) Sportska dvorana "Real"	-	-	-	-
e) Stadion FK "Mladost" Doboj - Kakanj	220.000,00	195.000,00	195.000,00	157.826,00
f) Stadion FK "Rudar" Kakanj	120.000,00	120.000,00	120.000,00	97.127,00
g) Kuglana	-	-	-	-
h) SKI centar Ponijeri	10.000,00	10.000,00	10.000,00	-
i) Pansion Ponijeri	-	-	-	-

Izvor: Nadležene općinske službe

Objekti za dvoranske sportove zadovoljavaju potrebe lokalnog stanovništva za sportskim i rekreativnim sadržajima.

Stanje poligona i vanjskih objekata za rekreativne aktivnosti je na zadovoljavajućem nivou i posljednjih godina su objekti ovakvog tipa izgrađeni i u ruralnim područjima.

Kao nedostatak u posljednjim godinama nameće se potreba izgradnje zatvorenog bazena čija bi namjena bila sportsko-edukativna a isti bi funkcionisao u okviru JU KSC Kakanj.

Kad su u pitanju zimski sportovi Općina Kakanj putem JU KSC-a upravlja SKI centrom Ponijeri. Potrebno je unaprijeđenje kapaciteta i kvaliteta usluga kao preduslova za razvoj sportsko-rekreativne ponude izletišta Ponijeri.

Osim navedenih, na području općine Kakanj se nalazi i veći broj objekata "slobodnog vremena" kojima raspolažu i upravljaju planinarsko, lovačko i ribolovačko društvo, školski poligoni (svi osim poligona OŠ "Hamdija Kreševljaković" su u zadovoljavajućem stanju) i dječija igrališta sa mobilijarima.

6.3. Civilno društvo

Na području općine Kakanj djeluje 59 organizacija građanskog društva, koja broje od 7 do 405 članova iz sljedećih oblasti:

- Sport 31,
- Kultura 5,
- Ekološka 1,

- Obrazovanje, pomoć ženama 2,
- Poljoprivreda 8,
- Udruženje privrednika/udruženje taksista 2,
- Humanitarna udruženja 2,
- Udruženje dijabetičara, dijaliziranih osoba 2,
- Udruženje penzionera 1,
- Ostala udruženja 5.

Iako sva udruženja nisu jednako aktivna u svojim područjima djelovanja većina ih ima aktivnu ulogu u kreiranju općinskih politika vezanih za civilno društvo.

6.4. Vjerske zajednice (broj vjerskih objekata, ulaganja)

Katolički vjerski objekti na području općine Kakanj

Župa Kraljeva Sutjeska prije posljednjeg rata devedesetih godina je po broju vjernika i teritorijalno bila najveća župa na području općine Kakanj, uz župe Kakanj, Vukanovići i Haljinići.

Na području vrlo prostrane sutješke župe od vjerskih objekata nalaze se na prvom mjestu Franjevački samostan Kraljeva Sutjeska sa župnom i samostanskom crkvom, te podružne crkve u Čatićima, Poljanima, Seocu, Pavlovićima, Bjelavićima, Dobrinju i Grmačama. Od područnih crkava trenutno se za održavanje nedjeljnih misa svake nedjelje koriste samo one u Čatićima, Bjelavićima i Seocu, te u Dobrinju koja se nalazi na području općine Visoko. Što se tiče ostalih vjerskih objekata treba napomenuti da župa uz spomenute područne crkve ili kapele ima još 19 kapela.

Pravoslavni vjerski objekti na području općine Kakanj

Na teritoriji općine Kakanj imamo 16 pravoslavnih vjerskih objekata, od čega je u funkciji 13 objekata i tri objekta su devastirana. U periodu protekle četiri godine u obnovu, sanaciju i održavanje postojećih objekata uloženo je 115.654,20 KM, u protekloj 2020. g. uloženo je 104.232, 11 KM.

Problemi i poteškoće u radu odnose se na veoma mali broja parohijana (korisnika) koji bi mogli sufinansirati održavanje objekata.

Islamska zajednica

Na području općine Kakanj locirano je 30 džamija, 30 mekteba i 13 pomoćnih objekata.

Brojne džamije i mektebi nisu registrovani kao takvi, stoga legalizacija vjerskih objekata od strane MIZ Kakanj se nameće kao potreba u narednom periodu. Broj vjerskih objekata i njihova raspoređenost u posljednjih nekoliko godina prilagođava se migracijama stanovništva u skladu sa iskazanim potrebama u pojedinim područjima.

Vandalizmi, te odnos lokalnog stanovništva prema grobljima često rezultiraju sknavljenjima i oštećenjima nadgrobnih spomenika. S tim problemom susreću se sve tri vjerske zajednice a razlog je udaljenost istih od naseljenih mjesta, ne postojanje video nadzora ili drugog vida zaštite.

6.5. Socijalna zaštita

Socijalna zaštita kao organizovana djelatnost kako u Federaciji i Kantonu tako i na nivou općina usmjerena je na osiguranje socijalne sigurnosti građana i njihovih porodica u stanju socijalne potrebe. Socijalnom potrebom smatra se trajno ili privremeno stanje u kome se nalazi građanin ili porodica, prouzrokovano ratnim događajima, elementarnim nepogodama, općom ekonomskom krizom, psihofizičkim stanjem pojedinca ili drugih razloga koji se ne mogu otkloniti bez pomoći drugog lica, odnosno pomoći društvene zajednice.

U okviru tog djelovanja JU Centar za socijalni rad Kakanj sa Općinom Kakanj realizuje različite

vidove pomoći primjenjujući materijalne propise iz oblasti socijalne zaštite.

Broj korisnika stalne novčane pomoći ima promjenljiv trend kao i broj korisnika novčane naknade za pomoć i njegu druge osobe. Broj korisnika osposobljavanja za život i rad u odnosu na 2017. godinu znatno je smanjen od 2018. do 2020. godine. Broj korisnika smještaja u drugu obitelj u odnosu na 2017. godinu se neznatno povećao od 2018. do 2020. godine kao i broj korisnika smještaja u ustanove socijalne zaštite.

Broj korisnika jednokratne novčane pomoći varira iz godine u godinu u zavisnosti od potreba lica u stanju socijalne potrebe za ovim oblikom zaštite.

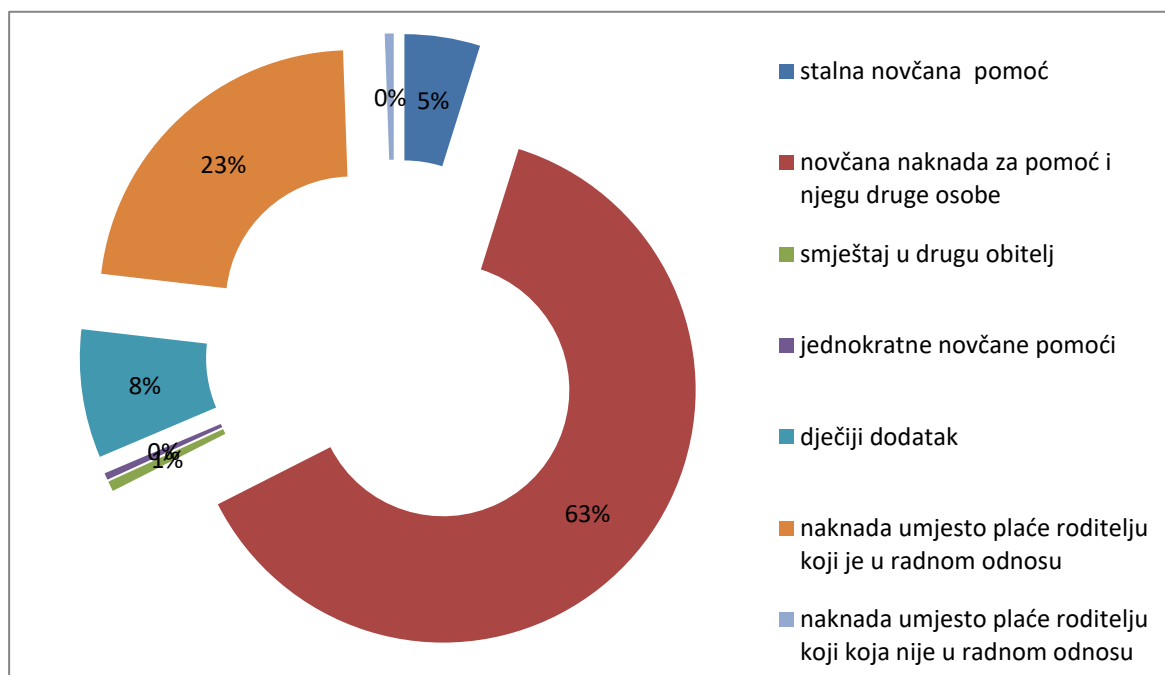
Tabela 46. Vidovi pomoći koji se isplaćuju putem Centra za socijalni rad sa brojem korisnika pomoći

Vrsta	Broj korisnika											
	2017			2018			2019			2020		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
stalna novčana pomoć	101	138	239	66	177	243	64	164	228	62	162	224
novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	317	436	753	333	459	792	247	340	587	252	346	598
druga materijalna pomoć	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
osposobljavanje za život i rad	5	3	8	4	-	4	2	1	3	2	1	3
smještaj u drugu obitelj	3	5	8	3	6	9	3	6	9	3	6	9
smještaj u ustanove socijalne zaštite	24	23	47	25	22	47	25	23	48	29	23	52
jednokratne novčane pomoći	66	55	121	72	73	145	51	65	116	71	87	158
zdravstveno osiguranje	115	150	265	130	140	270	152	167	319	178	182	360
usluge socij. rada i drugog stručnog rada	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kućna njega i pomoć u kući	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
dječiji dodatak	397	674	1.071	347	589	936	309	526	835	283	480	763
naknada umjesto plaće roditelju koji je u radn. odnosu	-	84	84	-	90	90	-	70	70	-	90	90
naknada umjesto plaće roditelju koji nije u radnom odnosu	-	79	79	-	62	62	-	60	60	-	59	59
Ukupno osoba	1.028	1.647	2.675	980	1.618	2.598	853	1.422	2.275	880	1.436	2.316

Izvor: Podaci JU Centar za socijalni rad Kakanj

Broj korisnika zdravstvenog osiguranja od 2017. do 2020. godine je znatno povećan, dok je broj korisnika dječijeg dodatka od 2017. do 2020. godine znatno smanjen. Broj korisnika naknade umjesto plaće roditelju koji je u radnom odnosu kao i broj korisnika naknade umjesto plaće roditelju koja /koji nije u radnom odnosu varira iz godine u godinu. Uzroci ovakvog stanja leže u nekoliko faktora: migracije stanovništva, odlazak na rad u inostranstvo, zapošljavanje i sl.

Dijagram 11.
Iznos isplaćene novčane pomoći po vrstama

Izvor: Podaci JU Centar za socijalni rad Kakanj

Kad je u pitanju evidencija lica koja su po različitim osnovama koriste programe JU Centar za socijalni rad Kakanj, tzv. ranjive kategorije, evidentano je da se broj djece koja odrastaju u problematičnim porodicama povećava, dok se broj djece bez roditeljskog staranja i djece sa mentalnim i fizičkim poteškoćama smanjuje. Kod odraslih kategorija je trend po godinama promjenjiv i zavisi od faktora na koje društvena zajednica ne može u većoj mjeri uticati.

Tabela 47. Ranjive grupe

Maloljetnici															
	Djeca sa mentalnim i fizičkim smetnjama			Djeca bez roditeljskog staranja			Odgojno zanemarena i zapuštena djeca			Djeca čiji je razvoj ometen obiteljskim problemima			Ostalo		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
2017	46	34	80	7	7	14	25	7	32	16	17	33	-	-	-
2018	27	22	49	5	5	10	23	9	32	24	15	39	-	-	-
2019	40	32	72	4	5	9	23	10	33	27	15	42	-	-	-
2020	39	25	64	4	4	8	24	11	35	28	16	44	-	-	-

Odrasli															
	Osobe ometene u psihičkom i fizičkom razvoju i osobe sa invaliditetom			Materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe			Stare osobe bez obiteljskog staranja			Osobe društveno negativnog ponašanja			Osobe i obitelji u stanju soc. potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potrebna pomoć		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
2017	762	392	1.154	101	138	239	68	42	110	7	-	7	66	55	121
2018	776	396	1.172	66	177	243	25	86	111	6	-	6	72	73	145
2019	785	407	1.192	39	124	163	28	86	114	6	-	6	51	65	116
2020	787	413	1.200	62	162	224	33	92	125	5	-	5	71	87	158

Izvor: Podaci JU Centar za socijalni rad Kakanj

Broj i struktura penzionera/umirovljenika prema vrsti i iznosu penzija detaljnije je obrađena u poglavlju 4.5. U tabeli u nastavku je prikazan broj penzionera te polna i starosna struktura.

Tabela 48. Podaci o broju i strukturi penzionera/umirovljenika

	2017			2018			2019			2020		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
Ispod 65 g.	400	100	500	350	50	400	400	50	450	350	50	400
65-75 g.	2300	1800	4100	2250	1800	4050	2300	1800	4100	2200	1800	4000
76-85 g.	800	450	1250	800	400	1200	800	450	1250	650	550	1200
Preko 85 g.	200	130	330	300	200	500	300	150	450	300	200	500

Izvor: Udruženje penzionera općine Kakanj

6.6. Vojni invalidi

U općini Kakanj po stepenu invaliditeta i kategoriji pripadnosti grupama ratnih vojnih invalida u period 2017.-2020.godina broj invalida se smanjio za 13. (muških za 13 a broj žena je ostao nepromijenjen-6). Tokom godina broj je imao ravnomjeran trend opadanja zbog prirodnog toka umiranja. Što se tiče novčanih iznosa za ratne vojne invalide isti je raspoređen na način da je kategorisan po visini grupe gdje je X grupa sa najmanjim iznosom do I grupe sa najvećim novčanim iznosima. Invalidnina za sve grupe ratnih vojnih invalida se povećavala od 2017. godine do 2020. godine proporcionalno za sve kategorije.

6.7. Kategorija civilnih žrtava rata: Broj civilnih žrtava rata

Broj korisnika prava civilnih žrtava rata od 2017. do 2019. godine se povećao a u 2020. godini se nije mijenjao. Najveći broj korisnika su posebna kategorija civilnih žrtava rata, zatim slijede korisnici porodične invalidnine (članovi porodice civilnih žrtava rata) te korisnici prava civilne žrtve rata sa 80%, 70% i 60% oštećenja organizma.

Prosječne isplaćene naknade za posebnu kategoriju civilnih žrtava rata od 2017. do 2020. godine iznose 4.002,00 KM.

Prosječne isplaćene naknade za korisnike porodične invalidnine (članovi porodice civilnih žrtava rata) od 2017. do 2020. godine iznose 1.147,92 KM.

Prosječna isplaćena invalidnina za korisnike prava civilne žrtve rata u 2017. , 2018. , 2019 i 2020. godini je iznosila sa oštećenjem organizma 80% - 255,83 KM , sa oštećenjem organizma 70% - 190,38 KM a sa oštećenjem organizma 60% - 107,09 KM.

6.8. Zdravstvena zaštita

JU „Dom zdravlja“ Kakanj je jedina javna zdravstvena ustanova na području općine Kakanj, koja pruža primarnu zdravstvenu zaštitu i konsultativno-specijalističku zdravstvenu zaštitu i prevenciju i promociju zdravstvene zaštite, te u okviru svoje djelatnosti nastoji promovirati efektivne, pravedne, pristupačne, integrirane, troškovno efikasne zdravstvene programe i usluge, kako bi zadovoljila potrebe stanovništva općine Kakanj, a i šire, za primarnom i specijalističko-konsultativnom zdravstvenom zaštitom na načelima sveobuhvatnosti, kontinuiranosti, jednakosti i dostupnosti u ostvarivanju potreba zdravstvene zaštite.

Tabela 49. Broj ustanova primarne zdravstvene zaštite na području općine

	2017	2018	2019	2020
Broj domova zdravlja	1	1	1	1
Broj područnih ambulanti	18	18	19	19
Broj timova porodične/ obiteljske medicine	18	18	19	19
Broj vozila hitne pomoći	4	4	5	3
Broj javnih apoteka				
Broj privatnih apoteka				
Broj savjetovašta koja rade na unapređenju zdravstvene zaštite kroz prevenciju i edukaciju				
Broj korisnika usluga savjetovašta za prevenciju i edukaciju				

Izvor: JU Dom zdravlja Kakanj

Stanje zdravstva na području općine Kakanj u proteklom periodu obilježila je pandemija COVID-19.

U borbi protiv pandemije koronavirusa, u sklopu centralnog objekta Doma zdravlja Kakanj u 2020.godini je otvorena i COVID ambulanta, sa svim potrebnim medicinskim kadrom kao i potrebnom medicinskom opremom, u kojoj se obavljaju pregledi, RTG dijagnosticiranje, savjetovanja pacijenata sa sumnjom na infekciju od koronavirusa, kao i transport pacijenata.

Period mart 2020. – 2021.godina

**Covid 19 oboljeli - 1850,
Covid 19 umrlih-73.**

Također, izvršena je nabavka medicinske opreme kao i medicinskog namještaja za ambulantu porodične medicine Krševac.

Prema podacima Odsjeka za inspekcije Općine Kakanj, broj registrovanih slučajeva oboljelih od COVID-19

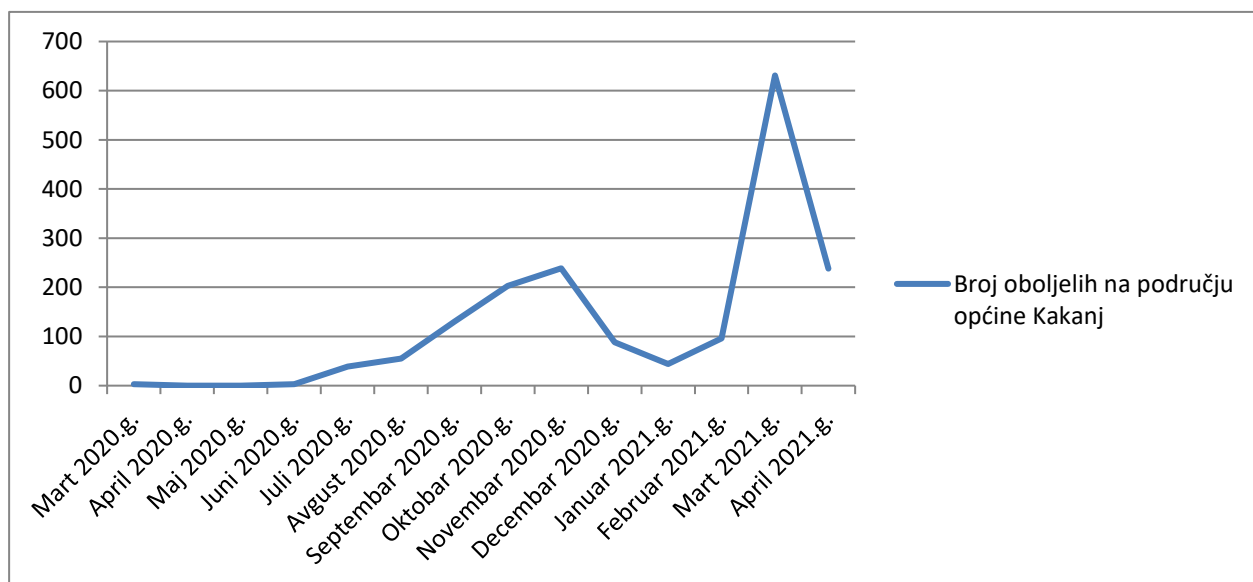
koji nisu hospitalizirani po mjesecima dat je u tabeli u nastavku i a grafički prikaz kretanja broja u dijagramu.

Tabela 50. Broj oboljelih od COVID-19 za period mart 2020.g. - april 2021.g. na području Kaknja

	Mart 2020.g.	April 2020.g.	Maj 2020.g.	Juni 2020.g.	Juli 2020.g.	August 2020.g.	Septembar 2020.g.	Oktober 2020.g.	Novembar 2020.g.	Decembar 2020.g.	Januar 2021.g.	Februar 2021.g.	Mart 2021.g.	April 2021.g.
Broj oboljelih na području općine Kakanj	3	0	0	3	39	55	130	203	239	88	44	96	631	238

Izvor: Evidencija Odsjeka za inspekcije Općine Kakanj

Dijagram 12. Kretanje broja oboljelih na području Kaknja

Izvor: Evidencija Odsjeka za inspekcije Općine Kakanj

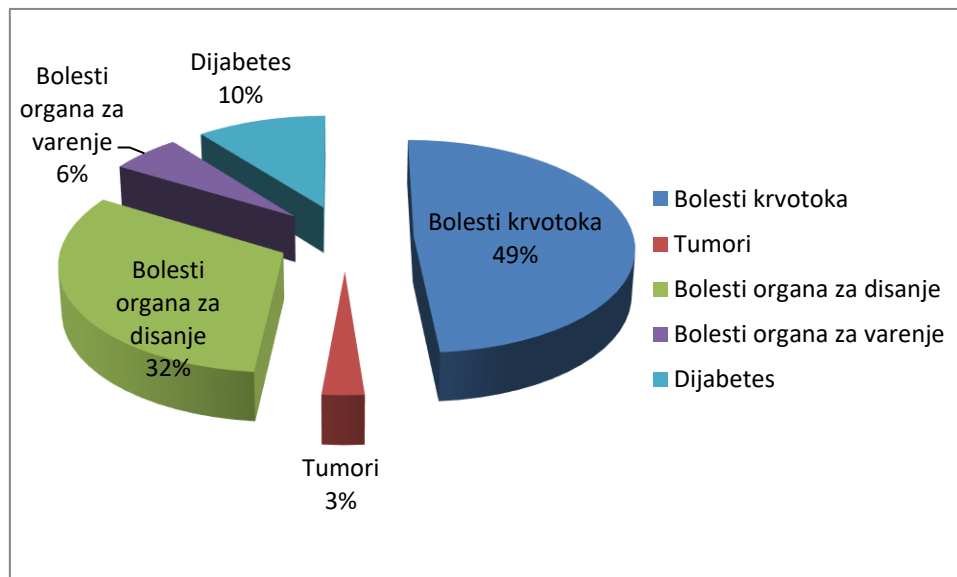
Tabela 51. Lista težih oboljenja na području općine: oboljenja -Dom zdravlja Kakanj

Vrsta bolesti	oboljenja			
	2017	2018	2019	2020
Bolesti krvotoka	4.892	4.788	4.681	4.777
Tumori	300	292	292	271
Bolesti organa za disanje	4.899	5.386	2.887	3.147
Bolesti organa za varenje	1.116	813	509	569
Dijabetes	948	1.098	1.025	1.040
Ukupno	12.155	12.377	9.394	9.804

Izvor: JU Dom zdravlja Kakanj

Struktura zastupljenosti težih oboljenja u 2020.godini na području općine Kakanj data je u dijagramu.

Dijagram 13.
Učešće težih bolesti u ukupno broju oboljenja za 2020. godinu

Izvor: JU Dom zdravlja Kakanj

Tabela 52. Broj i struktura osoblja u zdravstvenim ustanovama na području općine

	2017			2018			2019			2020		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
Ukupno zdravstvenih radnika	19	108	127	25	105	130	23	107	130	20	107	127
Liječnici opće prakse		10	10	2	11	13	3	13	16	2	12	14
Specijalisti (ukupno)	7	12	19	6	11	17	6	11	17	5	12	17
Pedijatri		2	2		1	1		1	1		1	1
Ginekolozi	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Stomatolozi	2	4	6	2	5	7	2	4	6	2	3	5
Medicinski tehničari	10	82	92	10	78	88	12	79	91	11	80	91
Ostalo osoblje	10	33	43	9	29	38	8	27	35	8	26	34

Izvor: JU Dom zdravlja Kakanj

Tabela 53. Financiranje primarne zdravstvene zaštite – Dom zdravlja

Izvori financiranja	2017	2018	2019	2020
Ostvareni budžet	5.485.245,08	6.109.754,04	6.282.155,96	6.571.916,36
Iznos dotacije iz općinskog budžeta	64.983,00	49.999,96	89.624,97	85.000,00
% učešća Zavoda za zdravstveno osiguranje	80,03	85,10	83,71	86,23
% učešća Kantona	--	--	0,32	0,86
% učešća Općine	1,18	0,82	1,43	1,29
% učešća korisnika zdrav. zaštite u pokriću dijela ili ukupnih izdataka	0,73	0,37	0,12	0,08
% učešća drugih izvora	18,06	13,71	14,42	11,54

Izvor: JU Dom zdravlja Kakanj

Tabela 54. Pokrivenost stanovništva općine zdravstvenim osiguranjem

Opis	2017	2018	2019	2020
Nositelji osiguranja	21.133	21.407	21.637	21.867
Članovi obitelji nositelja osiguranja	13.946	14.420	14.094	13.632
Ukupno osiguranika	35.079	35.827	35.731	35.499

Izvor: Zavod zdravstvenog osiguranja ZDK-a

Pregled stanja prenatalne i postnatalne zdravstvene zaštite

Broj djece rođene u kakanjskom porodilištu u periodu 2017-2020 ima trend opadanja. Iako je kakanjsko porodilište kapacitirano za obavljanje poroda, blizina KBZ Zenica uticala je na to da se posljednjih godina sve veći broj porodilja opredjeljuje za porod u navedenom centru. Iz godine se u godinu bilježi drastičan pad vakcinisane djece što će u narednom periodu predstavljati velik problem zbog mogućnosti pojave naprijed navedenih bolesti, pa čak i u epidemijskim razmjerama. Stoga je potrebno poduzeti sve aktivnosti na promovisanju obavezne vakcinacije djece kako bi ih zaštitili od tih zaraznih bolesti.

6.9. Stanje sigurnosti građana na području općine Kakanj

Ugroženost građana od elementarnih nepogoda posebno je u fokusu nakon poplava koje su se desile 2014.godine. Služba Civilne zaštite ne raspolaže kompletnim podacima o broju klizišta, ugroženom stanovništvu i objektima te su narednoj tabeli korišteni su samo podaci Službe CZ koji su sakupljeni nakon nesreće 2014. godine. Naime veliki broj klizišta se nalazi na putnoj infrastrukturi, poljoprivrednom i šumskom zemljištu, tako da ova Služba nema podatke o tim klizištima, niti o ulaganjima u sanaciji istih.

Tabela 55. Klizišta

	2017	2018	2019	2020
Broj registriranih klizišta na području općine	186	184	182	182
Broj stanovnika direktno ugroženih klizištima	2432	2421	2415	2415
Broj saniranih klizišta	2	2	/	0
Nivo investicija u sanaciju klizišta (KM)	/	/	/	/
Broj stambenih objekata direktno ugroženih klizištima	1091	1086	1081	1081
Broj poslovnih objekata direktno ugroženih klizištima	/	/	/	/
Broj zaposlenih u poslovnim objektima direktno ugroženih klizištima	/	/	/	/

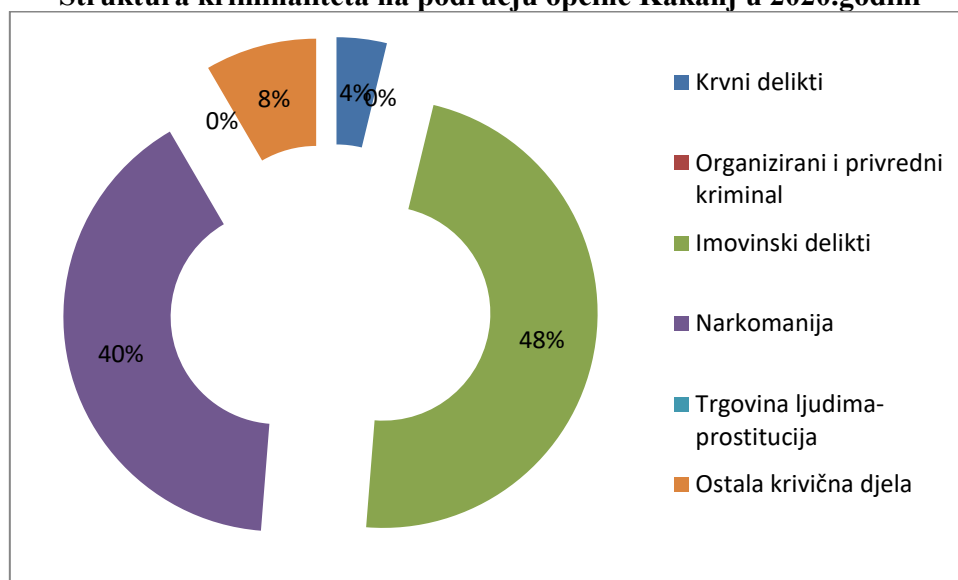
Izvor: Podaci nadležne općinske službe

Služba Civilne zaštite raspolaže podacima o ugroženosti požarima i poplavama, samo za 2020.godinu. Požarima je ugroženo kompletno stanovništvo na području općine Kakanj dok je broj ugroženih stanovnika poplavama 1019.

Struktura kriminaliteta na području općine Kakanj, prema podacima Policijske stanice Kakanj u periodu 2017. – 2020. godine pokazuje neravnomjeran trend ukupnih prijavljenih prekršaja dok je broj krivičnih djela u 2020.godini u značajnom porastu u odnosu na predhodne godine. Procenat ukupne rasvijetljenosti kreće se između 70% - 80%.

Zastupljenost prema vrsti delikta u 2020.godini data je u dijagramu u nastavku:

Dijagram 14.
Struktura kriminaliteta na području općine Kakanj u 2020.godini

Izvor: Policijska stanica Kakanj

6.10. Razvojni problemi i potrebe društvenih djelatnosti

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none">• Smanjen broj učenika	<ul style="list-style-type: none">• Podrška natalitetu kroz stvaranje boljeg životnog ambijenta
<ul style="list-style-type: none">• Opremljenost školskih objekata	<ul style="list-style-type: none">• Izdavanje većih finansijskih sredstava za školsku infrastrukturu
<ul style="list-style-type: none">• Stanje vjerskih objekata (opremljenost i nelegalizovani objekti)	<ul style="list-style-type: none">• Izdavanje finansijskih sredstava za infrastrukturu i legalizacija objekata
<ul style="list-style-type: none">• Pandemija COVID-19	<ul style="list-style-type: none">• Kompletan sistem zdravstvene zaštite uskladiti sa potrebama epidemiološke situacije i drugih izazova u oblasti zdravstvene zaštite

7. Javna infrastruktura općine Kakanj

7.1. Energetska infrastruktura

Elektroenergetsku djelatnost u Zeničko-dobojskom kantonu obavljaju JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo – Termoeletrana Kakanj.

Na području općine Kakanj nalazi se trenutno drugi proizvođač električne energije u BiH kapaciteta oko 2,3 milijarde kWh za jednu godinu-Termoeletrana “Kakanj” Kakanj, a godišnja proizvodnja od 2,3 milijarde kWh podmiruje 1/4 ukupne potrošnje električne energije u BiH. Također, treba napomenuti, da je uspješnim radom TE “Kakanj” Kakanj omogućen razvoj optimalne proizvodnje uglja u RMU Kakanj kao i u drugim rudnicima srednjobosanskog ugljenog bazena. Potrošnja električne energije se dijeli prema tarifnim stavovima na sljedeće kategorije: domaćinstva, javnu rasvjetu, poslovne objekte i velike industrijske potrošače. Potrošnja električne energije u privrednom sektoru temelji se na tradicionalnim privrednim granama: rudarstvo, energetika, metalurgija i drvna industrija te metaloprerađivačka, mašinska industrija i prateći prerađivački kapaciteti. Prisustvo ovakvih privrednih grana, koncentrisanih u krupne pogone velikih privrednih sistema, njihov značaj i uloga, diktiraju potrebu uspostavljanja i održanja visokog stepena pogonske spremnosti isporučioaca električne energije. Proizvodnja električne energije u ZDK je veća od potrošnje, odnosno Zeničko-dobojski kanton vlastitom proizvodnjom električne energije u potpunosti zadovoljava svoje energetske potrebe dok višak proizvedene energije daje u elektroenergetski sistem BiH.

U narednoj tabeli dat je prikaz prognoze proizvodnje električne energije u TE „Kakanj“ do 2029.g. uvažavajući tri različita scenarija potrošnje električne energije:

Tabela 56. Prognoza proizvodnje električne energije u TE Kakanj

	2015 (GWh)	2020 (GWh)	2029 (GWh)
	S1, S2, S3	S1, S2, S3	S1, S2, S3
TE Kakanj 5	660	0	0
TE Kakanj 6	660	660	660
TE Kakanj 7	1.380	1.380	1.380
TE Kakanj 8	1.260	1.260	1.260
TE Kakanj 9			2.495
Ukupno	3.960	3.300	5.795

Izvor: Prostorni plan ZDK 2009-2029.

7.1.1. Stanje elektro-distributivne mreže na području općine

Ukupna dužina elektro-distributivne mreže na području općine Kakanj je 970.309 m. Ukupna dužina niskonaponske mreže je 763.600 m što je za 1.590 m više u odnosu na 2017. godinu. Dužina visokonaponske mreže iznosi 206.709 m što je takođe za 1.590 m više u odnosu na 2017.godinu. Ulaganja u obnovu i proširenje mreže rezultirala su sa 25.700 m rekonstruisane visokonaponske i 22.400 m niskonaponske mreže te dodatnom izgradnjom mreže za 1. 700 m.

7.1.2. Broj kupaca / potrošača električne energije

Pokrivenost elektro-distributivnom mrežom na području općine je zadovoljavajuća i broj korisnika po svim kategorijama ima konstantan rast. Pregled broja korisnika dat je u tabeli u nastavku:

Tabela 57. Broj kupaca / potrošača električne energije

Opis	2017 (m)	2018 (m)	2019 (m)	2020 (m)
1. Na visokom naponu	8	8	8	8
2. Na niskom naponu				
a) Domaćinstva	12946	13164	13465	13918
b) Javna rasvjeta	72	74	75	79
c) Ostala potrošnja	828	884	937	1015
Ukupno	13854	14130	14485	15020
Br. domaćinstava bez priključka el. energije	21	7	13	21

Izvor: Registar kupaca električne energije Elektro distribucije Kakanj

7.2. Stanje vodovodne i kanalizacione mreže

Vodosnabdijevanje stanovništva Općine Kakanj vrši se putem javnih, lokalnih i individualnih vodovodnih sistema. Zahvatanje vode se vrši sa kaptiranih izvorišta kao i izgradnjom zahvata podzemnih voda (bunari) i površinskih voda (iz otvorenog toka). Pregled javnih sistema sa kapacitetima naveden je u tabeli koja slijedi:

Tabela 58. Javni sistemi vodovoda

Općina	Izvor	Tip izvora	Protok Q _{min} (l/s)
Kakanj	Bukovica	Površinske vode	2
	Stog	Kaptaža	2
	Ilidža	Bunari	30
	Pitka voda	Bunar	20

Izvor: Podatak preuzet iz Prostornog plana ZDK („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj: 4/09), strana 28⁵.

Na području općine Kakanj nije utvrđen broj domaćinstava bez pristupa vodovodnoj mreži, ali se kontinuirano radi na rješavanju problema vodosnabdijevanja. Nivo investicija u vodovodnu mrežu ima konstantan rast u period 2017-2020. Broj potrošača sa javnog vodovoda je u porastu i od 2017.godine je porastao za 386. Ukupan broj domaćinstava koji je priključen na javni sistem vodovoda je 8.923. U odnosu na ukupan broj domaćinstava na području općine Kakanj pristup sigurnom - kontrolisanom sistemu ima 8.923 ili cca 69%, dok 31% domaćinstava koristi vodu iz lokalnih/mjesnih vodovoda.

Cijena usluge vodosnabdijevanja iznosi 0,90 KM /m³ za fizička lica i 1,45 KM/m³ za pravna lica. Procenat naplate usluga iznosi 97,94%.

⁵ (<http://www.urbzdk.ba/upload/PDF/PPZDK-tekst.pdf>)

Kad su u pitanju otpadne vode, kanalizaciona mreža u periodu 2017-2020 je zabilježila značajnija ulaganja u proširenje mreže lokalnih kanalizacionih sistema.

U proširenje kanalizacione mreže za period 2017-2020 uloženo je 591.600,00 KM. Nivo investicija za rekonstrukciju iznosi 20.000,00 KM po godini (80.000,00 KM za period 2017-2020), dok je iznos za održavanje mreže 120.000,00 KM za četeverogodišnji period.

Pokrivenost kanalizacionom mrežom prema procjeni JP "Vodokom" Kakanj d.o.o. Kakanj i Zavoda za planiranje i izgradnju općine Kakanj je nedovoljno razvijena i svega 35% stanovništva ima pristup javnoj kanalizacionoj mreži dok je ostatak priključen na privatni sistem odvodnje ili septik. Cijena usluge je 0,45 KM/ m³ za fizička i 0,725 KM/m³ za pravna lica.

7.3. Termoenergija

J.P. "Grijanje" d.o. o. Kakanj osnovano je 1986. godine. Sistemom se zagrijava oko 244.510 m² za oko 15.000 stanovnika. Sistem daljinskog grijanja općine Kakanja čine sljedeći segmenti:

- **Proizvodnja:** vrelovodna stanica za pripremu vrela vode primarnog nosioca toplinske energije, locirana u sklopu Termoelektrane Kakanj i koja se opskrbljuje energijom oduzimanjem pare iz parnih turbina TE Kakanj,
- **Transport:** vrelovod od toplinske stanice u TE Kakanj do toplotnih podstanica u gradu
- **Distribucija:** toplotne podstanice za pripremu tople vode sekundarnog nosioca toplotne energije i toplovodi (razvod tople vode) od toplotnih podstanica do potrošača toplotne energije (stanovi i komercijalni/javni prostori).

Razmatrajući sistem daljinskog grijanja općine Kakanj, potrebno je napomenuti da je proizvodnja toplinske energije i dio transporta (prvih 1000 m vrelovoda, iz pravca TE Kakanj) u vlasništvu i odgovornosti TE Kakanj.

Preostali dio vrelovoda (transportnog sistema) i sistem distribucije u vlasništvu su i nadležnosti JP Grijanje. Vlasništvo JP Grijanje je do šahta (ventila) na ulazu u pojedini objekt, nakon čega vlasništvo nad pojedinim podsistemima razvoda topline (instalacijama) prelazi na suvlasnike-potrošače. U skladu sa činjenicom da je proizvodnja u vlasništvu TE Kakanj, JP Grijanje kupuje toplinsku energiju od TE Kakanj bazirano na mjerenju predane topline. Ultrazvučno mjerilo toplinske energije je locirano u Termoelektrani Kakanj, tj. nalazi se u vrelovodnoj stanici. To dakako znači da su gubici transporta topline uključeni u cijeni prema krajnjim kupcima (potrošačima).

Mjerenja kod krajnjeg kupca (potrošača) nisu izvedena, niti individualno niti na nivou zgrade ili toplinske podstanice. Također ne postoje kontrolna mjerila na krajnjim tačkama ili međutačkama transporta. Transport topline od TE Kakanj do centralnog područja općine Kakanj izveden je djelomično nadzemnim vrelovodom (oko 4 km), a djelomično pod zemljom, predizoliranim cijevima (oko 5,5 km). Jedan od problema u eksploataciji sistema daljinskog grijanja gradske zone općine Kakanj je to što se vrelovodni cjevovod od TE Kakanj do ovog područja vodi nadzemno, pored rijeke Bosne, u dužini od 4 km. Od ove dužine, 1 km je u nadležnosti održavanja Termoelektrane. Izolacija nadzemnog dijela vrelovoda urađena je klasično: mineralna vuna, poliuretanska pjena i aluminijski lim kao završni sloj. Drugi dio ovog cjevovoda, čije je održavanje u nadležnosti JP Grijanje Kakanj, je rekonstruisan (dužini trase oko 2 km). Ugradnjom nove izolacije od mineralne vune znatno su smanjeni toplinski gubici transporta topline do gradske zone Kakanja. Problem koji se mora riješiti je toplotna izolacija na vrelovodu koji je u nadležnosti održavanja TE Kakanj uz napomenu da toplinske gubitke snosi JP Grijanje, tj. krajnji kupac.

Distribucijska (toplovodna) mreža, od toplinskih podstanica do potrošača toplotne energije, prostire se u dužini oko 58 km

Trenutno su u sistemu dvije podstanice za oko 250 objekata u Kaknju, odnosno oko 400 manjih podstanica za porodične kuće/privatne zgrade. Ne postoji regulacija na nivou zgrada, a u podstanicama postoji ručna regulacija. Javlja se problem regulacije toplovodne mreže i optimalnog korištenja.

Toplinska energija se koristi isključivo za zagrijavanje prostora. Priprema sanitarne tople vode formalno ne postoji. Ipak, neki potrošači samoinicijativno ugrađuju individualne spremnike tople vode koji se napajaju iz sistema grijanja iako to nije dozvoljeno. Zbog teškoća u praksi kontrolisanja, sankcionisanje ovakvih pojava je otežano. Stoga je indirektno priznata legalizacija ovakvih uređaja kroz naplatu dodatnih 17 m² (fiktivnih). Sezona grijanja traje u osnovi od 01. oktobra do 30. aprila.

Cijena usluga zagrijavanja poslovnog prostora po Tarifnom sistemu su: 4,00 KM/m² i 2,50 KM/m² bez PDV. Na osnovu Odluke, cijena usluga zagrijavanja stambenog prostora je 1,70 KM/m² bez PDV, a cijena po utrošku je 50,00 KM po utrošenom megavat satu energije. Naplata se vrši za svih 12 mjeseci tokom godine. Uvjeti su određeni na temelju općinske odluke i cijenu odobrava Općinsko vijeće Kaknja. Procenat naplate kreće se između 97% i 99%.

Cijena isporučene toplote koju fakturiše TE Kakanj iznosi 23,35 KM/MWh (bez PDV-a).
Obračun se vrši po očitavanju.

Tabela 59. Grijanje

	2017	2018	2019	2020
Domaćinstva – priključci	3054	3071	3103	3138
Pravne osobe – priključci	290	298	303	289
Br. domaćinstava u općini bez priključka na kolektivno grijanje - procjena	-	-	-	-
Postotak domaćinstava u općini koji imaju na kvalitetan način riješeno grijanje - procjena	-	-	-	-
Prosječna cijena po m ²	2,29	2,33	2,31	2,32
Postotak naplate usluga	99,30%	103,69%	99,05%	97,83%

Izvor: JP Grijanje Kakanj

Napomena; prema informacijama dobijenim iz JP “Grijanje” d.o.o. Kakanj od 01.01.2021. godine cijena isporučene toplote koju fakturiše TE Kakanj iznosi 24,00 KM/MWh (bez PDV-a).

7.4. Cestovna infrastruktura i PTT saobraćaj

Jedan od osnovnih preduvjeta za razvoj općine Kakanj je razvoj saobraćajne infrastrukture. Saobraćajni sistem ima za cilj ekonomski povezati sva područja općine, spojiti gradsku jezgru sa regionalnim tranzitnim koridorima te pružati dobre uvjete za efikasan i siguran prijevoz ljudi, roba i dobara.

Tabela 60. Cestovna mreža na području općine Kakanj

Opis	Dužina (km)	% učešća u ukupnoj mreži na području općine	Stanje (dobro/loše)
Nekategorisani	259,00	52,42	dobro/loše
Lokalni	151,00	30,56	dobro/loše
Regionalni	65,6	13,27	dobro
Magistralni	0	0	-
Autocesta	18,526	3,75	dobro
Ukupno	494,126	100	

Izvor: Podaci Zavoda za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Kad je u pitanju kvalitet cestovne mreže evidentno je da problem predstavljaju nekategorisani i lokalni putevi od kojih je većina u lošem stanju.

Tabela 61. Cestovna mreža u nadležnosti Općine Kakanj

Opis	Dužina (km)				Asfaltirano (km)			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
Nekategorisani	259	259	259	259	259	259	259	259
Lokalni	151,00	151,00	151,00	151,00	151,00	151,00	151,00	151,00
Ukupno	410	410	410	410	410	410	410	410

Izvor: Podaci Zavoda za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Za bolju i kvalitetniju povezanost ruralnih područja s gradskom jezgrom neophodna su ulaganja u održavanje i proširenje mreže puteva na području općine. Dodatni problem pojavio se 2014. godine nakon aktiviranja brojnih klizišta koja su dodatno oštetila postojeću putnu infrastrukturu.

Tabela 62. Cestovna mreža: finansijska ulaganja i povezanost

	2017	2018	2019	2020
Iznos finansijskih sredstava iz općinskog budžeta koji je uloženi u sanaciju i izgradnju nekategorisanih cesta	72.070,01	188.300,78	228.234,53	319.744,25
Iznos finansijskih sredstava iz općinskog budžeta koji je uloženi u sanaciju i izgradnju lokalnih cesta	1.875.799,91	2.754.305,42	509.320,62	522.231,05
Iznos finansijskih sredstava iz općinskog budžeta koji je uloženi u redovno održavanje cesta	629 000,00	784.482,00	945.575,00	640.239,29

Iznos finansijskih sredstava iz općinskog budžeta koji je uložen u izgradnju i održavanje horizontalne i vertikalne signalizacije	28.533,98	28.533,98	28.533,98	28.533,98
Ukupna finansijska sredstva iz općinskog budžeta uložena u izgradnju i sanaciju saobraćajne infrastrukture	1.721.603,72	3.026.978,75	764.056,55	2.469.539,00
Broj kilometara asfaltiranih cesta na području općine	257,59	259,27	262,79	268
Broj kilometara uređenih trotoara na području općine	12,612	12,613	12,613	12,613
Broj MZ-a čiji centri nisu asfaltnom cestom povezani sa centrom općine	0	0	0	0
Broj naseljenih mjesta čiji centri nisu asfaltnom cestom povezani sa centrom općine	4	4	4	4

Izvor: Podaci Zavoda za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Tabela 63. Telefonija

	2017	2018	2019	2020
Broj fiksnih priključaka	5178	4869	4509	4084
Broj korisnika mobilne mreže	cca 19000	cca 19200	cca 19500	cca 20500
% Pokrivenosti općine mobilnim signalom	85%	90%	90%	90%
Broj INTERNET korisnika	4591	5216	5638	5773
Broj MZ-a koje imaju telefonsku mrežu	20	20	20	20
Broj MZ-a koje imaju mogućnost internet konekcije	20	20	20	20

Izvor: Podaci BH telekom d.d. poslovnica Kakanj

7.5. Ostale komunalne usluge

Broj korisnika usluga JP "Vodokom" d.o.o. Kakanj u čijoj je nadležnosti prikupljanje i odvoz smeća u period 2017-2020 je u stalnom porastu. U odnosu na 2017.godinu kada je broj domaćinstava obuhvaćenih odvozom otpada bio 69%, taj podatak u 2020.godini je porastao na 90,50%. Količina prikupljenog otpada u 2017. godini iznosi 30.555 m³ a 30.808 m³ u 2020.godini.

Prema procjenama JP Vodokom d.o.o. Kakanj, svega 1% prikupljenog otpada se sortira.

Tabela 64. Odvoz smeća i otpada

Postotak pokrivenosti odvozom smeća (%)	2017	2018	2019	2020
Domaćinstva	69	71	71	90,5
Pravne osobe	-	-	-	-
Ukupno				

Broj korisnika usluge odvoza smeća i otpada	9.073	9.169	9.399	9.556
Količina otpada prikupljenog tokom godine – m ³	30.555	30.745	31.445	30.808
Postotak smeća i otpada koji se sortira – procjena	1%	1%	1%	1%
Količina otpada prikupljenog tokom godine – koji je adekvatno pohranjen (m ³)	30.555	30.745	31.445	30.808
Količina otpada koji nije prikupljen tokom godine – (m ³) – procjena (odložen na „divlje“ deponije i sl.)	-	-	-	-
Broj divljih deponija na području općine – procjena	-	-	-	-
Broj saniranih divljih deponija na području općine	-	-	-	-
Iznos investicija u izgradnju sanitarnih i/ili regionalnih deponija (KM)	-	-	-	-
Iznos investicija u održavanje postojećih deponija (KM)	25.000 KM	25.000 KM	25.000 KM	25.000 KM
Iznos investicija u zatvaranje postojećih neadekvatnih deponija (KM)	-	-	-	-
Broj MZ-a pokrivenih organiziranim prikupljanjem otpada	29	30	30	38
Broj kontejnera za kolektivno prikupljanje otpada na području općine	302	314	314	320
Prosječna cijena odvoza otpada po mjernoj jedinici	- Domaćinstva do dva člana 6,04 KM - Domaćinstva preko dva člana 10,35 KM	-Domaćinstva do dva člana 6,04 KM -Domaćinstva preko dva člana 10,35 KM	Domaćinstva do dva člana 6,04 KM - Domaćinstva preko dva člana 10,35 KM	Domaćinstva do dva člana 6,04 KM - Domaćinstva preko dva člana 10,35 KM
Postotak naplate usluga	98,29	98,85	96,95	97,94

Izvor: Podaci JP Vodokom d.o.o. Kakanj

U narednom periodu potrebno je nastaviti pozitivan trend poboljšanja i proširenja komunalnih usluga kako bi se cjelokupno područje općine obuhvatilo ovom vrstom usluga. Takođe je aktivnosti potrebno usmjeriti na povećanje udjela sortiranja otpada i stvaranje uslova za recikliranje.

Tabela 65. Javna rasvjeta

	2017	2018	2019	2020
pokrivenosti stanovništva općine javnom rasvjetom – procjena (%))	42 %	47 %	51 %	67 %
Iznos finansijskih sredstava iz općinskog budžeta koji je uložen u izgradnju javne rasvjete	85.874,01 KM	112.806,91 KM	162.649,73 KM	363.164,00 KM
Iznos finansijskih sredstava iz općinskog budžeta koji je uložen za održavanje javne rasvjete	147.860,13 KM	139.036,47 KM	164.016,58 KM	108.729,30 KM
Trošak električne energije za javnu rasvjetu na teritoriji JLS	473.156,39 KM	561.214,09 KM	615.173,10 KM	603.809,14 KM
Broj rasvjetnih tijela korištenih za javnu rasvjetu na teritoriji JLS	2.806 kom.	3.121 kom.	3.325 kom.	3.720 kom.

Izvor: Zavod za planiranje i izgradnju Općine Kakanj

Iako ulaganja u javnu rasvjetu na području općine Kakanj, u protekle tri godine rastu što rezultira i povećanjem stepena pokrivenosti područja sa 42% od 2017.godine do 67% 2020.godine, u narednom periodu potrebno je nastaviti ovakav trend kako bi se rasvjeta osigurala za kompletno područje općine. Procenat još uvijek ne osigurava zadovoljenje komunalnih potreba u ruralnim područjima te je i kvalitet života u ovim područjima znatno niži u odnosu na gradska i prigradska naselja.

Tabela 66. Groblja/greblja

	2017	2018	2019	2020
Broj slobodnih ukopnih mjesta na području općine Kakanj	9.057	8.524	7.965	7.744
% trenutne popunjenosti	57,77%	59,75	61,63 %	63,77 %
Prosječna cijena ukupnog mjesta	453,00 KM	453,00 KM	453,00 KM	453,00 KM
Iznos finansijskih sredstava koji je uložen u izgradnju i održavanje grobalja/grebalja	-	24.000,00 KM (sanacija kapela u Župi Kr. Sutjeska) + 4.881,00 KM (pravoslavna crkva)	10.000,00 KM (Župa Zgošća i PD Zgošća) + 18.320,00 KM (pravoslavna crkva)	5.000,00 (Župa Kr. Sutjeska + 52.559,00 KM (sanacija kapela i groblja pravoslavne crkve)

Izvor: Podaci Zavoda za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Napominjemo da Župa Vukanovići nije imala načina da dođe do podataka o broju ukopnih mjesta i % trenutne popunjenosti grobalja.

Na području općine Kakanj groblja/greblja su u nadležnosti 7 (sedam) vjerskih zajednica ili udruženja građana : Islamska vjerska zajednica, Pravoslavna crkva sv. Apostola Petra i Pavla

Kakanj, Župa Zgošća Kakanj, Župa Kraljeva Sutjeska, Župa Haljinići, Župa Vukanovići i UG Pokopno društvo Zgošća.

Ukupan broj lokacija za groblja/greblja koji su u nadležnosti gore navedenih vjerskih zajednica je 186 + 1 (gradsko groblje koje u nadležnosti udruženja građana) i to:

U nadležnosti Islamske vjerske zajednice su 124 greblja, Pravoslavne crkve sv. Apostola Petra i Pavla Kakanj su 20 grobalja, Župe Zgošća Kakanj je 12 grobalja, Župe Kraljeva Sutjeska se 24 groblja, Župe Haljinići su 2 groblja, Župe Vukanovići su 4 groblja i UG Pokopno društvo Zgošća je 1 groblje.

Ukopna grobna mjesta se plaćaju samo u UG „Pokopno društvu Zgošća“ (gradsko groblje) dok u drugim vjerskim zajednicama članovi te vjerske zajednice ne plaćaju ukopno mjesto. Plaća se redovna godišnja članarina za ukop i održavanje grobalja.

Medžlis islamske zajednice Kakanj ne prodaje ukopno mjesto obzirom da su sva mjesta Vakuf islamske zajednice. Jedino u slučaju da neko želi rezervirati grobno mjesto na posebnoj lokaciji tada plaća naknadu koja je definisana pravilnikom IZ.

Takođe u Župi Kr. Sutjeska ne plaća se grobno mjesto ukoliko se redovno plaća godišnja članarina. A cijena grobnog mjesta za one koji nisu članovi i ne plaćaju članarinu iznosi 700,00 KM.

Održavanje grobalja/grebalja se uglavnom vrši iz sredstava od uplaćenih članarina i donacija a o tome brinu mještani, članovi vjerske zajednice. Za neke konkretnije radove na uređenju groblja ili kapela u groblju opredjeljena su sredstva Općine ili drugih donatora, kako je navedeno u gornjoj tabeli.

Tabela 67. Parking

	2017			2018			2019			2020		
	Javno	Priv.	Suma	Javno	Priv.	Suma	Javno	Priv.	Suma	Javno	Priv.	Suma
Broj raspoloživih parking mjesta u urbanom dijelu	700	185	885	700	185	885	841	185	1026	863	185	1.048
Broj parking mjesta koja se naplaćuju	0	165	165	0	165	165	0	185	185	0	185	185
Broj registriranih vozila na području općine Kakanj	-	-	9.928	-	-	10.476	-	-	10.924	-	-	11.098

Izvor: Podaci Zavoda za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Problem nedostatka parking prostora na području općine Kakanj je posljednjih godina intenziviran. Iz tebele 56. je evidentno da broj raspoloživih parking mjesta raste ali i broj registriranih vozila. Poseban problem stvara broj mjesta u užoj gradskoj zoni i u narednom periodu će ovoj problematici biti potrebno posvetiti posebnu pažnju.

7.6. Razvojni problemi i razvojne potrebe javne infrastrukture

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none">• Mala pokrivenost općine javnom rasvjetom	<ul style="list-style-type: none">• Proširenje mreže
<ul style="list-style-type: none">• Nedostatak parking prostora	<ul style="list-style-type: none">• Iznalaženje prostornih kapaciteta
<ul style="list-style-type: none">• 20 MZ-a imaju telefonsku mrežu	<ul style="list-style-type: none">• Proširiti pokrivenost
<ul style="list-style-type: none">• Zastarjela mreža sistema daljinskog grijanja	<ul style="list-style-type: none">• Ulaganje u obnovu, rekonstrukciju i modernizaciju
<ul style="list-style-type: none">• Mala pokrivenost sistemom daljinskog grijanja	<ul style="list-style-type: none">• Proširenje sistema
<ul style="list-style-type: none">• 1% otpada se sortira	<ul style="list-style-type: none">• Reciklažne stanice

8. STANJE OKOLIŠA

Općina Kakanj ima radom energetskih (termoelektrana sa depovima uglja i depoom šljake i pepela), prerađivačkih pogona i postrojenja (rudnik sa površinskim kopovima, tvornica cementa sa kamenolomima) te odvijanjem cestovnog saobraćaja, korištenjem velikog broja malih kotlovnica i kućnih ložišta, narušen kvalitet okoline posebno kvalitet zraka koji nezadovoljava propisane standarde. Općina Kakanj je u proteklom periodu poduzimala niz aktivnosti kako bi omogućila povoljnije predušlove za skladan, ekonomski, socijalni i prostorno uravnotežen i održiv razvoj cjelokupnog urbanog i ruralnog područja općine Kakanj. Uspostavljen je i monitoring kvaliteta zraka, tako što se mobilna stanica postavila na jedno mjesto, te su se stekli uslovi primjene Pravilnika o izmjenama i dopuni Pravilnika o monitoringu kvaliteta zraka kojim se obavezuju svi koji su uključeni u sistem monitoringa kvaliteta zraka da omoguće direktan prijenos podataka sa mjernih stanica na server Federalnog hidrometeorološkog zavoda.

8.1. Zemljište

8.1.1. Fizički gubitak zemljišta i kontaminacija,

Prema podacima iz Strategije zaštite okoliša Federacije BiH, godišnje se na području FBiH izgubi (promjeni namjenu) cca 0,101 % poljoprivrednog zemljišta u što je uključeno i područje Zeničko-dobojskog kantona. Dosadašnji odnos prema zemljištu nerijetko poprima oblike neracionalnog korištenja i upravljanja, što za posljedicu ima velike gubitke zemljišta, a posebno kvalitetnijih. Ovaj negativni trend je prisutan i na području općine Kakanj, čime se reducira ionako skromni fond poljoprivrednog zemljišta. U strukturi ukupnih gubitaka zemljišta su brojni uzroci, a najčešći su: površinska eksploatacija raznih sirovina, izgradnja stambenih objekata na obradivim površinama, deponije tehnološkog i komunalnog otpada, nastanak erozije i klizišta pod uticajem vode i suša. Otpad se odlaže na brojnim i velikim površinama plodnog poljoprivrednog zemljišta, čime se isključuje mogućnost poljoprivredne proizvodnje (deponije sa industrijskim otpadom u Kakanju, depo uglja, deponija komunalnog otpada Bare i dr.)

Poredeći podatke općine Kakanj iz 2015. godine i podatke u 2020. godini površine po kulturama, vidljiv je evidentan gubitak poljoprivrednog zemljišta i to u korist objekata saobraćajnice i izgradnje objekata različite namjene. Ono na šta se treba posebno obraćati pažnja i sprečavati različitim intervencijama i aktivnostima, a to je povećanje neplodnog zemljišta, koje nije dobilo drugu upotrebnu vrijednost a izgubilo je kulturu poljoprivredno ili šumsko zemljište.

Površine pod kopovima u sastavu RMU "Kakanj" d.o.o. Kakanj, prema knjigovodstvenom stanju (PK Vrtlište) su:

- 5.606.275 m² za 2017. godinu
- 5.664.063 m² za 2018. godinu
- 5.837.561 m² za 2019. godinu
- 6.065.538 m² za 2020. godinu

JP Elektroprivreda BiH, Sarajevo Termoelektrana Kakanj, deponija "Turbići "82 na kojoj se odlaže šljaka, pepeo, mješavina betona i cigle, otpadna zemlja i šljunak, otpadna vuna, mulj od tretmana otpadnih voda i dr. vrste otpada, zauzima površinu od 18 ha, a planirano je proširenje od 66 ha u narednom period, po fazama.

U posmatranom periodu (2017-2020) JP Elektroprivreda BiH, Sarajevo Podružnica Termoelektrana Kakanj je za potrebe odlaganja šljake i pepela na deponiji Turbići ekspropisala zemljište i to 2017. godine površinu od 5.058 m² i 2020. godine površinu od 2.439 m². Time je došlo do trajnog gubitka prirodnog zemljišta u površini od 7497 m².

Tabela 68. Podaci o površinama u ha po kulturama:

Naziv kulture	Podaci o površinama u 2015. godini	Podaci o površinama u 2020. godini
Poljoprivredne površine	128.140.720	127.913.194
Šumsko zemljište	225.490.221	225.484.884
Saobraćajnice	9.686.645	9.741.246
Objekti različite namjene	8.036.390	8.074.557
Ukupno neplodno zemljište	2.032.890	2.258.121
ode i vodni objekti (bazeni, nasipi brane, obale, vodopadi)	3.581.358	3.504.702
UKUPNA POVRŠINA OPĆINE KAKANJ	376.968.233.	376.976.704

Izvor: Odsjek za zaštitu okoline (iz evidencije općinskog operata)

Dakle, ispitani lokaliteti na području općine Kakanj nisu onečišćeni olovom teškim metalom. Sadržaj nikla u ukupnom obliku je kod svih ispitanih lokaliteta iznad dozvoljene granične vrijednosti, vjerovatno litološkog porijekla i da neće imati štetne efekte na biljke i životinje a tako i čovjeka.

Sadržaj kadmija u ukupnom obliku je ispod dozvoljene granične vrijednosti. Sadržaj arsena u ukupnom obliku je kod 32 ispitana uzorka iznad dozvoljene granične vrijednosti, te se da zaključiti da su ispitani lokaliteti kontaminirani i onečišćeni sa ovim teškim metalom. (može biti uzrokovan dugotrajnim korištenjem pesticida u kontroli broja nametnika). Međutim izuzetno je toksičan za okolinu i ljude pa su ti pesticidi sa sadržanim arsenom zabranjeni za upotrebu.

8.1.2. Zelene površine

Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj upravlja zelenim javnim površinama, te se na nivou godine prave planovi o redovnom održavanju. Takođe shodno prostornom planu Općine Kakanj 2010-2030 radi na rekonstrukciji svih javnih površina. Tako su u 2018 god. realizovani radovi rekonstrukcije glavne gradske saobraćajnice i izgradnja biciklističke staze, koja je locirana na zelenom pojasu, kojom je došlo do gubljenja dijela travnatih zelenih površina na kojima je izgrađena biciklistička staza.

8.2. Zrak

Na području općine Kakanj vrši se kontinuirani monitoring kvaliteta zraka od kraja 2008. godine pomoću mobilne stanice za praćenje kvaliteta zraka od strane Općine Kakanj. Također na području općine Kakanj vrši se kontinuirani monitoring kvaliteta zraka i od strane J.P. EP BiH podružnica Termoelektrane Kakanj pomoću fiksne stanice na lokaciji Mjesne zajednice Povezice, tačnije u krugu preduzeća Transport d.o.o. Kakanj. Prema Planu mjerenja kontinuirani monitoring kvaliteta zraka pomoću mobilne stanice Općine Kakanj vršen je na više lokacija a od 2016. godine na jednoj lokaciji - Vatrogasni dom Doboj.

Mobilna mjerna stanica Općine Kakanj uvezana je informatički i centar za praćenje njenoga rada je tehnički centar (server) u zgradi Općine Kakanj, putem koga se prikupljaju podaci sa navedene stanice.

Mobilna stanica za praćenje kvaliteta zraka u periodu od nabavke do danas vrši mjerenja sljedećih zagađujućih materija:

- sumpor dioksida SO₂,
- lebdećih čestica PM₁₀,
- ugljen monoksida CO,
- ozona O₃ i
- dušikovih oksida NO/NO₂/NO_x.

U skladu sa Pravilnikom o monitoringu kvaliteta zraka ("Sl.novine FBiH", br. 12/05) i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o monitoringu kvaliteta zraka ("Sl.novine FBiH", br. 0/16) ⁶, Općina Kakanj od 2016. godine dostavlja Federalnom hidrometeorološkom zavodu između ostaloga i rezultate mjerenja koncentracija svih mjerenih zagađujućih materija sa stanice za monitoring kvaliteta zraka (satne podatke) u digitalnom formatu. Također je obezbjedila direktni automatski prijenos podataka kvaliteta zraka mjerene mobilnom stanicom Općine Kakanj na server Federalnog hidrometeorološkog zavoda.

S tim u vezi raspoloživi podaci o stanju kvaliteta zraka Općine Kakanj dostupni su javnosti na internet stranici Federalnog hidrometeorološkog zavoda u obliku satnih⁷ i dnevnih vrijednosti ⁸ kao i dnevni izvještaji o kvalitetu zraka na internet stranici Općine Kakanj.⁹

Shodno pomenutom pravilniku na osnovu dostavljenih podataka Federalni hidrometeorološki zavod vrši njihovu verifikaciju i sačinjava godišnji izvještaj o kvalitetu zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine te se godišnji Izvještaj o kvalitetu zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine za period 2016., 2017.,2018., 2019. i 2020.godinu mogu naći na njihovoj službenoj internet stranici¹⁰

Rezultati monitoringa kvaliteta zraka mjereni mobilnom stanicom za praćenje kvaliteta zraka na lokaciji općine Kakanj nalaze se između ostalih u okviru rezultata monitoringa kvaliteta zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Usporedba rezultata mjerenja vršena je na osnovu Pravilnika o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka ("Sl.novine FBiH", br. 01/12).

Utvrđeni kvalitet zraka ne zadovoljava granične vrijednosti iz Pravilnika o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka ("Sl.novine FBiH", br. 01/12) te nameće potrebu sistemskog planiranja i poduzimanja mjera u cilju poboljšanja i zaštite kvaliteta zraka, te zaštite zdravlja stanovništva.

Na području općine Kakanj egzistiraju sljedeći operateri sa svojim pogonima i postrojenjima a koji značajnije ugrožavaju okoliš: Termoelektrana Kakanj, Tvornica cementa Kakanj (Kamenolom Ribnica TCK), Rudnika mrkog uglja "Kakanj" d.o.o. Kakanj (pogon "Haljinići", pogon "Separacija" i pogon PK "Vrtlište), Delta petrol d.o.o. Kakanj (upravljanje otpadom-pogoni Čatići i pogon Vrtlište), Plama pur d.o.o. Kakanj i Trgošped d.o.o. Kakanj (asfaltna baza i Kamenolom Borovačka stijena).

Općina Kakanj u 2017. godini izvršila je popis kućnih ložišta u 9 mjesnih zajednica koje graniče sa gradom. Konstatirano je da u ovim mjesnim zajednicama ima ukupno 2280 kotlovnica od toga 1017 kotlovnica na drvo, 440 kotlovnica na drvo-ugalj, 725 kotlovnica na ugalj, 79 na pelet i 16 domaćinstava koji se zagrijavaju na struju i ostalo 3. Obzirom da je iste godine broj domaćinstava odnosno priključaka na sistem daljinskog grijanja na području općine Kakanj iznosio 3.279 (prema podacima dostavljeni iz J.P. Grijanje d.o.o. Kakanj) te se procjenjuje da je od toga cca 20% domaćinstava koja koriste eko goriva uzimajući u obzir ovih 9 mjesnih zajednica koje su i

⁷ <http://www.fhmzbih.gov.ba/latinica/ZRAK/AQI-satne.php>

⁸ <http://www.fhmzbih.gov.ba/latinica/ZRAK/value24h.php>

⁹ kakanj.com.ba/v4/izvjestaj-o-kvalitetu-zraka

¹⁰ <http://www.fhmzbih.gov.ba/latinica/ZRAK/izvjestaji.php>

najnaseljenije na području općine Kakanj.

Prema podacima dostavljeni od J.P. Grijanje d.o.o. Kakanj, koji pokazuje blagi trend rasta domaćinstava koji su se u periodu 2016/2020. godine priključili na sistem daljinskog grijanja kao i činjenicu da u narednim godima nije došlo do nekih značajnih odstupanja u pogledu kvaliteta zraka na području općine Kakanj, broj priključaka domaćinstava na sistem daljinskog grijanja (fizička i pravna lica) je blago rastao pa je u grijnoj sezoni 2016/2017. godini taj broj iznosio 3.299, u grijnoj sezoni 2017/2018. godini iznosio 3.348, u grijnoj sezoni 2018/2019. godini iznosio 3.374, u grijnoj sezoni 2019/2020. godini iznosio 3.401 a u grijnoj sezoni 2020/2021. godini iznosio 3.464 priključaka na sistem daljinskog grijanja.

Prema pomenutim pokazateljima može se procijeniti da je % domaćinstava koji koriste eko goriva u periodu 2017/2020. godina opadao, pa se procjenjuje da je u 2017. godini iznosio 20 %, u 2018. godini iznosio 19,75 %, u 2019. godini 19,66 % i u 2020. godini 19,57 % domaćinstava koja koriste eko goriva, u pogledu razmatranja ovih 9 mjesnih zajednica.

8.3. Voda

8.3.1. Otpadne vode

Na teritoriji Općine Kakanj najdominantniji tačkasti zagađivači su naseljena mjesta odnosno ispusti komunalnih i industrijskih otpadnih voda. Tako se može reći da je ukupan teret izražen preko ekvivalentnih stanovnika (ES) od komunalnih otpadnih voda uzrokovan aktivnostima stanovnika (ne i industrije) jednak broju stanovnika u Općine Kakanj i iznosi 38.937 ES.

Rješenje o proglašenju zaštićenih područja podložnih eutrofikaciji i osjetljivim na nitrate u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj:84/18) područje na rijeci Bosni nizvodno od ušća rijeke Zgošće je proglašeno podložnim eutrofikaciji i osjetljivim područjem na nitrate. Površina pod zaštitom 2.554,68 m².

Općina Kakanj posjeduje jedan uređaj za prečišćavanje otpadnih voda (biološki uređaj-SBR 400) za lokalni kanalizacioni sistem Haljinići koji prikuplja otpadne vode sa dijela dvije mjesne Zajednice (Haljinići i Bjelavići). Projektovana dnevna količina vode iznosi 54,60 m³/dan. Javni kanalizacioni sistem ne posjeduje postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda iako se radi o mješovitom kanalizacionom sistemu (komunalne i industrijske otpadne vode, oborinske onečišćene vode) i najveći teret zagađenja otpadnim materijama (fosfor, azot i dr) je upravo iz ovog sistema, te je potrebno u budućnosti planirati njegovu izgradnju.

Općina Kakanj ne posjeduje podatke o broju domaćinstava priključenih na mjesne kanalizacione sisteme odnosno lokalne kanalizacione sisteme obzirom da isti ne posjeduju vodne dozvole (ne vrši se kontinuirani monitoring)

Podaci o otpadnim vodama iz industrije i uređaji za prečišćavanje otpadnih voda na području Općine Kakanj za koje se vrše tretman svih otpadnih voda sa pregledom stepena toksičnosti otpadne vode, sadržajem sulfata, ulja i masti dostupni su za tri velika preduzeća i dati su u nastavku:

Tabela 69. Podaci o otpadnim vodama

Vrsta industrije	Pogon/ PJ	Sulfati (t/god)	Masti i ulja (t/god)	Toksič.48 hLC50 (%)	Tretman		Vrsta uređaja tretmana
					Postoji	U fukciji	
TVORNICA CEMENTA KAKANJ d.d. Kakanj	proizvodni ulica Selima ef Merdanovića	1277	23	95	da	da	mehanički
JP EP BiH - TE "KAKANJ" - KAKANJ	proizvodni	/	/	/	da	da	hemijski i biološki
RMU KAKANJ d.o.o. - Kakanj	Separacija	/	/	/	da	da	mehanički

Izvor: Prostorni plan Zeničko-dobojskog kantona za period 2009-2029. godina, Vodna knjiga Općine Kakanj, Rješenje o obnovljenoj okolinskoj dozvoli proizvodnja različitih tipova visokokvalitetnog aditivnog cementa koji se plasiraju na domaćem i inostranom tržištu, ukupno instaliranog kapacitetat proizvodnje 740.000 t/godinu (Tvornica cementa Kakanj d.d. Kakanj maj 2016. godine), Rješenje o obnovljenoj okolinskoj dozvoli (JP „Elektroprivreda Bosne i Hercegovine“ d.d. Sarajevo, podružnica T E „Kakanj“ decembar 2015.)

8.3.2. Vodosnabdijevanje i kvalitet vode za piće

Najveći dio Općine Kakanj se snabdijeva vodom iz javnog vodovodnog sistema. U tabeli 1.4. je prikazan broj priključaka domaćinstava, male privrede, industrije, javnih preduzeća na javni vodovodni sistem u periodu 2017.-2020. godina.

Tabela 70. Broj priključaka na Javni vodovodni sistem sa brojem mjesnih-lokalnih vodovoda, grupnih, individualnih vodovoda

	2017	2018	2019	2020
Broj priključaka u Industriji	29	29	29	/
Broj priključaka u maloj privredi	512	434	430	/
Broj priključaka javna preduzeća	31	31	31	/
Broj priključaka fizičkih lica (domaćinstva)	7941	8156	8296	/
Broj mjesnih vodovoda (do 50 domaćinstava)	33	/	/	/
Broj individualnih vodovoda (jedno domaćinstvo)	63	/	/	/
Broj grupnih vodovoda (ispod 50 domaćinstava)	252	/	/	/

Izvor: Registar vodovoda, izvorišta, javnih česmi i bunara na području općine Kakanj

U javnom vodovodnom sistemu se vrši redovan monitoring kakvoće vode. Fizičko-hemijske i bakteriološke analize vode pokazuju da se radi o vodi koja svojim osobinama zadovoljava kriterije shodno odredbama Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Službeni glasnik“ br. 40/10, 43/10, 30/12, 62/17), dok u mjesnim vodovodima ne vrši se kontinuirani monitoring kakvoće vode za piće.

Analizama vode za piće iz mjesnih vodovoda uzorkovana od strane Službe HES JU Dom zdravlja Kakanj, a analizirane od strane Instituta za zdravlje i sigurnost hrane Zenica najveći broj

zdravstveno neispravne vode za piće ogleda se u pojavi Escherichije coli. Jako mali broj analiza vode iz mjesnih vodovoda se radi u toku godine, obzirom na veliki problem nelegalnih vodovoda odnosno mjesnih vodovoda koji ne posjeduju vodnu dozvolu te samim tim predstavljaju veliki problem za zdravlje ljudi.

Odluke o zaštiti izvorišta kao zakonski vid zaštite izvorišta i zakonske obavezi nije donesena za niti jedan mjesni vodovod zbog finansijske nemogućnosti izrade .

8.4. Biodiverzitet

Općina Kakanj je uradila procjenu ugroženosti flore i vegetacije, u Studiji „Valorizacija prirodnog prašumskog područja Gornja Trstionica-Bukovica (Centar za ekologiju i prirodne resurse, Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, 2013. g.) u skladu sa kriterijima i metodologijom IUCN (1994-2000). Procjena ugroženosti pokazala je da se na analiziranom području nalazi jedno zaštićeno stanište sa usvojenim planom upravljanja te prema podacima za 2017.godinu 6 ugroženih i 16 ranjivih biljnih vrsta.

Da bi spoznao značaj dobijenih podataka potrebno je imati na umu da se radi o 1.078 podataka o vrstama flore, faune i staništa na tretiranoj površini od 145,37 ha Močvare Bistrik i 55.108 ha prirodnog prašumskog područja Gornja Trstionica Bukovica.

8.4.2. Stanje šumskih eko sistema

Šumska industrija u regiji je u najvećem broju slučajeva vezana za primarnu fazu prerade drveta (sječa i prerada drveta u formi rezane građe) koje se zatim izvozi u zemlje gdje se prave finalni proizvodi, umjesto razvijanja drvne industrije u višim fazama prerade (finalna prerada). Također treba koristiti i ostale proizvode šuma, kao što su šumski plodovi, ljekovito bilje, gljive i sl. Na području općine Kakanj prevladavaju zdrave šume bez primjene hemijskih sredstava, koje su bogate velikim brojem izvora pitke vode, te bi se i oni mogli koristiti u proizvodnji i prodaji pitke izvorske vode.

Na području općine Kakanj shodno Zakonu o spomeniku Tajan površina Spomenika prirode Tajan na ŠPP „Kakanjsko „ iznosi 732,70 ha i prostire se na dvije gospodarske jedinice:

GJ Žučar-Ribnica, površine 356,20 ha i GJ Gornja Trstionica Bukovica , površine 376,50 ha. NA ŠPP „Kakanjsko“ nalaze se i prašumski rezervat „Trstionica“ , koji je proglašen 1990. Godine Uredbom Vlade SRBiH. Prašumski rezervat smješten je na izvorištu rijeke Trstionice, odjel 52. Površine 30,40 ha.

Pored eksploatacije, nesumnjivo je da šume moraju biti i zaštićene na odgovarajući način od strane države kako bi se ovaj resurs zaštitio i za sve buduće generacije, a pošto je Kakanj jedan od najzagađenijih gradova u BiH trebalo bi više pažnje obratiti na pravilno upravljanje i gazdovanje šumama, te ih stalno obnavljati i pretvarati ih i koristiti u turističko-rekreativne svrhe.

Velike površine zemljišta na općini Kakanj kojim upravljaju rudnici uglja, gdje se vrši eksploatacija i gdje je došlo do nestajanja postojeće vegetacije, naročito šuma, predstavljaju problem kako za poslovođstvo koje je prema zakonskim propisima dužno izvršiti rekultiviranje jalovišta nakon izvršene eksploatacije, tako i za stručnjake kojima je to delikatan zadatak. S tim u vezi potrebno je vršiti pritiske na sve subjekte koje uništavaju zemljište i vegetaciju da po zakonskim propisima izvrše rekultiviranje istih, te na taj način vrate onaj izvorni i prirodni ambijent koji se može ponovo koristiti.

8.4.3. Zaštićeni dijelovi prirode na području općine Kakanj

Općina Kakanj na svom području ima dio površina pod kategorijom spomenik prirode i to 910,00 ha Spomenika prirode Tajan, koji se nalazi na području općine Kakanj spada u II zonu zaštite. Ova zona se utvrđuje sa ciljem konzervacije, biološke i hidrološke raznolikosti, zaštite posebnih prirodnih i kulturno historijskih znamenitosti, očuvanje edukacionih vrijednosti kao i razvoja turizma u skladu sa principima održivog razvoja.

Takođe na području općine Kakanj, istraživanjem stanja prašumskih i šumskih zajednica, istraživanja kvaliteta vode kompletnog toka rijeke Trstionice, analiza vrijednosti kulturno-historijskog nasljeđa, utvrđeno je da prirodno prašumsko područje Gornja Trstionica-Bukovica, posjeduje sve prirodne vrijednosti koje su zakonom definisane da se za ovo područje predloži uspostava zaštićenog područja u slivu Trstionice u kategoriji V (Zaštićeni pejzaž, potkategorija Va Zaštićeni kopneni pejzaž).

Ukupna površina obuhvata Zaštićenog pejzaža iznosi 55.108 ha.

Općina Kakanj se u više navrata obraćala Ministarstvu za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline za proglašenje određenog stepena zaštite, za svoja dva područja za koja ima urađene studije koje dokazuju značaj i potrebu zaštite područja shodno zakonima Federacije Bosne i Hercegovine i potpisanim međunarodnim konvencijama i to su Močvara Bistrik i Prirodno prašumsko područje Gornja Trstionica Bukovica. Preporučeni stepen zaštite područja bio je u kategoriji V, Zaštićeni pejzaž, potkategorija Va –Zaštićeni kopneni pejzaž.

Na području močvare Bistrik i njenog okruženja bilježi se veći broj rijetkih primjeraka flore i faune a procjenjuje se da je i taj dio biodiverziteta izuzetno brojna vrstama.

Ukupna površina predložena za zaštitu u sklopu zaštićenog područja močvare Bistrik iznosi **145,37 ha.**

8.5. Energijska efikasnost

Općina Kakanj je investirala u brojne projekte energijske efikasnosti na objektima koji su u vlasništvu Općine Kakanj koji se ogledaju u smanjenju utroška energije za zagrijavanje, modernizacija javne rasvjete, poboljšanja uslova za rad uposlenika, proširenje sistema daljinskog grijanja i sl. Općina Kakanj je sufinansirala radove na povećanju energijske efikasnosti sljedećih objekata: JU Kulturno sportski centar Kakanj, Ambulanta Krševac, Društveni dom u Haljinićima i Bjelavićima, Sportska dvorana Anes Begić.

Općina Kakanj redovno prati utrošak sredstava za zagrijavanje objekata u vlasništvu općine i to: administrativne zgrade Općine Kakanj, objekata kojima raspolaže JU Kulturno sportski centar Kakanj te drugih stambenih objekata koji su u vlasništvu Općine Kakanj. Općina Kakanj na svojoj administrativnoj zgradi ima instalirane solarne kolektore za zagrijavanje tople vode koja se koristi od 2015. godine, u površini od 2,5 m² za zagrijavanje tople vode;

Količina proizvedne električne energije iz obnovljivih izvora energije instaliranih na objektima u vlasništvu JLS (solarni paneli, vjetro elektrane) je godišnje proizvede cca 560 kwh električne energije.

Tabela 71. Ulaganja u energetska efikasnost/troškovi korištenja energenata

	2017	2018	2019	2020
Iznos financijskih ulaganja u energetska efikasnost objekata u općinskom vlasništvu (stanovi, posl. prostori)	230.851,00 KM	250.727,77 KM	174.189,17 KM	-
Iznos financijskih ulaganja u EE stambenih objekata	-	-	-	-
Ukupan iznos troška za nabavku energenata za zagrijavanje objekata u vlasništvu općine	196.529,73 KM	197.275,49 KM	210.127,88 KM	220.218,23 KM
Ukupan iznos troška električne energije u objektima u vlasništvu općine	129.343,61 KM	122.625,62 KM	144.113,37 KM	121.016,38 KM
Ukupan broj rasvjetnih tijela u objektima u vlasništvu općine	1.600 komada	1.540 komada	1.660 komada	1.500 komada
Površina instaliranih solarnih kolektora za zagrijavanje tople vode koja se koristi u objektima u vlasništvu JLS	2,25 m ²	-	-	-
Količina proizvedne električne energije iz obnovljivih izvora energije instaliranih na objektima u vlasništvu JLS (solarni paneli, vjetro elektrane)	560 kWh	560 kWh	560 kWh	560 kWh

Izvor: Program utroška namjenskih sredstava za zaštitu okoline Općine Kakanj za 2017., 2018., 2019. i 2020. godinu; JU Kulturno sportski centar Kakanj; Izvještaj Centralne popisne komisije stambenih objekata i poslovnih prostora u vlasništvu Općine Kakanj

8.6. Upravljanje otpadom

U gradskom jezgru i pojedinim prigradskim naseljima prikupljanje i odvoz otpada vrši se polupodzemnim, podzemnim i klasičnim kontejnerima, tzv. hajfišima kapaciteta 1,1 m³ (6+37+226) koji se svakodnevno prazne, osim nedeljom. Na izletištu Ponijeri postavljeno je 8 kontejnera (hajfiša) na dvije lokacije. Takođe, prikupljanje i odvoz u hajfišima je organizovan i kod većine privrednih subjekata, trgovačkih radnji, fizičkih lica i ostalih a sve prema ugovoru koji se sklopi između JP Vodokom d.o.o. i primaoca usluge.

Organizovani odvoz otpada je takođe organizovan i sa velikim kontejnerima zapremine 5 i 7 m³ i to na mjestima gdje se najviše produkuje kabastog materijala, šuta, luga, granja i ostalih krupnih materijala. Odvoz u velikim kontejnerima je takođe organizovan i kod privrednih subjekata : TC Kakanj, RMU Kakanj i TE Kakanj.

U odvozu krutog otpada na području općine Kakanj od ukupno 37 mjesnih zajednica uključeno je 30 MZ¹¹, uz napomenu da je ovo izvještaj za 2019. godinu, te da se od 2020. godine vozi i sa područja MZ Nažbilj, MZ Mramor i MZ Poljani odnosno u 2021. godini i jednom mjesečno sa lokacije Planinarskog doma Bočica.

Krajnja depozicija odvoženja krutog otpada je Gradska deponija Bare, koja se nalazi istočno od Kakanja, na udaljenosti od uže gradske jezgre 1,5 km i zauzima područje cca 23 ha.

Na deponiji se smeće deponuje, te se ono svakodnevno razgrće i sabija mehanizacijom javnog preduzeća. U izvještajnom periodu (2019. godina) na deponiji je primljeno cca 31.445 m³ otpada, od toga je 1180 m³ deponovano od strane trećih lica.

8.7. Razvojni problemi i potrebe okoline

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none">Nedovoljno raspoloživih podataka	<ul style="list-style-type: none">Izrada baza podataka u nadležnosti JLS
<ul style="list-style-type: none">Prekoračenja granične godišnje koncentracije zagađujućih materijaloš kvalitet zraka	<ul style="list-style-type: none">potrebu sistemskog planiranja i poduzimanja mjera u cilju poboljšanja i zaštite kvaliteta zrakaproširenje daljinskog grijanja, poticanje korištenja obnovljivih izvora energije, ekološki prihvatljivih goriva i povećanje energijske efikasnosti objekata)
<ul style="list-style-type: none">Podaci o kvalitetu vode u vodotokovima izuzev rijeke Bosne nisu adekvatno valorizirani	<ul style="list-style-type: none">Valorizacija i monitoring kvaliteta voda
<ul style="list-style-type: none">Mjesni vodovodi ne dostavljaju podatke o kvaliteti voda	<ul style="list-style-type: none">Osigurati sistemski nadzor i praćenje
<ul style="list-style-type: none">Podaci o biodiverzitetu nisu u potpunosti dostupni	<ul style="list-style-type: none">Kroz inicijative prema nadležnim nivoima vlasti uticati na sistem javnih politika kako bi se na taj način uredila ovu oblast

¹¹ U 2020. godini uključene su MZ-a Mramor, MZ-a Poljani i MZ.a Nažbilj

SWOT ANALIZA

SWOT analiza predstavlja metodu pomoću koje se ocjenjuje strategija i uključuje četiri ključna faktora: snage (strengths), slabosti (weakness), prilike (opportunities) i prijetnje (threats). Snage i slabosti predstavljaju unutrašnje karakteristike, dok prilike i prijetnje dolaze iz okruženja. Ona se temelji na prikupljenim i analiziranim podacima za vrijeme istraživanja. Pomoću SWOT analize identificiramo i uzimamo u obzir ključne faktore u trenutku izrade strateških dokumenata a s ciljem definisanja odrednica djelovanja u narednom period.

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> · Geostrateški položaj općine Kakanj (blizina saobraćajnica, aerodroma i urbanih centara Sarajevo i Zenica); · Bogato kulturno-historijsko naslijeđe (srednjovjekovna tvrđava, zaštićeni objekti, nalazišta stećaka, spomenici, muzeji) · Prirodni resursi (velike rezerve uglja, krečnjaka i drugih minerala, riječni i šumski potencijali, termalne vode, Močvara Bistrik, Spomenik prirode Tajan), prašumsko područje Gornja Trstionica-Bukovica) · Povoljni uslovi za razvoj poljoprivrede · Interes Opremljenost općinskog rukovodstva za ulaganje i korištenje obnovljivih izvora energije · Razvijena telekomunikacijska mreža · Termoenergetski potencijali općine · Razvijeni Institucionalni kapaciteti u oblasti poljoprivrede i privrede (Općinske službe, udruženja - KAP, UPOK) · Značajan broj aktivnih nevladinih organizacija u određenim sektorima · Značajan broj funkcionalnih ustanova kulture 	<ul style="list-style-type: none"> · Slaba infrastrukturna povezanost s ostalim većim urbanim centrima (Banja Luka, Mostar, Tuzla) · Kontinuirano iseljavanje stanovništva, posebno radno sposobnog, nizak natalitet · Nedovoljna i neadekvatna briga o kulturno-historijskom naslijeđu (većina objekata devastirana i nije obnovljena) od strane nadležnih viših nivoa vlasti · Izostanak inovativnosti i produktivnosti u cilju podizanja konkurentnosti privrede · Nedovoljno provedena digitalizacija u javnom i privatnom sektoru · Negativan uticaj pandemije Covid-19 na radna mjesta, prihode preduzeća, investicije, općinski budžet itd. · Visok nivo zagađenja zraka i voda na pojedinim dijelovima općine i voda, posebno rijeka Bosna I kategorije i II kategorije u donjim tokovima · Institucionalne kapaciteti nisu dovoljno razvijeni za sve oblasti, posebno za zaštitu okoline <ul style="list-style-type: none"> · Slaba opremljenost školskih objekata · Nedovoljan broj i posvećenost postojećih okolišnih OCD koje bi istakle potrebu veće pažnje zaštite okoline u svim njenim segmentima · Ograničena budžetska sredstva za finansiranje razvojnih projekata - Rekreativni sport- gradski bazen · Problem prostornih i tehničkih kapaciteta u oblasti obrazovanja,

<ul style="list-style-type: none"> · Redovno izdavanje publikacija za buduće poduzetnike 	<ul style="list-style-type: none"> · Postojeći programi podrške se ne revidiraju na godišnjem nivou ,
<ul style="list-style-type: none"> · Zadovoljavajuća infrastruktura osnovnog i srednjeg obrazovanja · Regulisan odvoz otpada sa visokim procentom pokrivenosti · Kontinuirano donošenje općinskih mjera za ublažavanje posljedica pandemije Covid-19 · Poslovne zone (Vrtlište i Modrinje) · Iskusna, dostupna i raspoloživa radna snaga · Dobra pokrivenost sportskim objektima i objektima za rekreaciju, · Aktivne vjerske zajednice · Obnovljeni vjerski objekti · Redovne isplate podsticaja u oblasti poduzetništva, poljoprivrede, stručnog osposobljavanja · Redovna ulaganja u hidrotehničke objekte, saobraćajnice i toplovodnu mrežu · Saradnja sa međunarodnim organizacijama na implementaciji projekata 	<ul style="list-style-type: none"> · Sportski potencijali izletišta i ski centra Ponijeri dotrajali i nedovoljno iskorišteni (devastirani poligon, neuređene šumske staze) · Ograničena budžetska sredstva za finansiranje razvojnih projekata · Nedostatna ulaganja u hidrotehničke objekte, saobraćajnice i rekonstrukciju sistema daljinskog grijanja
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> · Dostupnost EU i drugih eksternih razvojnih fondova (poljoprivreda, energetika, okoliš, poduzetništvo i dr.) · Nove tehnologije za proizvodna preduzeća 	<ul style="list-style-type: none"> • Preklapanja nadležnosti , proturječnosti i slaba koordinacija različitih administrativnih nivoa • Ne postoji dovoljan broj adekvatno obučениh stručnih kadrova za apliciranje na EU Fondove i druge eksterne razvojne fondove. • Politička nestabilnost u državi • Nesiguran poslovni ambijent za strane investicije

<ul style="list-style-type: none"> · Evropski koridor V-c koji prolazi u neposrednoj blizini grada · Rast potražnje za poljoprivrednim kulturama sa potencijalom za izvoz (maline i sl.) <ul style="list-style-type: none"> • Trend rasta interesa i programa za podršku energetskej efikasnosti - Rast napora i systemske podrške razvoju poduzetništva i MSP-a - Javno-privatno partnerstvo u finansiranju i realizaciji razvojnih projekata, javnih usluga i sl. - Rast interesa za međuopćinsku saradnju i regionalne projekte - Uvođenje i razvoj mehanizama i instrumenata za upravljanje okolišem kojim se lokalnoj samoupravi daje mogućnost odlučivanja o svom komponentama zaštite okoline na njenom području - Uvođenje novih tehnologija za smanjenje stepena zagađenja okoline propisane u okolinskoj dozvoli - Rast interesa i ulaganja u obnovljive izvore energije i savremenu energetskej infrastrukturu (termoelektrane na plin, vjetroelektrane, solarna energija i sl.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zaostajanje BiH u procesu pridruživanja EU, kašnjenje u dobijanju statusa zemlje - kandidata (nemogućnost korištenja EU fondova) • Zaostajanje u privlačenju investitora u odnosu na zemlje i lokacije u okruženju • Pravna nesigurnost u državi (sistem naplate, porezni sistem, korupcija) • Pritisak socijalnih problema na ulaganja u razvoj <ul style="list-style-type: none"> - Porast perspektive za mlade u zemljama zapada i ubrzanje odliva mladih i stručnjaka - Zakonska regulativa EU o potrebama dekarbonizacije - Nemogućnost praćenja globalnih trendova u ispunjenju međunarodnih obaveza u oblasti zaštite okoliša <ul style="list-style-type: none"> - Izloženost cijenama gasa na otvorenom tržištu i zavisnost od uvoza · Globalne devijacije u cijeni energenata (nafta, plin i dr.) · Jačanje konkurencije u zemljama okruženja i EU <ul style="list-style-type: none"> - Genetski modifikovana hrana: nema kontrole i regulative u uvozu i proizvodnji - Zakonska regulativa u zemljama EU koja olakšava i potiče zaposlenje stranih radnika · Sigurnosni aspekt migracija (organizovani kriminal, pljačke, narušavanje javnog reda i mira, trgovina ljudima, krijumčarenje ljudi i dr.) · Uticaj globalnih pandemija na zdravlje ljudi i pad globalnih ekonomija (COVID 19, SARS i dr.) · Posljedice klimatskih promjena po ljudsko zdravlje · Blokada EU fondova uslijed neispunjavanja uslova u procesu EU integracija
---	---

Snage Općine Kakanj predstavljaju one faktore koji ukazuju na pozitivna stanja unutar Općine Kakanj poput povoljnog geostrateškog položaja, bogatog kulturno-historijskog naslijeđa, prirodnih resursa (ruda, minerala, vode, zemljišta, šuma), energijskih potencijala i povoljnih uslova za korištenje obnovljivih izvora energije, raznovrsnosti poljoprivredne proizvodnje, razvijenih programa za podršku preduzetništvu, institucionalnih kapaciteta javne uprave, industrijske i zanatske tradicije, raspoložive radne snage, dobre infrastrukture obrazovanja.

Postoje i potencijali za razvoj različitih vidova turizma, razvijena je infrastruktura i organizacije u oblasti sporta, razvijene su institucije i programi u oblasti kulture.

Aktivne su snažne nevladine organizacije.

Slabosti su oni faktori ekonomije, okoline i društva koji onemogućavaju razvoj ili slabe razvojne šanse te ih Općina Kakanj treba bitno umanjiti ili nastojati u potpunosti ograničiti. Osnovne slabosti koje usporavaju i ograničavaju razvoj Općine Kakanj nebalansiran razvoj, nedovoljna tehnološka efikasnost i inovativnost, pad ekonomskih aktivnosti, negativan vanjskotrgovinski saldo i smanjenje vanjskotrgovinskih aktivnosti tokom perioda uticaja pandemije COVID-19, ograničena sredstva za finansiranje i realizaciju razvojnih ekonomskih projekata, nekonkurentnost tržišta radne snage i neusklađenost sistema obrazovanja sa potrebama tržišta rada, rast broja novoprijavljenih lica na evidenciji nezaposlenih tokom uticaja pandemije COVID-19, usitnjenost poljoprivrednih posjeda, dominantno ekstenzivna poljoprivreda sa niskom primjenom savremenih agrotehničkih mjera i nedovoljnom infrastrukturom za podršku poljoprivredi, neriješeni imovinsko-pravni odnosi u poslovnim zonama, nedovoljna podrška valorizaciji zanata, nedostatak rekultivacije rudnih polja na kojima je završena eksploatacija, bespravna sječa šuma, nepovoljna starosna struktura stanovništva i smanjenje broja stanovnika, nedostatak prostornih kapaciteta za realizaciju predškolskog odgoja, nedostatak sredstava za moderniziranje nastavnih planova i programa, za izvođenje programa i inkluzivne nastave, otežan pristup javnim uslugama usljed pandemije COVID-19, nedovoljna intersektorska saradnja u rješavanju sigurnosnih izazova i korupcije, nedovoljna mjera strateškog pristupanja planiranju aktivnosti u oblasti sporta i kulture, neintegriranost problematike zaštite okoliša u druge sektorske politike, visok nivo zagađenja zraka i voda, neadekvatno upravljanje otpadom iz specifičnih tokova, posebno iz zdravstvenih ustanova (problematika radioaktivnog infektivnog otpada), putna, stambena i javna infrastruktura uništena poplavama i klizištima te nezadovoljavajuća finansijska stabilnost i struktura javne potrošnje uz smanjenje budžetskih prihoda i preusmjeravanje sredstava na ublažavanje posljedica pandemije COVID-19, nedovoljna ulaganja u javne investicije, efikasnost, kvalitet i obim sistema zdravstvene zaštite.

Vanjski faktori koji utiču na razvoj Općine Kakanj mogu biti ili pokretač ili prepreka razvoju. Aktivnosti za dobijanje kandidatskog statusa za članstvo u Evropskoj uniji (EU), harmoniziranje domaćih propisa sa EU zakonodavstvom, povećana primjena i usvajanje međunarodnih standarda, interes za stvaranje pozitivnog i stabilnog ambijenta za nova investiciona ulaganja uz pravnu i političku sigurnost svih investicija, potencijali za ulaganja dijaspore, inicijative i projekti za javno-privatna partnerstva te rast interesa za uspostavljanje pune vladavine zakona i dobrog upravljanja, prilike su političke prirode. Pored njih, postoje i značajne ekonomske, društvene, tehnološke, pravne i okolišne prilike. Prijetnje za razvoj Općine Kakanj su unutrašnja kriza i posljedice uticaja pandemije COVID-19 na ekonomiju EU, politička nestabilnost u Bosni i Hercegovini (BiH) koja negativno utiče na jačanje i razvoj tržišta, loš imidž BiH u svijetu, pravna nesigurnost i kriza u vladavini zakona, globalna kriza, ekonomska nestabilnost BiH, siva ekonomija, visoka stopa poreza i doprinosa prema zakonima viših nivoa vlasti, odliv obrazovanih kadrova iz BiH, neadekvatna raspodjela prihoda na svim nivoima vlasti, kompleksna državna struktura i način funkcionisanja sistema.

STRATEŠKO FOKUSIRANJE

Na osnovu socio-ekonomske i SWOT analize obezbjeđeni su uslovi za definisanje strateških pravaca razvoja općine Kakanj, a koji su bazirani na jedinstvenim snagama sa kojima raspolaže općina Kakanj kao i ključnim problemima koje treba riješiti u narednom periodu.

Ključne snage privrede općine Kakanj vezane su za raspoložive prirodne resurse za industriju i rudarstvo, prvenstveno velike rezerve uglja i drugih minerala, vodni resurs, energijski potencijal i povoljne uslove za korištenje obnovljivih izvora energije, industrijsku tradiciju i raspoloživu radnu snagu.

Postoje i značajne slabosti koje utiču na nedovoljnu iskorištenost tih snaga, a koje se vezuju za nisku tehnološku efikasnost i inovativnost, visok stepen uvoza, nedovoljnu promociju domaćih proizvoda, nedostatak dodatne vrijednosti kroz finalizaciju te odlazak kadrova, opterećenost privrede, uticaj sive ekonomije i slično. Zbog svega nevedenog, konkurentnost privrede općine Kakanj je relativno niska i ograničava rast zasnovanu na snagama kao i rast preduzetništva. S druge strane, postoje značajni vanjski potencijali za rast privrede koji se vezuju za aktivnosti na privlačenju novih investicija u BiH, mogućnost korištenja međunarodnih fondova za BiH, rast interesa za međuopćinsku i regionalnu saradnju, aktivnosti vezane za Koridor Vc, programe podrške malim i srednjim preduzećima i preduzetništvu sa viših nivoa vlasti koji mjere za rješavanje problema privrede uz rast preduzetništva postavljaju kao prioritet.

Negativan uticaj na ekonomski rast se vezuje za posljedice pandemije COVID-19, zavisno od vidova krize i perioda uticaja, a ogledat će se u padu ekonomskih aktivnosti, BDP-a, vanjskotrgovinske razmjene, zaposlenosti i sl.

Snage u oblasti okoliša su evidentne budući da se posljednjih godina kontinuirano radilo na unapređenju okoliša. Snage općine Kakanj su potencijali u oblasti poljoprivrede i turizma koji nisu dovoljno iskorišteni. Poljoprivreda ima značajnu ulogu u ruralnom razvoju, a zahvaljujući prirodnim potencijalima, značajnom udjelu poljoprivrednog zemljišta te raznovrsnosti primarne poljoprivredne proizvodnje, posljednjih godina se bilježi rast u sektoru poljoprivrede.

Međutim, taj rast nije zadovoljavajući zbog uticaja ograničavajućih slabosti koje se vezuju za usitnjenost poljoprivrednih posjeda, dominantno ekstenzivnu ili poluintenzivnu poljoprivrednu proizvodnju, nedovoljnu primjenu agrotehničkih mjera i standard u proizvodnji hrane te nedovoljno razvijenu infrastrukturu za podršku poljoprivredi.

Zbog toga postoji potreba za rješavanje problema niskog stepena modernizacije i standardizacije poljoprivredne proizvodnje.

S druge strane, u oblasti turizma, snage općine Kakanj se ogledaju u bogatom kulturno-historijskom naslijeđu i potencijalima za razvoj različitih vidova turizma, uz izgrađenu infrastrukturu za razvoj turizma, sportske i rekreativne aktivnosti.

Kad su u pitanju turistički potencijali a u cilju održivog privrednog razvoja, treba iznalaziti mogućnosti za proširenje i razvoj Ski-centra Ponijeri, ugostiteljstva i sportsko-rekreativne infrastrukture na ovom lokalitetu.

Međutim, razvoj turizma usporavaju slabosti vezane za nedovoljno inoviranje i promociju turističke ponude, nedovoljnu povezanost sa regionalnom ponudom, nedostatak stručnog kadra, kao i prijetnje vezane za narušavanje zdravlja okoliša i neusaglašenost pravnog sistema za zaštitu prirodnog i kulturnog naslijeđa. Sve to ukazuje na potrebu rješavanja problema nedovoljne turističke valorizacije potencijala Općine Kakanj. Pored toga, negativni uticaj na poljoprivredu i turizam imala je pandemija COVID19, posebno u pogledu smanjenja izvoza poljoprivrednih proizvoda, smanjenja posjeta turista i slično.

U sektoru obrazovanja, problemi i potrebe razlikuju se u domenu predškolskog obrazovanja, gdje postoje ograničeni kapaciteti za obuhvat sve djece predškolske dobi; u domenu osnovnog i srednjeg obrazovanja, gdje nedostaju sredstva za inoviranje nastavnih planova i programa te kadar (asistenti) za inkluzivnu nastavu.

U zdravstvenom sektoru evidentan problem je obezbjeđivanje efikasnih usluga za sve građane na području općine Kakanj u oblasti socijalne zaštite u posljednjim godinama karakteriše veći fokus na poboljšanje ciljane raspodjele socijalnih davanja svim ugroženim kategorijama, a naročito porodicama i pojedincima u riziku te hraniteljskim porodicama. Međutim, socijalni fondovi su ograničeni i veliki je izazov obezbijediti adekvatnu, dugoročnu i stabilnu podršku svim skupinama u stanju socijalne potrebe. U oblasti sporta i kulture, i pored solidno razvijene infrastrukture, institucija i nevladinih organizacija, problem je nedovoljno integriran strateški pristup u kreiranju planova i programa. Da bi se poboljšao kvalitet usluga i života za sve građane, potrebno je strateški pristupiti problemu nedovoljno razvijene društvene infrastrukture i institucionalnih kapaciteta u oblasti obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite, sporta i kulture.

Strateško fokusiranje izvršeno je kroz tri fokusa:

1.1. Iskoristiti prirodne, kulturno-historijske, turističke i druge neiskorištene prostorne potencijale u cilju održivog privrednog razvoja

1.2. Približiti javne usluge građanima uz razvoj društvene infrastrukture i institucionalnih kapaciteta u nadležnosti JLS za oblasti zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite, kulture i sporta

1.3. Poboljšati zaštitu okoline, te stanje komunalne i saobraćajne infrastrukture

Definisanje vizije razvoja općine Kakanj odražava stratešku namjeru i strateške promjene koje građani žele u periodu od 2021. do 2027. godine. Povoljan položaj općine Kakanj, raspoloživi resursi i razvijenost privrede omogućava da općina Kakanj postane moderan grad, ugodan za život i rad.

Pri tom se razvoj posmatra kao proces ekonomske, društvene, okolišne, prostorne i institucionalne transformacije sa ciljem poboljšanja kvaliteta i standarda života građana, gdje su u razvojne procese uključeni svi akteri razvoja: vladin sektor, privatni sektor, civilno društvo i lokalna zajednica. Svoj razvoj općina Kakanj temelji na privrednim i ljudskim resursima, raspoloživim prirodnim i turističkim potencijalima te bogatom kulturno-historijskom naslijeđu i čistim okolišem. Svaki sektor zadržava svoje osnovne razvojne ciljeve, a zajedno ih ostvaruju u obliku integriranog uravnoteženog razvoja.

Vizija 2027.

Moderna i privredno prosperitetna Općina sa efikasnim i održivim korištenjem prirodnih i drugih resursa, ugodna za život i rad, koja pruža jednake mogućnosti za svakoga.

STRATEŠKI CILJEVI

Na temelju strateških fokusa i vizije Općine Kakanj definisana su tri strateška cilja koji osiguravaju sinergijske efekte između ekonomije, okoliša i društva, uz puno uvažavanje interesa lokalne uprave. Ciljevi imaju prepoznatljiva sektorska težišta, ali su istovremeno integralni i povezujući.

S.C. – 1. Unaprijediti konkurentnost i održivost lokalne privrede

S.C. – 2. Unaprijediti kvalitet društvenog života stanovništva na području općine Kakanj

S.C.– 3. Odgovorno upravljati okolinom i unaprijediti komunalnu i saobraćajnu infrastrukturu

Usklađenost strateških fokusa i strateških ciljeva

FOKUSI		CILJEVI
<i>Iskoristiti prirodne, kulturno-historijske i druge potencijale u cilju održivog privrednog razvoja</i>	→	<i>Unaprijediti konkurentnost i održivost lokalne privrede</i>
<i>Približiti javne usluge građanima uz razvoj društvene infrastrukture i institucionalnih kapaciteta u oblasti zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite, kulture i sporta</i>	→	<i>Unaprijediti kvalitet društvenog života stanovništva na području općine Kakanj</i>
<i>Poboljšati zaštitu okoline, te stanje komunalne i saobraćajne infrastrukture</i>		<i>Odgovorno upravljati okolinom i unaprijediti komunalnu i saobraćajnu infrastrukturu</i>